

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

Кафедра обліку і аудиту

«До захисту в ЕК»

Директор інституту (декан факультету)

Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» _____ 2024 р.

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри

Ольга МИХАЙЛЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

«___» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРАзі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код та назва спеціальності)освітньо-професійної програми Облік і аудит

на тему: «Облікове, інформаційне та контрольне забезпечення процесів оптимізації руху грошових потоків»

Виконав: здобувач 5 курсу, групи БО-2-5МСоловйова (Рябенко) Поліна Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю) (підпис)Керівник Духновська Людмила Миколаївна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю) (підпис)Рецензент _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Я як здобувач Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надав і не одержував недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувач _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

Кафедра обліку і аудиту

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. Завідувача кафедри обліку і аудиту

О.В Михайленко

«09» жовтня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Соловійова (Рябенко) Поліна Володимирович

1. **Тема роботи: «Облікове, інформаційне та контрольне забезпечення процесів оптимізації руху грошових потоків»**

Керівник проекту к.е.н., доц., Духновська Людмила Миколаївна

Затверджена наказом по університету від «09» жовтня 2023 року №817-КС

2. **Строк подання студентом проекту: 01 лютого 2024 року**

3. **Вихідні дані до роботи: ПКУ, Закони України, П(С)БО, МСФЗ, первинні документи, реєстри бухобліку ТДВ «Яготинський маслозавод», фінансова та статистична звітність ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2022 роки**

4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): економічна суть грошових потоків, нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та контролю грошових потоків в Україні та в світі, організація та методика обліку грошових потоків, організаційно-економічна характеристика та організація обліку в ТДВ «Яготинський маслозавод», аналіз виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод», методологічні та практичні основи аналізу грошових потоків, теоретичні аспекти контролю та аудиту грошових потоків, організація проведення контролю та аудиту грошових потоків в ТДВ «Яготинський маслозавод», напрями удосконалення обліково-інформаційних та контрольних аспектів процесів оптимізації руху грошових потоків**

5. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових гістограм, діаграм, таблиць, тощо): основні завдання дослідження особливостей обліку, аналізу і аудиту доходів і витрат від операційної діяльності, схема класифікації доходів і витрат від операційної діяльності, таблиця техніко-економічних показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2022 роки, первинні документи з обліку доходів і витрат від операційної діяльності, кореспонденція рахунків з обліку доходів і витрат від операційної діяльності, таблиці аналізу структури і витрат від операційної діяльності, рис. методика проведення аудиту доходів і витрат від операційної діяльності**

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

Дата видачі завдання 09 жовтня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вступ	09.10.23-23.10.23	Виконано
2.	Розділ 1. Методологічні основи обліку витрат і грошових потоків	24.10.23-21.11.23	Виконано
3.	Розділ 2. Аналіз діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» та організація і методика проведення економічного аналізу грошових потоків	22.11.23-27.12.23	Виконано
4.	Розділ 3. Теоретико-методологічні основи контролю та аудиту грошових потоків	28.12.23-15.01.24	Виконано
7.	Висновки і пропозиції	16.01.24-23.01.24	Виконано
8.	Список використаних джерел	24.01.24-01.02.24	Виконано

Здобувач

_____

(підпис)

Поліна Соловйова (Рябенко)

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

_____

(підпис)

Людмила Духновська

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на тему: «Облікове, інформаційне та контрольне забезпечення процесів оптимізації руху грошових потоків» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота виконана на основі даних ТДВ «Яготинський маслозавод».

В першому розділі роботи визначено економічну сутність грошових потоків, нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та контролю грошових потоків в Україні та в світі, охарактеризовано організацію та методикку обліку грошових потоків

Другий розділ містить аналіз господарської діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод», оцінено фінансовий стан суб'єкта господарювання, проведено аналіз грошових потоків досліджуваного підприємства.

В третьому розділі обґрунтовано теоретичні аспекти контролю та аудиту грошових потоків, охарактеризовано організація проведення контролю та аудиту грошових потоків в ТДВ «Яготинський маслозавод». Запропоновано напрями удосконалення обліково-інформаційних та контрольних аспектів об'єкту облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків

ABSTRACT

The qualification work on the topic: «Accounting, information and control provision of processes of optimization of cash flows» consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources, appendices. The work was carried out on the basis of the data of Company with additional responsibility «Yagotinsky Maslozavod».

The first section of the work defines the economic essence of cash flows, the regulatory and legal regulation of accounting, analysis and control of cash flows in Ukraine and the world, describes the organization and methodology of cash flow accounting

The second section contains an analysis of the economic activity of Company with additional responsibility «Yagotinsky Maslozavod», the financial condition of the business entity is assessed, and an analysis of the cash flows of the investigated enterprise is carried out.

The third chapter substantiates the theoretical aspects of control and audit of cash flows, describes the organization of control and audit of cash flows in Company with additional responsibility «Yagotinsky Maslozavod». Directions for improving the accounting and informational and control aspects of the object of accounting monitoring of cash flow optimization processes are proposed.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ I. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ.....	
1.1. Економічна сутність грошових потоків.....	10
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та контролю грошових потоків в Україні та в світі.....	25
1.3. Організація та методика обліку грошових потоків.....	32
1.4. Сучасні інформаційні технології обліку грошових потоків.....	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	54
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» ТА ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ.....	
2.1. Організаційно-економічна характеристика та організація обліку в ТДВ «Яготинський маслозавод»	56
2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод».....	61
2.3. Методологічні та практичні основи аналізу грошових потоків.....	75
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	85
РОЗДІЛ III. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ.....	
3.1. Теоретичні аспекти контролю та аудиту грошових потоків.....	87
3.2. Організація проведення контролю та аудиту грошових потоків в ТДВ «Яготинський маслозавод».....	100
3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційних та контрольних аспектів об'єкту облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків.....	107
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	120
ВИСНОВКИ.....	122
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	126
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Наявність у підприємства грошових коштів нерідко пов'язують з його прибутковістю, але оскільки потоки матеріальних та грошових коштів не завжди збігаються в часі, виникають відомі парадокси: грошей у підприємства немає, але є прибуток, чи нема прибутку, але є гроші. Концепція «управління грошовими потоками» є складовою фінансового менеджменту і реалізується в рамках фінансової політики підприємства, тому розглядається вченими і практиками як загальна фінансова ідеологія, якої дотримується підприємство для досягнення загальноекономічної мети його діяльності.

В сучасних умовах необхідним є аналіз існуючих підходів до управління грошовими потоками підприємства з врахуванням облікового аспекту цієї проблеми, тобто можливості побудови такої системи на основі використання системи інформаційно-аналітичного забезпечення та контролю.

Питанням управління грошовими потоками підприємства присвячена увага таких дослідників, як К.С. Азізян, В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик, А.С. Бакаєв, Ф.Ф. Бутинець, В.Ф. Гарбузов, К.Р. Макконнелл, А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, Г.В. Савицька, Г.Г. Кірейцев, Дж. К. Ван Хорн та ін. Поряд з цим є ряд дискусійних питань, які потребують подальших досліджень та наукових розробок. Удосконалення теорії та практики ведення обліку, контролю та аудиту грошових потоків в сучасних умовах господарювання стає нагальною потребою та визначає актуальність теми дослідження.

Мета і завдання. Узагальнення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо створення облікового, інформаційного та контрольного забезпечення грошовими потоками підприємства.

Відповідно до сформульованої мети роботі було поставлено та вирішено наступні науково-методичні та практичні завдання:

- охарактеризовані грошові кошти як об'єкт бухгалтерського обліку, контролю та аудиту;
- розкрито сутність грошового потоку;
- охарактеризовано класифікаційні ознаки грошових коштів та їх

використання в організації обліку, контролю та аудиту;

- обґрунтована та доведена необхідність управління грошовими потоками підприємства;
- досліджено методика та організацію обліку грошових потоків;
- охарактеризовані методи розкриття інформації щодо наявності і руху грошових коштів у консолідованій звітності підприємства;
- розкрито зміст і завдання контролю та аудиту грошових потоків;
- доведено, що аналіз ліквідності є засобом оптимізації грошових потоків;
- проаналізовано грошові потоки підприємства та запропоновані шляхи їх оптимізації.

Об'єктом дослідження є особливості обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими активами ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження є теоретико-методичні і практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту грошових потоків ТДВ «Яготинський маслозавод».

Методи дослідження: засоби економічного аналізу (табличного, порівняння, групування, графічний), загальнонаукові методи аналізу і синтезу, індукції, дедукції, графічний метод.

Інформаційною базою роботи є фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод»

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний обсяг роботи – 125 сторінок, вона містить 41 таблицю, 17 рисунків. Список використаних джерел складається з 87 найменувань.

РОЗДІЛ І

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

1.1. Економічна сутність грошових потоків

Міжнародним законодавством визначено поняття грошових потоків як надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти є найголовнішим ресурсом в забезпечення платоспроможності підприємства. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій, які повинні відповідати поставленими цілям для досягнення поставлених господарських завдань підприємства. Слід зазначити, що грошові кошти у структурі активів підприємства займають досить не велику частку (питому вагу), але, при цьому, відіграють важливу роль у його функціонуванні та забезпечують необхідний розвиток. В економічній літературі грошові кошти трактують по-різному: як економічні відносини між суб'єктами господарювання, як товар, як загальний еквівалент вартості тощо.

Для визначення поняття «грошові кошти» науковцями використовується чималий діапазон термінів: «гроші», «грошові потоки», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до різноманітного тлумачення сутності цих тверджень в бухгалтерському обліку. Розглянемо наукові трактування понять «гроші» та «грошові кошти» для визначення їх суті за допомогою аналітичної таблиці 1.1.

Відповідно до чинного законодавства в Україні суть поняття «грошові кошти» визначається в Національному положенні стандарті бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (надалі, НП(С)БО), згідно із яким грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [57].

Необхідно зазначити, що згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 7 (надалі, М(С)БО) «Звіт про рух грошових коштів», грошові кошти включають готівку та депозити до запитання [54].

Проаналізувавши доробок зарубіжних та й вітчизняних вчених, а також положення чинних національних та міжнародних стандартів можна зробити висновок, про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «гроші» та «грошові кошти».

Основні підходи та дефініції понять «гроші» та «грошові кошти»

№з/п	Автор	Поняття
<i>Гроші є основним засобом для здійснення розрахунків у вигляді монет, електронних грошей та паперових банкнот</i>		
1.	Ф.Ф. Бутинець	Гроші – це металеві та/або паперові знаки, що є мірою вартості при купівлі-продажу і виконують роль всезагального еквівалента, тобто, виражають вартість всіх інших товарів і обмінюються на будь-який з них [3]
2.	М. В. Дерій	Гроші як один із елементів ефективного функціонування будь-якого підприємства. Саме вони проходять крізь всі економічні, бізнесові взаємовідносини та розрахунки, відображаються в облікових документах, пов'язані з витратами, доходами, фінансовими результатами і реалізують кінцеву мету економічної діяльності – отримання прибутку»[13]
3.	Чухно А. А.	У процесі тривалої історичної взаємодії золота і банкнот, кредитних грошей перемогли останні, стався перехід від грошей – товару до кредитних грошей, грошей-капіталу. Сучасні гроші – це кредитні гроші, які виражають рух позикового капіталу. Тому вони, намальовані на папері чи у формі електронної картки, виражають рух позикового капіталу, що визначає їхню матеріальну природу [98]
4.	С.В. Банк	Гроші можуть бути визначені, як засіб обміну, загально прийнятий у даному платіжному співтоваристві [4, с.18]
5.	С. Фішер, Р. Дорибуш	Гроші –загально визначений засіб платежу, який приймається в обмін за товари і послуги, а також при оплаті за борги” [21, с.35].
<i>Грошові кошти – це реальні гроші, з їх допомогою підприємство розраховується з постачальниками та іншими кредиторами за придбані товари та/або надані послуги.</i>		
6.	Білецька К.М., Осовська Г.В.	Грошові кошти – це доходи та надходження. [5, 135] [6]
7.	Остафійчук С.М.	Грошові кошти є абсолютно ліквідними активами, тому до даного поняття не завжди можна віднести абсолютно всі залишки на рахунках в банках, тому що їх ліквідність може сильно відрізнятися від абсолютної [63, 216].
8.	Бабіч В.В., Сагова С.В.	Під грошовими коштами варто розуміти валюту України та іноземну валюту [3, 180].
9.	Дерій М.В.	Грошові кошти – це основні сегменти для здійснення готівкових та безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами й підприємствами [18]
10.	Несходовський І.С.	Грошові кошти – це абстрактний вимірник економічних процесів, явищ, об'єктів, який суб'єкти згодні приймати як платіжний засіб[58]

Крім цього, на сучасному етапі розвитку, не врахована така важлива складова грошових коштів – як «електронні гроші», які в останні роки зазнали стрімкого розвитку як платіжний засіб, як для фізичних осіб підприємців так і для юридичних осіб. Зокрема, О.Т. Євтух зазначає, що: «поява і широке

розповсюдження електронних грошей у соціально-економічному житті суспільства є закономірним етапом його розвитку, що дає нам змогу чіткіше побачити й усвідомити інформаційну сутність грошей» і навіть виділяє окрему функції грошей – інформаційну [32, с.6].

На нашу думку, Є.І. Платонов та В.А. Кузнецов, найбільш точно визначають суть категорії «електронні гроші» вони зазначають: «В економічному сенсі, «електронні гроші» представляють собою платіжний інструмент, який володіє, залежно від схеми реалізації, властивостями як традиційних готівкових грошей, так і традиційних платіжних інструментів (банківських карт, чеків і т.д.): з готівковими грошима споріднює можливість проведення розрахунків обминаючи банківську систему, з традиційними платіжними інструментами – можливість проведення розрахунків в безготівковому порядку через рахунки, відкриті в кредитних організаціях» [64, с.35].

Наведене вище приводить нас до усвідомлення необхідності чіткого визначення приналежності електронних грошей до економічної категорії «грошові кошти» з відповідним відображенням цього факту в зазначеній дефініції.

На нашу думку, в бухгалтерському обліку, потрібно оперувати та використовувати поняття «грошові кошти». Грошові кошти – найліквідніші активи підприємства існують у формі готівки в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточних та інших рахунках у банках, які використовуються суб'єктами господарювання за потреби для розрахунків під час здійснення господарських операцій.

Основною характеристикою, що відрізняє грошові кошти від інших активів підприємства є їх абсолютна ліквідність. Складові грошових активів зображені на рис. 1.1.

Необхідно зазначити, що чинне законодавство України регулює випуск, обіг і погашенням електронних грошей, а Національний банк України встановлює вимоги щодо суб'єктів, які здійснюють операції з електронними грошима, порядок здійснення цих операцій, а також правила використання

електронних грошей в Україні . Наразі чинним нормативно-правовим актом в сфері обігу електронних грошей є «Положенням про електронні гроші в Україні», що затверджене Постановою Національного банку України від 04.11.2010 № 481. [67].

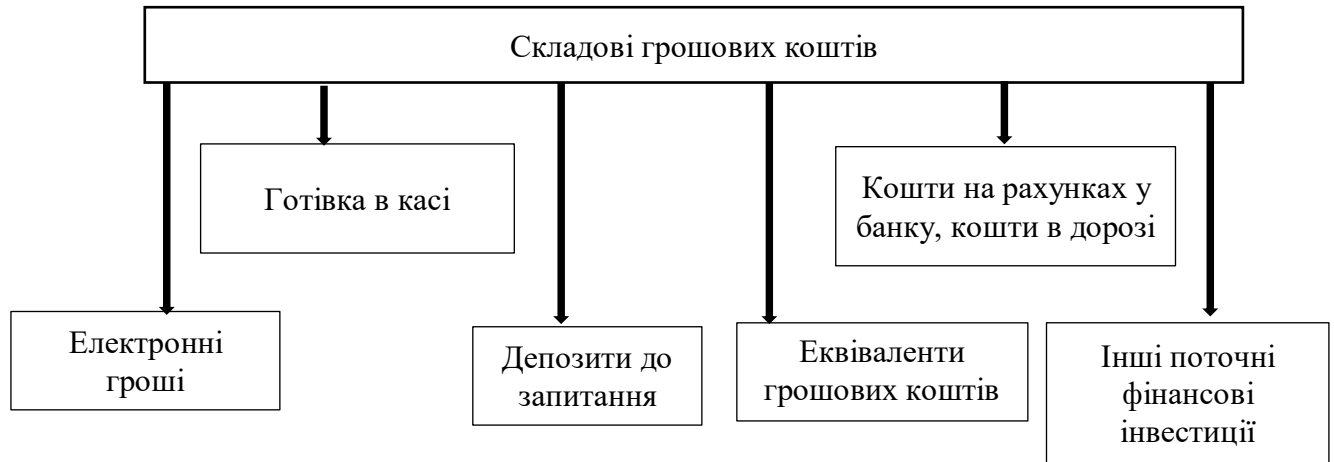

Рис. 1.1. Склад грошових коштів підприємства

Поняття «електронні гроші» – це платіжний інструмент, якому притаманні властивості одних з перших платіжних інструментів – готівкових грошей. Але їх унікальність полягає в тому, що вони можуть здійснювати платежі як поза банківською системою, що пов’язує їх з готівковими коштами, так і проводити розрахунки у безготівковій формі через рахунки, що відкриті в банківських установах. Електронні гроші конкурують із традиційними банківськими платежами, системами переказів, платіжними картами та платіжними терміналами. Для зберігання електронних грошей, користувачі у платіжній системі створюють або електронні гаманці (в переважній більшості фізичні особи) або ж електронні кабінети (юридичні особи, зокрема для розрахунків з ПДВ). Управляти грошима у своєму гаманці/кабінеті користувач може самостійно в будь-який час, за допомогою комп’ютерної мережі – Інтернет. Електронні гаманці/кабінети використовують для розрахунків, оплата електронними грошима здійснюється миттєво і на будь-які відстані.

До переваг використання електронних грошей можна віднести:

– швидкість і зручність платежів (з допомогою комп’ютера та інтернету у будь-якому місці та зручний час);

- анонімність платежів;
- можливість переказувати малі суми;

До недоліків використання електронних грошей можна віднести:

- зберігання грошей власників гаманців на рахунках юридичних осіб;
- безоплатне зберігання грошей (відсутній відсоток, який нараховується при зберіганні грошей на депозитах;
- ризики шахрайства.

Отже, в результаті еволюції економіки, розвитку інновацій та технологій ми можемо спостерігати зміну форм грошей, які відображають потребу використання грошей, можливість прискорення їх обертання, їх витрати і виготовлення тощо.

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості.

До них відносяться:

- депозити до запитання, термін погашення яких менше трьох місяців;
- боргові цінні папери, які утримуються до погашення (облігації: державні, місцевих позик, підприємств, казначейські зобов'язання; ощадні (депозитні) сертифікати, іпотечні облігації), придбані перед їх погашенням;
- боргові цінні папери, які підприємство утримує для подальшого їх продажу, і які характеризуються стабільністю вартості протягом тривалого часу;
- привілейовані акції, придбані протягом короткого періоду їх погашення і з фіксованою датою їх викупу.

Поточні фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора. На відміну від фінансових інвестицій, еквіваленти грошових коштів споріднені з грошовими коштами, тому що вони, як і останні, утримуються для погашення короткострокових зобов'язань, а не для інвестиційних або для яких-небудь інших потреб, проте здатні приносити певний інвестиційний дохід, як фінансові інвестиції [60].

Тобто, до поточних (короткострокових) належать інвестиції, які легко та швидко реалізуються термін утримання не перевищує одного року. Іншими словами, короткострокові інвестиції є вигідним розміщенням тимчасово вільних грошових коштів терміном менше одного року.

Необхідно зазначити, що для отримання оперативної, релевантної і достовірної інформації про наявність та рух грошових коштів, а також для забезпечення контролю за зберіганням, раціональним використанням і ефективним управлінням даними високоліквідними активами необхідна правильна та раціональна класифікація грошових активів. Застосування класифікації дозволить побудувати оптимальну систему обліку і внутрішнього контролю на підприємстві.

Проф. В. В. Сопко, зазначає, що класифікація об'єктів обліку є вихідним елементом для побудови системи та організації бухгалтерського обліку, оскільки дає змогу структурувати ці об'єкти відповідно до інформаційних потреб користувачів бухгалтерської інформації [83].

Проте більшість науковців звертають увагу лише на класифікацію грошових потоків, а не грошових активів. Водночас, грошові потоки є похідними від грошових коштів, характеризують рух останніх в процесі здійснення господарської діяльності підприємства. Класифікація грошових коштів подана на рис. 1.2.

Отже, грошові кошти обслуговують процес створення, розподілу, перерозподілу та споживання суспільного продукту. М. І. Савлук зазначає, що грошовий оборот можна уявити просто як безперервний процес переміщення грошей у функціях засобів обігу і платежу між окремими його суб'єктами [17, с. 59].

Віднесення до грошових коштів їх еквівалентів, на наш погляд, є недоречним в силу специфіки цієї категорії, яка проявляється в тому, що вони є своєрідною поєднувальною ланкою між двома видами найліквідніших активів – грошовими коштами та фінансовими інвестиціями. Саме тому еквіваленти грошових коштів слід виділяти в окрему категорію з виокремленням специфічних, притаманних лише їй особливостей та функцій.

Рис. 1.2. Класифікація грошових коштів

Перераховані вище фундаментальні ознаки класифікації (форма існування та вид валюти) слід доповнити двома допоміжними, що мають важливе значення при вирішенні окремих задач обліку, аналізу та аудиту:

- 1) обмеженість у напрямках використання:
  - грошові кошти без обмежень у напрямках використання;
  - грошові кошти, якими підприємство (установа, організація) може розпоряджатися без жодних обмежень для ведення господарської діяльності;
- 2) місце зберігання:
  - грошові кошти у касі підприємства (установи, організації);
  - готівкові грошові кошти, які зберігають у спеціально відведеному приміщенні або місці у межах встановленого ліміту залишку готівки;
  - грошові кошти на рахунках у банку;
  - грошові кошти, які зберігають на різних рахунках у банківських установах та можуть бути використані в будь-який момент за бажанням власника рахунку;
  - грошові кошти на мікропроцесорі смарт-карток або карток зі збережуваною вартістю – один з різновидів «електронних грошей», – зберігають на спеціально призначених для цього картах;

– грошові кошти в пам'яті ЕОМ на жорстких дисках – один з різновидів «електронних грошей», – зберігають у вигляді файлів в пам'яті комп'ютера які виступають їх матеріальним носієм.

В умовах ринкових відносин зростає роль і еквівалентів грошових коштів в діяльності суб'єктів господарювання, що виводить на новий рівень дослідження облікової сторони цього питання. Покращення економічної ситуації в державі згладжує коливання кон'юнктури фондового ринку і стимулює зберігати вільні залишки грошових коштів у вигляді грошових еквівалентів, погіршення – навпаки зменшує попит на фінансові інструменти. Тобто в більшості випадків еквівалентами грошових коштів будуть саме короткострокові високоліквідні цінні папери, які характеризуються стабільною кон'юнктурою на фондовому ринку протягом тривалого часу. На думку деяких дослідників еквіваленти грошових коштів характеризуються такими властивостями:

- є високоліквідними цінними паперами низької прибутковості, але високої надійності;
- вільно реалізуються в будь-який момент із мінімальною втратою вартості (чи без втрат);
- мають постійну ринкову вартість;
- придбаваються як страховий резерв готівки [1, с. 154].

С.І. Чорна пропонує таку класифікацію еквівалентів грошових коштів, виражених у цінних паперах:

- за типом оподаткування доходу: неоподатковувані, оподатковувані відповідно до встановлених ставок;
- залежно від місця знаходження емітента: внутрішні, іноземні;
- залежно від характеру фінансових зобов'язань: боргові, пайові;
- залежно від рівня доходу, який буде отримано: з фіксованим доходом, з плаваючою ставкою процентного доходу, з доходом, що залежить від розміру прибутку;
- залежно від способу реєстрації руху: іменні, на пред'явника;

– залежно від статусу емітента: державні, муніципальні, корпоративні, банківські [6, с. 48].

Отже, на основі проведеного дослідження нами узагальнено існуючі класифікації грошових коштів шляхом виділення таких ознак: обмеженість у напрямках використання; місцем зберігання. Класифікація грошових коштів за наведеними ознаками мають винятково важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства, проведення інвентаризації та максимально раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку. В подальшому необхідно звернути увагу на функції грошових коштів та їх еквівалентів, дослідити питання оцінки вказаних активів, звернувши увагу на електронні гроші, питома вага яких у розрахунках значно зростає.

Успішне функціонування підприємства можливе лише за умов здійснення безперервного руху грошових коштів – їх надходження (припливу) та витрачання (відтоку), забезпечення наявності певного вільного залишку на рахунках банку.

Грошові потоки підприємства – це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, що утворюються в результаті його господарської діяльності. Грошові потоки в залежності від напрямку їх руху діляться на вхідні і вихідні (рис. 1.3).

Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над видатками (сплатами), що дозволяє робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування. Головна мета аналізу грошових потоків полягає в оцінці здатності підприємства заробляти грошові кошти визначеного розміру в певні строки, необхідні для здійснення запланованих витрат. Для цього необхідно вирішити такі задачі:

- вивчення обсягів та джерел грошових коштів підприємства;
- дослідження основних напрямів використання грошових коштів;
- аналіз достатності власних коштів для здійснення інвестиційної діяльності;
- з'ясування причин розходження між величиною отриманого прибутку та фактичною наявністю грошових коштів;

– досягнення фінансової оптимізації.

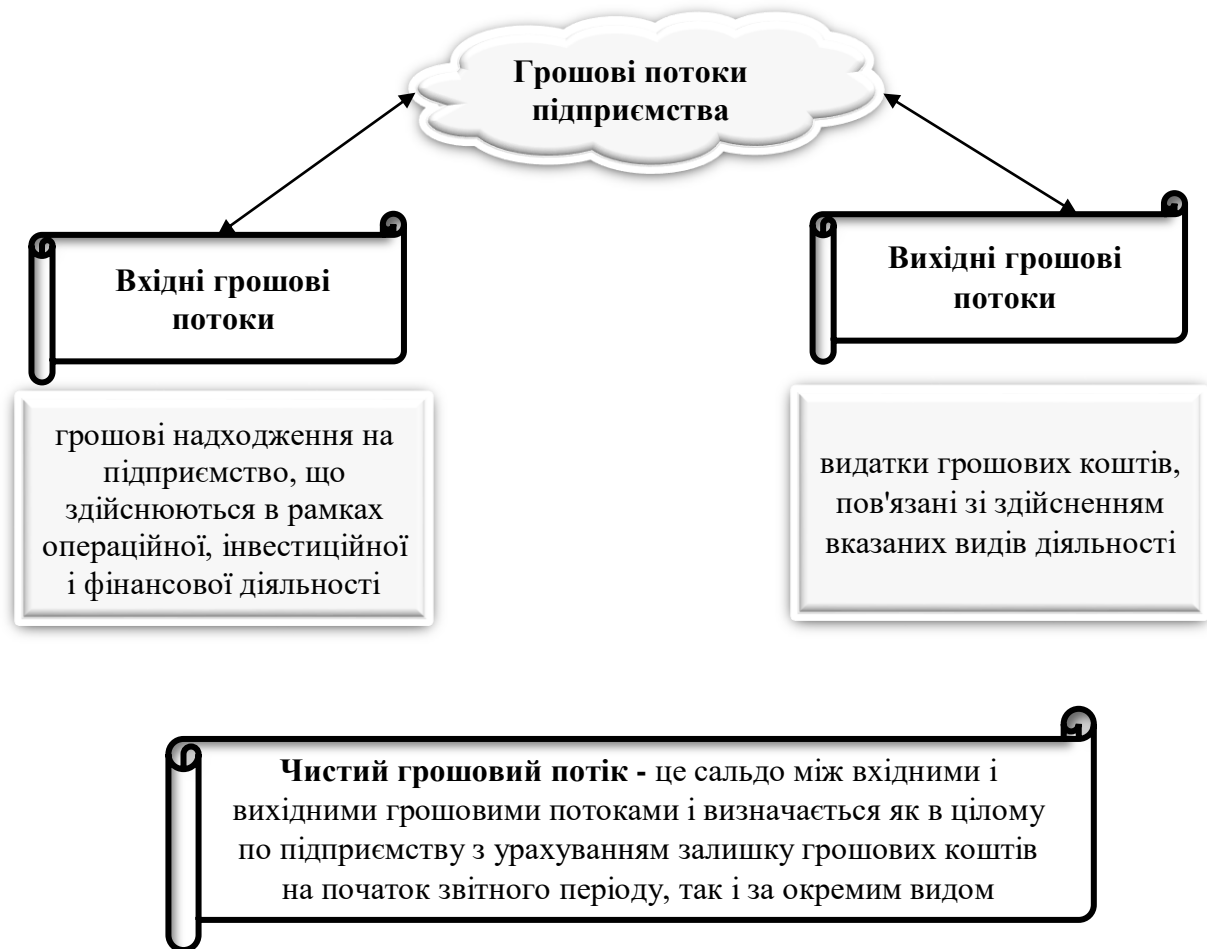

Рис. 1.3. Характеристика грошових потоків підприємства

Аналіз руху грошових коштів полягає, головним чином, у визначенні моментів і розмірів грошових надходжень і видатків. На основі даних про грошові потоки визначається фінансова гнучкість підприємства, тобто здатність генерувати грошові кошти для своєчасного реагування на різкі зміни конкурентного і ринкового середовища, непередбачувані потреби і можливості.

Відсутність мінімально необхідного запасу грошових коштів може свідчити про фінансові ускладнення. Надлишок грошових коштів може бути ознакою того, що підприємство має збитки, причому причина цих збитків може бути пов'язана як з інфляцією та знеціненням грошей, так і зі втраченими можливостями їх вигідного розміщення і отримання додаткових доходів. У будь-якому випадку саме аналіз грошових потоків дозволить встановити реальний фінансовий стан на підприємстві.

Ефективне управління грошовими потоками є одним із основних напрямів процесу управління підприємством, адже їх нестача приведе до втрати платоспроможності, і як наслідок, банкрутства, а їх надлишок не приносить додаткових економічних вигід підприємству. Саме тому управління грошовими коштами має бути центральним питанням у роботі менеджерів підприємства.

Управління грошовими коштами є надзвичайно важливим елементом функціонування підприємства, адже від грошових потоків залежить рівень ліквідності та платоспроможності підприємства і, як наслідок, його конкурентоздатність. Грошові кошти пов'язані як із зобов'язаннями підприємства перед кредиторами, так і з заборгованістю дебіторів перед ним. Суть даних взаємозв'язків полягає в можливості погашати підприємством свої зобов'язання грошовими коштами, отриманими від погашення покупцями зобов'язань перед підприємством (рис. 1.4).

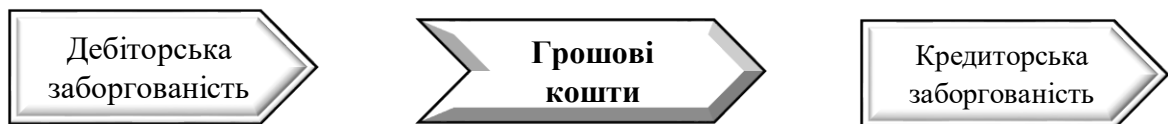

Рис. 1.4. Взаємозв'язок грошових коштів, дебіторської і кредиторської заборгованостей

Саме тому, в процесі управління грошовими потоками потрібно особливу увагу приділяти надходженню та використанню коштів в процесі господарської діяльності, так як саме дані показники є основою для формування платоспроможності підприємства.

Управління грошовими потоками – це процес, який включає в себе отримання, накопичення і витрачання грошових коштів, а також ефективно розміщення та зберігання тимчасово вільних коштів. Його мета полягає в управлінні залишками грошових коштів підприємства таким чином, щоб максимізувати доступність грошових коштів, які не інвестовані в основний капітал або товарно-матеріальні запаси і зробити це таким чином, щоб уникнути ризику неплатоспроможності.

У певному сенсі, управління грошовими потоками є найбільш важливим завданням бізнес-менеджерів. Якщо в будь-який момент компанія не може

погасити свої зобов'язання через відсутність грошових коштів компанія є неплатоспроможною. Неплатоспроможність є основною причиною банкрутства підприємств. Але, ефективне управління грошовими активами означає більше, ніж просто запобігання банкрутства. Це підвищує рентабельність і знижує ризики, які притаманні бізнесу. Управління грошовими активами особливо важливе для нових і зростаючих підприємств. Потік грошових коштів може бути проблемою, навіть якщо підприємство має безліч клієнтів, пропонує продукти кращі, ніж запропоновані конкурентами, і має бездоганну репутацію в своїй галузі. Компанії, які страждають від проблем відтоку готівки не мають запасу міцності в разі непередбачених витрат. Вони також можуть зазнавати труднощів у пошуку коштів для інновацій або розширення. Не менш важливим за сучасних умов глобалізації та комп'ютеризації є те, що поганий рух грошових коштів ускладнює найм і утримувати кваліфікованих та перспективних працівників.

Процес управління грошовими коштами досить складний. На даний час існує ряд моделей, розроблених з метою оптимізації цього процесу. Для визначення оптимального залишку грошових коштів і оптимізації розрахунків, часто використовуються моделі У. Баумоля та Міллера-Орра. Але дана модель У. Баумоля [2] використовується з метою визначення оптимального залишку грошових коштів, залишаючи поза увагою решту грошових коштів, якими володіє підприємство.

Більш чітко потребу у грошових коштах охарактеризували М. Міллер і Д. Опп у своїй моделі управління грошовими коштами. Відповідно до моделі управління грошовими коштами М. Міллер і Д. Опп [1], зазначають, що грошові потоки підприємства рухаються між двома межами – верхньою і нижньою. Коли залишки грошових коштів підприємства сягають верхньої межі воно в змозі вільно інвестувати їх без будь якого ризику для бізнесу. Проте, якщо кількість грошових коштів підприємства знижується до нижньої межі підприємству необхідно залучати кошти (інкасація дебіторської заборгованості, продаж активів тощо). Дана модель чітко відображає межі грошових потоків, але вона не задовольняє потреб менеджменту. Для підприємств з активною діловою позицією, процес аналізу щоденних потоків є надто трудомістким. Нечасто у

економічній літературі використовується модель Б. Стоуна [4]. Дана модель доповнює модель Міллера-Орра і заснована на прогнозах руху грошових коштів на найближче майбутнє. Вважається, що розглянутий механізм управління грошовими потоками є досить ефективним, а його реалізація дозволить підтримувати фінансовий баланс підприємства в процесі його виробничо-господарської діяльності, підвищити ступінь фінансової та виробничої гнучкості [3].

На увагу заслуговує імітаційне моделювання за методом Монте-Карло. Дана модель використовується для визначення цільового залишку (на основі очікуваного обсягу реалізації робляться прогнози майбутніх грошових потоків) [6].

Більшість вітчизняних науковців у своїх працях опираються на розглянуті вище моделі, які можна вважати класичними. Для планування грошових коштів застосовують загальні вимоги управління фінансами, тобто підтримка базового запасу коштів для виконання поточних розрахунків, утримання коштів для покриття непередбачених витрат, підтримка певної величини вільних грошових коштів.

На нашу думку найбільш ґрунтовно дане питання досліджено Бондаренко О.С., вона описала методику управління грошовими коштами (рис 1.5).

Фінансові аналітики компанії «Fundbox», Мартін Стевенс та Шломо Крамер [12] при управлінні грошовими коштами рекомендують зосереджувати увагу на наступних питаннях: складанню прогнозу грошових потоків; забезпеченню надходжень від простроченої заборгованості покупців; збільшення клієнтів, які б сплачували аванси; підвищенні цін; ліквідація непридатних до використання запасів. Представники провідної аутсорсингової компанії акцентують увагу на фінансових аспектах.

В умовах наростання глобалізаційних процесів, розвитку інформаційної економіки, що характеризується перенасиченням управлінського процесу надлишковою інформацією, управляти грошовими потоками та оцінювати їх неможливо без наявності достатніх інформаційних підстав чи передумов.

Рис. 1.5. Методика управління грошовими коштами [7].

На нашу думку, на основі інформації отриманої із даних системи бухгалтерського обліку, що враховує запити концепції фінансової рівноваги підприємства, може бути побудована ефективно діюча система управління грошовими потоками підприємства. Визначальним чинником в інформаційному забезпеченні управління грошовими коштами належить аналізу (рис. 1.6).

В основі управління грошовими потоками лежить концепція грошового кругообігу. Наприклад, гроші конвертуються в запаси, дебіторську заборгованість і назад в гроші, замикаючи цикл руху оборотного капіталу компанії. Коли грошовий потік зменшується або перекривається повністю, виникає явище неплатоспроможності. Недолік грошових коштів підприємство може відчувати навіть в тому випадку, якщо формально вона залишається прибутковим (наприклад, порушуються терміни платежів клієнтами компанії). Саме з цим пов'язані проблеми дохідних, але неліквідних компаній, що стоять на

межі банкрутства. Систему управління грошовими коштами зображено на рис. 1.7.

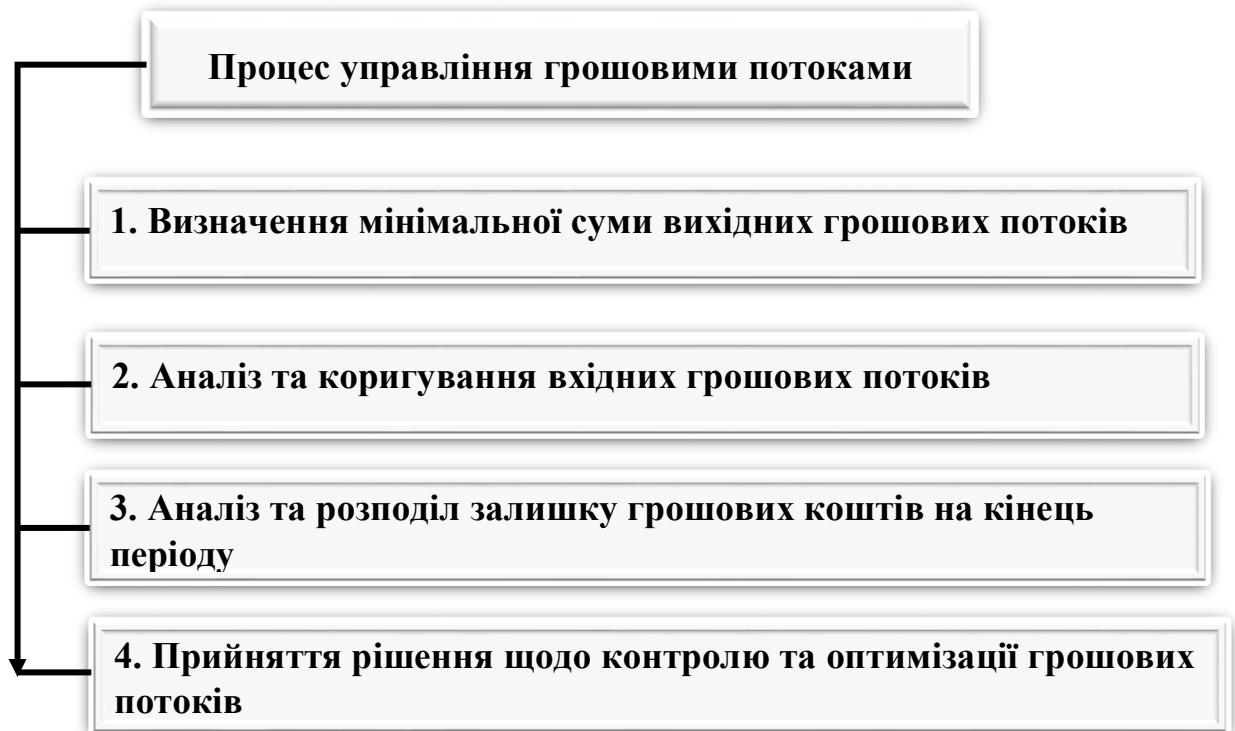

Рис. 1.6. Етапи управління грошовими потоками

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його діяльності і розвитку шляхом балансування обсягів надходження і витрачення грошових коштів підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всестороннього аналізу грошових потоків.

Метою аналізу є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками здійснення необхідних планових платежів, забезпечення з оптимізації грошового потоку.

Механізм управління має ґрунтуватися на принципах системності, інтегрованості, достовірності, динамічності, відповідності цілям підприємства, досяжності, ефективності, багатоваріантності [15].

Оптимізація грошових потоків надає змогу підтримувати фінансову рівновагу, яка досягається за умови, якщо попит підприємства на грошові кошти дорівнює його пропозиції (наявним грошовим коштами) у кожний період [16].

Рис. 1.7. Система управління грошовими потоками

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та контролю грошових потоків в Україні та в світі

Законність здійснення операцій на поточному рахунку регламентується чинним законодавством України і визначається на основі нормативно-правових документів. На нашу думку, існує чотири рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку операцій на поточному рахунку:

- перший рівень – це міжнародні нормативно-правові акти;
- другий рівень – це національні нормативно-правові акти;
- третій рівень – підзаконні-нормативно правові акти
- четвертий рівень – інструкції , положення , методичні рекомендації

державного рівня

– п'ятий рівень – накази, розпорядження на підприємстві.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі – МСБО) – система принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності [1].

До міжнародних нормативно-правових актів, які регулюються облік грошових коштів відноситься Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» в редакції від 01.01.2012 р. – визначає вимоги щодо надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [50]. Регулювання операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами визначають вимоги МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» і МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції».

Своєю чергою, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (далі НП(С)БО) – нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать Міжнародним стандартам фінансової звітності [2].

З вищевикладеного можна зробити висновок, що МСБО та НП(С)БО тісно пов'язані між собою, оскільки Національні стандарти ґрунтуються на принципах, умовах та обмеженнях МСБО. Проаналізувавши характеристики понять та класифікаційні ознаки в міжнародних та національних стандартах можна зробити висновок, що існують певні відмінності в їх інтерпретації.

Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». До грошових коштів підприємства, згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1, належать [27, с. 1]:

- готівка в касі;
- кошти на рахунках у банках;

– депозити до запитання.

Охарактеризуємо МСБО 7 «Подання фінансової звітності», МСФЗ 7 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», відносно визначення, обліку та класифікацію грошових коштів, тому що саме вони регламентують облік операцій на поточному рахунку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Визначення термінів, які використовуються при обліку грошових коштів (за МСБО 7 «Подання фінансової звітності», МСФЗ 7 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності»)

№	Терміни		Визначення
1	Грошові кошти	Cash	Готівка, гроші на рахунках у банках до запитання
2	Еквіваленти грошових коштів	Cash Equivalents	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості
3	Овердрафт	Overdraft	Кредитний залишок на активному рахунку, що виникає при здійсненні платіжної операції на суму, що перевищує дебетовий залишок на рахунку
4	Монетарні активи	Monetary assents	Грошові кошти та інші активи, які можуть бути отримані у чітко визначеній сумі грошей
5	Негрошові операції	Non- Cash Transactions	Ті операції при яких не використовуються грошові кошти та їх еквіваленти
6	Рух грошових коштів	Cash Flow	Надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів
7	Операційна діяльність	Operating Lease	Це основна діяльність підприємства, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.
8	Інвестиційна діяльність	Investing Activities	це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів
9	Фінансова діяльність	Financing Activities	це діяльність, яка спричиняє зміни розміру та складу власного і запозиченого капіталу підприємства.
	Фінансовий актив	Financial Assents	це будь-який актив, що є: <ul style="list-style-type: none"> ☐ грошовими коштами; ☐ інструментом власного капіталу іншого підприємства; ☐ контрактним правом, щоб отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства чи обмінювати фінансові інструменти з іншим підприємством; ☐ контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу підприємства

Класифікація грошових коштів за Міжнародними стандартами дозволяє підприємствам здійснювати деталізацію даної статті обліку в межах своїх

аналітичних потреби, та визначати її особливості в наказі про облікову політику і відповідно відображати в робочому плані рахунків.

За Міжнародними стандартами немає єдиного підходу до класифікації грошових потоків. Підприємства можуть їх класифікувати відповідно до особливостей своєї діяльності та власних потреб.

Відповідно до МСБО 7, грошові потоки від податків на прибуток, визначаються як грошові кошти від операційної діяльності, лише у випадку, якщо їх не можна конкретно віднести до фінансової та інвестиційної діяльності.

Слід зазначити, що Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку лише поверхнево характеризують правила оцінки та надання інформації у фінансових звітах. При цьому, на відміну від Міжнародних стандартів, Національні положення бухгалтерського обліку створюють та регламентують єдині правила подання та відображення інформації у фінансовій звітності для всіх підприємств, окрім банків та державних установ, при цьому інформація подається у вигляді уніфікованої форми фінансового звіту і не завжди в повною мірою відображає та задовольняє специфіку та потребу підприємств.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку передбачають складання Звіту про рух грошових коштів, який зведено характеризує операції на поточному рахунку в банку. Під час складання Звіту підприємства можуть використовувати один з двох методів:

а) прямий метод, за яким розкривається інформація про основні класи валових надходжень грошових коштів чи валових виплат грошових коштів; або

б) непрямий метод, за яким прибуток чи збиток коригується відповідно до впливу операцій негрошового характеру, будь-яких відстрочок або нарахувань минулих чи майбутніх надходжень або виплат грошових коштів щодо операційної діяльності, а також відповідно до статей доходу або витрат, пов'язаних із грошовими потоками від інвестиційної чи фінансової діяльності.

Прямий метод надає інформацію, яка може бути корисною для оцінки майбутніх грошових потоків і яку не можна отримати із застосуванням непрямого методу. Згідно з прямим методом, інформацію про основні класи

валових надходжень грошових коштів і валових виплат грошових коштів можна отримати:

а) з облікових реєстрів суб'єкта господарювання або

б) шляхом коригування продажу, собівартості проданої продукції (дохід у вигляді відсотків та подібний дохід, витрати на відсотки та подібні витрати для фінансової установи), а також інших статей у звіті про прибутки та збитки щодо:

– змін протягом періоду в запасах і дебіторській та кредиторській заборгованості;

– інших негрошових статей;

– інших статей для яких вплив грошових коштів є грошовими

– потоками від інвестиційної або фінансової діяльності.

Згідно з непрямим методом, чисті грошові потоки від операційної діяльності визначаються шляхом коригування прибутку або збитку відповідно до впливу:

а) змін протягом періоду в запасах і дебіторській та кредиторській заборгованості від операційної діяльності;

б) негрошових статей, таких як амортизація, забезпечення, відстрочені податки, нереалізовані прибутки та збитки від обміну валют, нерозподілений прибуток від асоційованих підприємств і частки меншості;

в) всіх інших статей, для яких вплив грошових коштів є грошовими потоками від інвестиційної або фінансової діяльності.

Допустимим є також визначення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності непрямим методом, коли відображаються доходи та витрати, інформація про які розкрита у звіті про прибутки та збитки, і зміни протягом звітного періоду в запасах, а також дебіторська та кредиторська заборгованість від операційної діяльності.

Підприємства деталізують компоненти грошових коштів та їхніх еквівалентів і подавати узгодження сум у звіті про рух грошових коштів за статтями, еквівалентними наведеним у балансі.

Підприємство окремо звітує про основні класи валових надходжень грошових коштів і валових виплат грошових коштів, які виникають від

інвестиційної та фінансової діяльності, за винятком звітування про грошові потоки на нетто-основі.

На нетто-основі можна відображати в звітності грошові потоки, що виникають від таких видів операційної, інвестиційної або фінансової діяльності:

а) надходження і виплати грошових коштів за дорученням клієнтів, коли грошові потоки відображають діяльність клієнта, а не діяльність суб'єкта господарювання;

б) надходження і виплати грошових коштів за статтями, згідно з якими оборот є швидким, суми великими, а строки погашення короткими.

Прикладами надходжень і виплат грошових коштів, які згадуються у параграфі а), є:

- акцепт і виплата депозитів банку до запитання;
- кошти, які інвестиційний суб'єкт господарювання тримає для клієнтів;
- орендна плата, яку одержують за дорученням власників майна або
- сплачують їм.
- Прикладами надходжень і виплат грошових коштів, які розглядаються у параграфі б), є такі аванси та виплати за:

- основні суми боргу клієнтів, які використовують кредитні картки;
- придбання та продаж інвестицій;
- інші короткострокові позики, наприклад такі, строк погашення яких становить три місяці або менше.

На нетто-основі можна відображати в звітності грошові потоки, що виникають від усіх наведених нижче видів фінансової діяльності фінансової установи:

- надходжень і виплат грошових коштів за акцептом і виплатою депозитів з фіксованим строком;
- розміщення депозитів в інших фінансових установах та вилучення депозитів із них;
- авансів та позик у грошових коштах, наданих клієнтам, і повернення цих авансів та позик.

Інвестиційні та фінансові операції, які не потребують використання грошових коштів або їхніх еквівалентів, виключаються зі Звіту про рух грошових коштів. Такі операції розкриваються в інших фінансових звітах способом, який надає всю відповідну інформацію про таку інвестиційну та фінансову діяльність.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки.

Типова кореспонденція рахунків щодо обліку грошових коштів за МСФЗ відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Кореспонденція рахунків обліку грошових коштів

Дебет рахунка	Кредит рахунка	Зміст операції
A.04.01. Передплата постачальникам	A.01.01. Грошові кошти в банку в дол.	Сплачено гроші з рахунку в іноземні валюті постачальнику за сировину
L.01.01 Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	A.01.01. Грошові кошти в банку в дол.	Сплачено гроші з рахунку в іноземні валюті постачальнику за раніше одержану сировину
A.01.02. Грошові кошти в банку в гривнях	L.02.01. Аванси від покупців	Від покупців надійшов аванс за готову продукцію на рахунок в гривнях
A.01.02. Грошові кошти в банку в гривнях	A.03.01. Дебіторська заборгованість	Від покупців надійшли кошти за раніше відвантажену готову продукцію на рахунок в гривнях
A.01.05 Грошові кошти в касі	A.01.02. Грошові кошти в банку в грн.	В касу надійшли гроші для необхідних виплат з рахунку в банку в гривнях

Рахунок «Грошові кошти» може включати суму, що називається компенсаційним залишком, яку не можна вільно використовувати. Цей залишок являє собою мінімальну суму, що залишається на рахунку з метою забезпечення кредитних угод за виконання вимог банку. Фактично така угода обмежує готівкові гроші та впливає на ліквідність підприємства.

Інвестиційні та фінансові операції, які не потребують використання грошових коштів або їхніх еквівалентів, виключаються зі Звіту про рух грошових коштів. Такі операції розкриваються в інших фінансових звітах способом, який надає всю відповідну інформацію про таку інвестиційну та фінансову діяльність.

Отже, можна стверджувати, що облік грошових коштів в Україні є максимально наближеним до міжнародного. Національне законодавство ґрунтується та розвивається на його засадах, тим самим виключаючи можливість виникнення значних розбіжностей. Але нашому законодавству у сфері обліку коштів є ще куди змінюватися, вивчаючи та ототожнюючи вимоги МСБО та інших нормативно-правових актів міжнародного законодавчого простору.

1.3. Організація та методика обліку грошових потоків

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами та обмеженими ресурсами, і успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти і використовувати, саме тому організація їх обліку є досить важливим питанням під час контролю операцій із ними. Важливе значення достовірної інформації про стан руху грошових коштів на поточних рахунках у банках зумовлюється необхідністю надання користувачам повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності для прийняття управлінських рішень.

В Наказі про облікову політику ТДВ «Яготинський маслозавод» визначено, що до грошових коштів підприємства, належить: – готівка в касі; – кошти на поточному рахунку; – кошти на валютному рахунку; – кошти на депозитних рахунках.

Порядок здійснення розрахунків грошовими коштами суворо регламентований чинним законодавством України. Звичайно, існують певні правила, установлені порядком для здійснення операцій з готівкою. Це – касова дисципліна [3, с. 2]. Готівковий і безготівковий грошові обороти органічно пов'язані між собою, що реалізується через перехід однієї форми в іншу. Наприклад, виручка надходить до каси підприємства, а потім здається до установи банку для зарахування на поточний або інший рахунки. Із цих рахунків у банку проводяться розрахунки між господарюючими суб'єктами та надходить готівка в касу підприємства для видачі заробітної плати, авансу підзвітним особам тощо.

В Наказі про облікову політику ТДВ «Яготинський маслозавод» визначено порядок зберігання, витрачання та обліку грошових коштів у касі встановлені правилами ведення касових операцій.

Для ведення касових операцій на ТДВ «Яготинський маслозавод» передбачена посада касира. Відповідно до чинного законодавства, касир несе повну матеріальну відповідальність за збереження всіх прийнятих ним цінностей. Касир повинен бути ознайомлений з порядком ведення касових операцій, з ним укладений договір про матеріальну відповідальність.

Для зберігання готівки в підприємства є належним чином обладнане окреме приміщення каси, до якого не мають доступу сторонні особи. Готівка зберігається у вогнетривкому сейфі, який після закінчення роботи каси замикається ключем.

При організації обліку готівки в касі важливим є встановлення ліміту залишку готівки в касі підприємства. Ліміт залишку готівки в касі – це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі в позаробочий час [29, с. 134]. Ліміт встановлюють усі підприємства, які здійснюють готівкові розрахунки на підставі розрахунку встановлення ліміту залишку готівки в касі, що підписується головним бухгалтером та керівником підприємства (або уповноваженою ним особою).

Для забезпечення дотримання вимог видачі готівки з каси На ТДВ «Яготинський маслозавод» розроблені робочі інструкції текстової форми щодо оформлення видачі готівки з каси видатковим касовим ордером (табл. 1.4).

Оприбуткування готівки в касу ТДВ «Яготинський маслозавод» оформляють прибутковим касовим ордером (форми № КО-1), який виписує бухгалтерія в одному примірнику. Видача готівки відповідно оформляється видатковим касовим ордером (форми № КО-2). Ордери в обов'язковому порядку реєструються в Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів.

**Робочі інструкції працівників бухгалтерії щодо видачі готівки з каси
видатковим касовим ордером на ТДВ «Яготинський маслозавод»**

№ з/П	Виконавець	Перелік робіт
1	Головний бухгалтер	Розглядає усну заяву одержувача про видачу грошей і за потреби з'ясовує у бухгалтера розрахункового відділу стан розрахунків з одержувачем або обґрунтованість суми, яка необхідна одержувачу. Бухгалтер розрахункового відділу дає відповідну довідку, на підставі якої головний бухгалтер приймає рішення
2	Бухгалтер розрахункового відділу	Складає видатковий касовий ордер, зазначаючи в ньому такі реквізити: дату (число цифрами, місяць словами); прізвище, ім'я, по батькові одержувача (якщо гроші видаються за дорученням - дату, номер доручення та особу, яка його видала); зміст операції (за що або для чого видаються гроші); суму до видачі (цифрами та словами); номер кореспондуючого рахунку. Потім бухгалтер розрахункового відділу проставляє контировку на ордері, реєструє ордер під відповідним порядковим номером, проставляє цей номер на ордері і передає ордер головному бухгалтеру
	Головний бухгалтер	Перевіряє правильність складання касового ордера, підписує його і передає (через працівника бухгалтерії) керівнику підприємства. Одержавши підписаний керівником ордер, головний бухгалтер направляє його (через працівника бухгалтерії) касиру для виконання
3	Касир	Перевіряє достовірність підписів на ордері і правильність його оформлення, потім вимагає від одержувача пред'явити паспорт або інший документ, який засвідчує особу та доручення (якщо гроші видаються за дорученням). Доручення прикріплюється до ордера. Після цього касир пропонує одержувачу розписатись на ордері (одержувач вказує суму прописом та проставляє дату одержання), підписується на ордері сам і видає гроші, а ордер одразу ж записує в касову книгу, зазначаючи номер документа, кому видано, кореспондуючий рахунок, суму

Усі надходження і видачу готівки в національній валюті підприємства відображають у касовій книзі. ТДВ «Яготинський маслозавод» відповідно до чинного законодавства, веде одну касову книгу для обліку операцій з готівкою в національній валюті. Відокремлені підрозділи підприємств, які проводять операції з приймання готівки за продану продукцію (товари, роботи, послуги) з оформленням її прибутковим касовим ордером, а також з видачі готівки на виплати, пов'язані з оплатою праці, виробничі (господарські) потреби, інші операції з оформленням їх видатковими касовими ордерами і відомостями,

ведуть касову книгу. Аркуші касової книги мають бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені відбитком печатки підприємства. Кількість аркушів у касовій книзі засвідчується підписами керівника і головного бухгалтера підприємства.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» касову книгу ведуть в електронній формі за допомогою комп'ютерних засобів в самостійно розробленій програмі «KUB». За допомогою програми забезпечується візуальне відображення і роздрукування документів «Вкладний аркуш касової книги» та «Звіт касира», які за формою і змістом відповідають касовій книзі у паперовій формі (відповідно до типової форми № КО-4). Після закінчення календарного року касова книга на електронних носіях передається до архіву підприємства для зберігання протягом 36 місяців. Також для відображення касових операцій використовуються регістри: Журнал № 1 та Відомість 1.1, а при журнально-ордерній формі – Журнал-ордер № 1 та дебетова відомість до нього.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» узагальнена інформація про наявність і рух грошових коштів у касі підприємства відображається на рахунку 30 «Каса», що відповідає інструкції «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».

До нього ведеться два субрахунки: 301 «Каса в національній валюті» та 302 «Каса в іноземній валюті». Узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів у національній валюті в касах, грошових документів, які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, сплачених проїзних документів тощо) здійснюється в Журналі 1 і відомостях до цього Журналу 1.1, 1.3.

Журнал 1 використовується для відображення оборотів за кредитом рахунків 30 «Каса», 33 «Інші кошти». У відомостях до Журналу 1 відображаються обороти за дебетом рахунків 30, 33. Записи у Журналі 1 та відомостях здійснюються на підставі первинних та зведених облікових документів (звітів касира і доданих до них прибуткових та видаткових касових ордерів) у розрізі кореспондуючих рахунків у хронологічному порядку

підсумками за 2-3 дні. Можливо накопичення даних про операції з грошовими коштами за кожний день попередньо у допоміжній відомості у потрібному аналітичному розрізі з наступним перенесенням підсумкових оборотів за місяць до Журналу 1 і відомостей до нього. Залишки на відповідних рахунках у відомостях на кінець місяця встановлюються як різниця між сумою сальдо на початок місяця і дебетових оборотів по рахунку за поточний місяць і сумою кредитових оборотів за місяць. Сальдо рахунків перевіряється з відповідними документами – звітами касира.

Порядок відображення господарських операцій підприємства в системі рахунків наведено в табл. 1.5.

Для обліку операцій на поточному, валютному та інших рахунках в банку використовується рахунок 31 «Рахунки в банках» на якому узагальнюється інформація про наявність і рух грошових коштів у відповідності з Інструкцією №291 відображається на таких субрахунках:

- у національній валюті: 311 «Поточні рахунки в національній валюті»; 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- в іноземній валюті: 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»; 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

При журнально-ордерній формі обліку дані за операціями на рахунках у банку систематизуються у Журналі-ордері № 2 і дебетовій відомості до нього, при журнальній формі – у Журналі №1 (за кредитом рахунку 31) і у Відомості № 1.2 (за дебетом рахунку 31).

Підставою для складання вказаних реєстрів є виписки банку і первинні документи по розрахункових операціях, що додаються до них та підтверджують зарахування грошових коштів на рахунок або ж їх списання (платіжні доручення, платіжні вимоги та ін.).

Загальна схема записів на бухгалтерських рахунках обліку касових операцій в національній валюті (грн.)

	Дата	Назва документа	Зміст господарської операції	Сума, грн	Кореспонденція	
					Дебет	Кредит
1.		Прибутковий касовий ордер №456	З поточного рахунку отримано готівку та оприбутковано в касу для виплати депонованої заробітної плати	23678,35	301	311
2.	11.08.20	Видатковий касовий ордер №446	Видана депонована зарплата Тішакову Р.О..	23678,35	661	301
3.	11.08.20	Прибутковий касовий ордер №457	Внесено невикористану авансову суму Ткаченко М.К.	345,00	301	372
4.	11.08.20	Прибутковий касовий ордер №458	Оприбуткована готівка (дохід) за реалізацію продукції	18900	301	701
5.	11.08.20	Видатковий касовий ордер №446	Готівка здана в банк	19245	311	301
6.	12.08.20	Прибутковий касовий ордер №459	Оприбуткована готівка (дохід) за реалізацію продукції	22300	301	701
7	12.08.20	Видатковий касовий ордер №447	Видано Заєць Б.Ф. на відрядження	1500	372	301
8.	12.08.20	Прибутковий касовий ордер №460	З поточного рахунку отримано готівку та оприбутковано в касу для виплати заробітної плати за першу половину місяця	45000	301	311
9.	12.08.20	Видатковий касовий ордер №448	Видана зарплата	45000	661	301
10.	12.08.20	Видатковий касовий ордер №449	Готівка здана в банк	20800	311	301

Виписки з рахунків, які надійшли з банку до бухгалтерії, проходять таку обробку (табл. 1.6).

Залишки грошових коштів на поточному рахунку підприємства в банку щоденно отримуються з виписки банку. Облік операцій на рахунках в банку поданий у додатку А.

ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснює зовнішньоекономічну діяльність, та має рахунки в іноземній валюті, в доларах США та Євро. На дату проведення тих чи інших валютних підприємство щоденно формує окремі виписки за цими рахунками.

Етапи обробки виписок банку на ТДВ «Яготинський маслозавод»

1 етап	перевіряється відповідність записів у розрахункових документах, що додаються до них. У разі отримання готівкових грошових коштів з банку до виписки додається квитанція прибуткового касового ордера, яка оформляється при оприбуткуванні готівки в касу підприємства. Якщо у виписці банку будуть виявлені операції з помилкового зарахування грошових коштів (що не належать даному підприємству), вживаються заходи щодо їх повернення платникові. І навпаки, терміново з'ясовуються причини необґрунтованого списання грошових коштів з банківських рахунків
2 етап	проставляються в доданих розрахункових документах і виписці шифри кореспондуючих рахунків відповідно до характеру здійсненої грошової операції;
3 етап	здійснюються окремо за дебетом й окремо за кредитом групування сум шляхом їх підрахунку за однорідними операціями за однойменними кореспондуючими рахунками, шифри яких проставлені у виписці
4 етап	здійснюються записи оборотів за кредитом рахунка 31 у Журналі 1 і за дебетом рахунка 31 у Відомості №1.2 з розбивкою за кореспондуючими рахунками;
5 етап	підраховуються суми, занесені до відповідних кореспондуючих рахунків, у Журналі №1 і Відомості №1.2 і записуються підсумкові результати підрахунку;
6 етап	складаються листки-розшифровки з розбивкою сум, відображених у Журналі і Відомості, за субрахунками.

Записи у виписці відображаються у тій грошовій одиниці, у якій фактично здійснювалася операція (зарахування або списання валютних коштів з рахунку в банку), а також у гривневому еквіваленті, перерахунок якого здійснюється за курсом Національного банку України на дату здійснення цієї операції.

У зв'язку з тим, що під впливом ряду чинників курс гривні до іноземної валюти змінюється, виникає необхідність (у разі зростання або зниження курсу НБУ) у відображенні в облікових реєстрах курсової різниці, яка припадає на залишок валютних коштів, що числяться в банку на відповідному рахунку в іноземній валюті.

Обробка документів за виписками банку з інших рахунків підприємств у національній та іноземній валюті і відображення їх в облікових реєстрах здійснюється аналогічно вищезгаданому порядку.

Передусім необхідно зазначити, що готівкова іноземна валюта – це іноземні грошові знаки у вигляді банкнот і монет, які перебувають в обігу та є

законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави.

Готівкова іноземна валюта обліковується на субрахунку 30.2 «Каса в іноземній валюті». Якщо підприємство у своїй діяльності використовує декілька видів валют (наприклад долари США, євро), то для їх обліку до субрахунку 30.2 вводять рахунки третього порядку.

За той період, поки іноземна валюта знаходиться в касі підприємства, курс валют, установлений НБУ, може змінитися. Тоді виникають курсові різниці. Згідно з П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» суму готівкової іноземної валюти перераховують у гривні на дату здійснення розрахунків і на дату балансу. Курсові різниці від перерахунку коштів в іноземній валюті відображаються у складі інших операційних доходів (витрат) за даними бухгалтерських довідок.

ТДВ «Яготинський маслозавод» отримано з поточного рахунка в банку 2000 дол. США для оплати витрат на відрядження. Офіційний курс НБУ за 1 дол. США становить на дату придбання і момент видачі під звіт – 28,00 грн.; на дату повернення невикористаних сум працівником в касу підприємства – 28,20 грн.; на дату балансу – 28,25 грн.; на дату здачі інвалюти в банк та зарахування її на поточний рахунок підприємства – 28,25 грн.

Безготівкові розрахунки також можуть проводитися в іноземній валюті. При цьому резиденти мають право придбавати безготівкову інвалюту за гривні або за іншу іноземну валюту виключно на Міжбанківській валютній біржі через уповноважені банки шляхом подання до обслуговуючого банку заяви встановленої форми та завірених печаткою підприємства і підписом директора копії: договору з нерезидентом; вантажної митної декларації, якщо оплата здійснюється за фактом поставки товару; акту виконаних робіт (наданих послуг).

Іноземну валюту, що надійшла на валютний рахунок, може бути використано резидентом тільки для розрахунків з нерезидентами або на витрати на відрядження працівників за кордон. При цьому куплена валюта повинна бути витрачена протягом п'яти робочих днів з моменту її зарахування на валютний рахунок резидента.

Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів в іноземній валюті

№ п/п	Зміст операції	Підстава	Кореспонденція		Сума
			Дебет	Кредит	
1	Оприбутковано в касу інвалюту, одержану з банку: $\$2000 \times 28,00$ грн. за один дол.	ВКО	37.2	30.2	56000 2000\$
2	Видано аванс на закордонне відрядження працівнику: $\$2000 \times 28,00$ грн.	ВКО	37.2	30.2	56000 2000\$
3	Відображено витрати за відрядженням на дату затвердження авансового звіту (курс НБУ – 28,00 грн.): $\$1650 \times 28,00$ грн.	Авансовий звіт	92	37.2	46424 1650\$
4	Повернено працівником залишок невикористаного авансу в касу (курс НБУ – 28,20 грн. за один дол.): $\$350 \times 28,20$ грн.	ПКО	30.2	37.2	9870 350\$
5	Відображено курсову різницю на суму заборгованості (курс НБУ – 28,20 грн. за один дол.): $\$350 \times (28,20 - 28,00)$ грн.	Бухгалтерська довідка	37.2	71.4	70
6	Здано інвалюту в банк (курс НБУ – 28,25 грн. за один дол.)	ВКО, банківська виписка	31.2	30.2	9887,5 \$350
7	Відображено курсову різницю по інвалюті в касі підприємства на кінець звітної періоду (курс НБУ – 28,25 грн. за один дол.): $\$350 \times (28,25 - 28,20)$ грн.	Бухгалтерська довідка	30.2	71.4	17,5

Для перерахування валюти нерезиденту як передоплати або оплати за отримані товари, виконані роботи, надані послуги платник оформляє і передає до банку платіжне доручення в інвалюті.

Якщо на валютному рахунку резидента обліковується іноземна валюта, яку він вирішив обміняти на гривні, то для цього треба заповнити і подати до обслуговуючого банку заяву про продаж іноземної валюти.

Важливим моментом в обліку валютних операцій є облік курсових різниць. Розрізняють операційну та неопераційну курсову різницю.

Операційна курсова різниця – це та, що виникла при здійсненні операційної (основної) діяльності. Для обліку операційної курсової різниці відповідно передбачені субрахунки 71.4 «Дохід від операційної курсової різниці» та 94.5 «Втрати від операційної курсової різниці».

Неопераційна курсова різниця це та, що виникає при реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів в іноземній валюті. Облік неопераційної курсової різниці ведеться на рахунках 74.4 «Дохід від неопераційної курсової різниці» та 97.4 «Втрати від неопераційних курсових різниць».

Відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» курсова різниця визначається за монетарними статтями балансу.

Кореспонденція рахунків з обліку операцій на поточному рахунку в іноземній валюті подана у додатку 2

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості. Як правило, інвестиція розглядається як еквівалент грошових коштів у тому випадку, якщо вона має термін погашення до трьох місяців з дати придбання.

Порядок оцінки, обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності про еквіваленти грошових коштів в Україні регламентує П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції». Відповідно до п. 4 даного стандарту еквіваленти грошових коштів при придбанні оцінюються за собівартістю, яка включає в себе: ціну придбання, комісійні винагороди, мито, податки, збори, обов'язкові платежі та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням фінансової інвестиції. При складанні балансу еквіваленти грошових коштів оцінюють залежно від того, з якою метою їх утримують. Методи оцінки фінансових інвестицій наведені в табл. 1.8.

Планом рахунків для обліку наявності та руху еквівалентів грошових коштів призначений рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції» субрахунок 35.1 «Еквіваленти грошових коштів», за дебетом якого відображають придбання грошових еквівалентів, а за кредитом – зменшення їх вартості та вибуття (див. табл. 1.9).

Методи оцінки фінансових інвестицій на ТДВ «Яготинський маслозавод»

№ з/п	Мета утримання еквівалентів грошових коштів	Методи оцінки
1	з метою перепродажу	Оцінка за справедливою вартістю, яка являє собою суму, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
2	утримують до погашення	Оцінюють на дату балансу за амортизованою собівартістю
3	справедливу вартість неможливо визначити	Оцінка здійснюється за собівартістю з урахуванням зменшення корисності еквівалентів грошових коштів

Таблиця 1.9

Типові операції з обліку еквівалентів грошових коштів

№ п/п	Зміст операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	Оплата придбання грошових еквівалентів	ВКО, платіжне доручення	35.1	30, 31
2	Нарахування відсотків за еквівалентами грошових коштів	Виписка банку	37.3	73.2
3	Отримання нарахованих відсотків за грошовими еквівалентами	Виписка банку	30, 31	37.3
4	Переведення еквівалентів грошових коштів у довгострокові фінансові інвестиції	Бух. довідка, договір	14	35.1
5	Придбання довгострокових фінансових інвестицій в обмін на еквіваленти грошових коштів	Договір	14	35.1
6	Погашення довгострокової дебіторської заборгованості еквівалентами грошових коштів	Договір	35.1	16
7	Погашення еквівалентами грошових коштів заборгованості за внесками до статутного капіталу	Протокол	35.1	46
8	Надходження коштів від погашення грошових еквівалентів	Бух. довідка	30, 31	35.1

Аналітичний облік ведеться за видами еквівалентів із забезпеченням можливості отримання інформації про інвестиції як на території країни, так і за кордоном.

Для обліку операцій на рахунку 35 призначений Журнал №4 (розділ II) і Відомість 4.2. Узагальнення інформації про еквіваленти грошових коштів здійснюється у балансі у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» разом з коштами в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути

використані для поточних операцій. У випадку неможливості їх використання протягом одного року з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок певних обмежень, еквіваленти вилучають зі складу оборотних активів та відображають у статті «Інші необоротні активи».

Інформація про доходи або збитки від операцій з грошовими еквівалентами відображається у формі 2 «Звіт про фінансові результати». Дохід (за умови його достовірного визначення) відображається у момент надходження еквівалентів грошових коштів, а витрати – у момент їх вибуття. Дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від еквівалентів грошових коштів, відображаються у статті «Інші фінансові доходи», дохід від реалізації еквівалентів – у статті «Інші доходи», а собівартість еквівалентів – у статті «Інші витрати».

На ТДВ «Яготинський маслозавод» ведення обліку автоматизоване тому, журнали-ордера, аналітичні відомості, меморіальні ордери, звіт касира й вкладні аркуші касової книги, головна книга, оборотна відомість, баланс і інші форми звітності заповнюються автоматично на підставі проведених документів, що ставляться до даного звітного періоду.

ТДВ «Яготинський маслозавод» використовує ERP-систему – інтегровану інформаційну систему управління, що дозволяє створювати єдине інформаційне середовище для автоматизації планування, обліку, контролю, управління й аналізу всіх основних господарських процесів підприємства. До особливостей застосування сучасних ERP-систем належать:

- автоматизація різноманітних методів планування й управління бізнес-процесів від системи замовлень до масового виробництва з можливістю їх раціонального поєднання та налагодження на специфіку конкретного підприємства;
- інтегроване використання підсистем обліку, аналізу і планування збуту, виробництва, постачання і фінансування;
- реалізація сучасної технології бюджетування та забезпечення динамічного узгодження необхідних ресурсів по всьому спектру бізнес-процесів на основі управлінського обліку витрат і аналізу консолідованої звітності;

– бізнес-планування та управління замовленнями й проектами з урахуванням можливих ризиків внаслідок непередбачених змін у зовнішньому середовищі чи у ресурсних обмеженнях підприємства.

Надходження і витрата грошових коштів та їх еквівалентів за звітний період відображається у Звіті про рух грошових коштів Порядок складання звіту встановлений НП(С)БО 1 та Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності . Ця форма не включається до складу проміжної (квартальної) звітності і подається тільки у річній фінансовій звітності.

Грошові активи відображаються у Балансі та Звіті про фінансові результати. Вказані звітні форми надають користувачам інформацію щодо ресурсів, якими володіє підприємство, та джерел цих ресурсів на певну дату, а також інформацію щодо результативності діяльності підприємства протягом певного часу. Найбільш інформативним щодо розміру грошових активів, які беруть участі в обороті підприємства є Звіт про рух грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів надає додаткову інформацію для користувачів фінансової звітності щодо змін, що сталися у балансі підприємства, а також відносно того, наскільки суттєвими є статті доходів та витрат, що були отримані та сплачені грошовими коштами.

ТДВ «Яготинський маслозавод» складає консолідовану фінансову звітність на основі принципу обліку за історичною вартістю, за винятком зазначеного в положеннях облікової політики. Підприємство та його дочірні підприємства ведуть бухгалтерський облік у гривнях у відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку України («П(С)БО»). Консолідована фінансова звітність відрізняється від фінансової звітності, складеної у відповідності до вимог П(С)БО, тим, що містить певні коригування, які не відображені в бухгалтерських реєстрах Підприємства та які є необхідними для представлення фінансового стану Групи, результатів її діяльності та руху грошових коштів у відповідності до МСФЗ. Консолідована фінансова звітність представлена в гривнях («грн»), всі суми округлені до найближчої тисячі, якщо не зазначено інше.

Консолідований Звіт про рух грошових коштів, у поєднанні з іншими фінансовими звітами, забезпечує менеджмент підприємства аналітичною інформацією щодо грошових потоків, які забезпечують всі види діяльності підприємства (рис. 1.8).

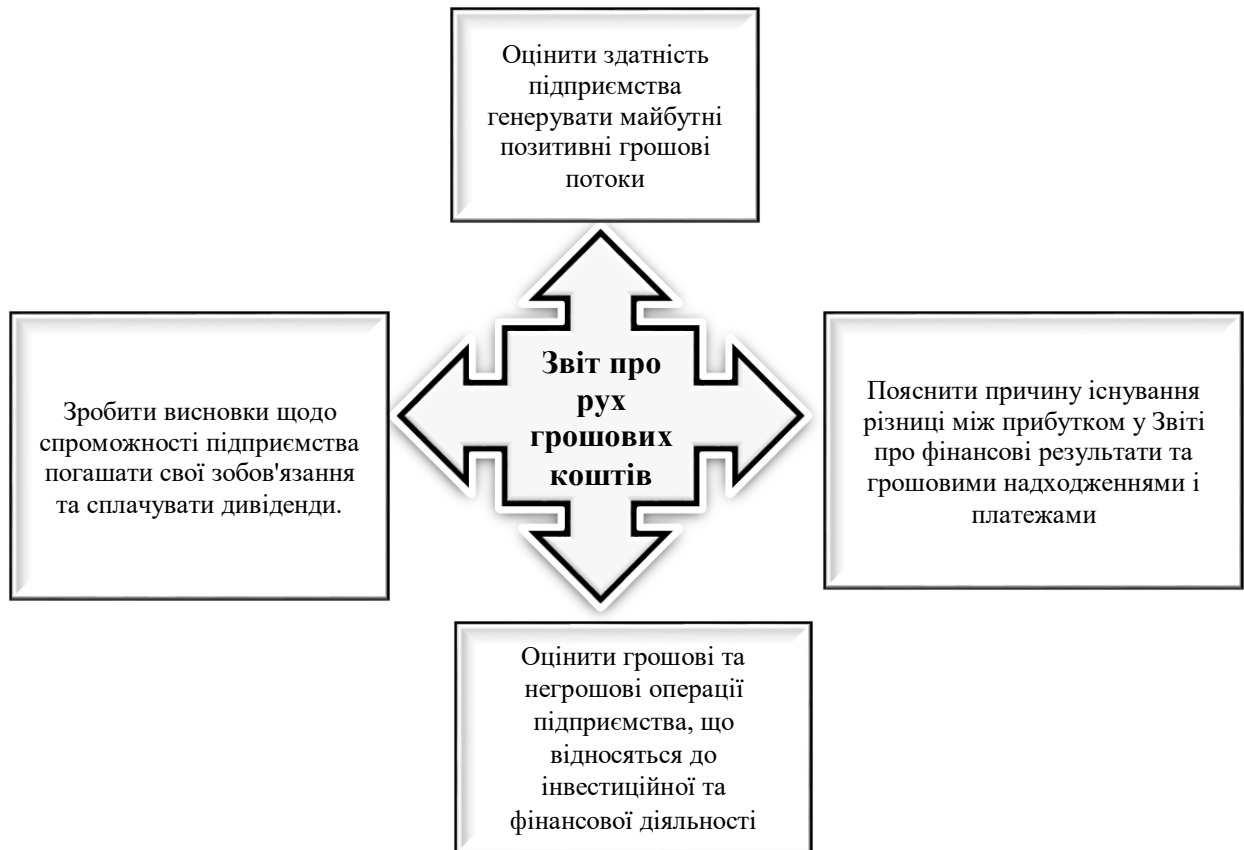

Рис. 1.8. Інформативність Консолідованого Звіту про рух грошових коштів для оптимізації процесу руху грошових потоків

Інформація про зміни в грошових коштах – це інформація про джерела надходжень грошових коштів протягом звітного періоду та напрями їх використання.

Отже, з рис. 1.8 видно, що основною метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період (далі – грошові кошти).

Можна сказати, що звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Звіту про рух грошових коштів складається на підставі інформації, що міститься в бухгалтерських регістрах, Головній книзі за рахунками грошових коштів, витрат, фінансових інвестицій. Звіт структурований відповідно до видів діяльності підприємства та грошових потоків, які відбуваються.

Таблиця 1.10

Структура Звіту про рух грошових коштів

Вид діяльності	Грошові потоки	Код рядків звіту
Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною та фінансовою	надходження коштів від реалізації продукції (товарів, послуг);	3000 – 3195
	надходження коштів за надання права користування активами (оренда, ліцензії)	
	платежі постачальникам;	
	виплати працівникам	
Інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.	платежі, пов'язані з придбанням основних засобів і нематеріальних активів;	3200 – 3290
	надходження коштів від продажу необоротних активів;	
	надання позик іншим підприємствам;	
	надходження коштів від фінансових інвестицій (дивіденди, відсотки).	
Фінансова діяльність – це сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного та позикового капіталу	емісія акцій;	3300 – 3395
	отримання позик та їх погашення;	
	викуп акцій власної емісії;	
	виплата дивідендів	

У звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми слід наводити окремо у складі відповідних видів діяльності. Внутрішні зміни у складі грошових коштів до звіту про рух грошових коштів не включаються.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для складання Звіту про рух грошових коштів можуть застосовуватись такі методи:

– **прямий метод** – за яким розкриваються основні види валових надходжень грошових коштів чи валових виплат грошових коштів із розкриттям конкретних джерел та напрямів використання;

– **непрямий метод** – за яким чистий прибуток (збиток) коригується відповідно до впливу: операцій негрошового характеру; будь-яких відрахувань або нарахувань минулих чи майбутніх надходжень грошових коштів, що відносяться до операційної діяльності; будь-яких відрахувань або нарахувань минулих чи майбутніх виплат грошових коштів, що відносяться до операційної діяльності; статей доходу або витрат, пов’язаних із рухом грошових коштів від інвестиційної чи фінансової діяльності.

Процес складання Консолідованого Звіту про рух грошових коштів – це послідовність етапів, які зображені на рис.1.9

Рис. 1.9. Етапи складання Консолідованого Звіту про рух грошових коштів

Застосування прямого методу складання звіту про рух грошових коштів базується на безпосередньому використанні даних з реєстрів бухгалтерського обліку щодо дебетових або кредитових оборотів грошових коштів (рахунки 30 «Каса» і 31 «Рахунки в банках») за звітний період у кореспонденції з рахунками бухгалтерського обліку операцій, активів або зобов’язань. Розкриття інформації

в Консолідованому Звіті про рух грошових коштів по етапах його складання наведена в таблиці 1.11.

Таблиця 1.11

Розкриття інформації в Консолідованому Звіті про рух грошових коштів

Показники Звіту про рух грошових коштів	Джерела інформації	Взаємозв'язок із статтями Балансу (форма 1)
1 розділ звіту Рух коштів у результаті операційної діяльності		
Визначення надходження грошових коштів (рядки 3000 – 3095)	Аналітичні дані до рахунків грошових коштів (30, 31) та облікові реєстри за дебетом цих рахунків (дебетові відомості до Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2)	Статті балансу: Каса Поточний рахунок у банку Інші рахунки в банку Грошові кошти в дорозі
Визначення витрачання грошових коштів (рядки 3100 – 3195)	Аналітичні дані до рахунків грошових коштів (30, 31) та облікові реєстри за кредитом цих рахунків (дебетові відомості до Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2)	
2 розділ звіту Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності		
Визначення надходження грошових коштів (рядки 3200 – 3250) при здійсненні інвестиційної діяльності може відбуватися: від реалізації необоротних активів; фінансових інвестицій, майнових комплексів; при отриманні дивідендів, відсотків інших надходжень)	Аналітичні дані до субрахунків 71.1 інформація про дохід від реалізації фінансових інвестицій; 71.2 і 94.3 в частині реалізації необоротних активів та груп вибуття, що обліковуються на відповідному субрахунку 28.6; аналітичні дані до рахунку 74, що пов'язані з надходженням грошових коштів від продажу необоротних активів (крім реалізації майнових комплексів); кредит 37 у частині находжень від різних дебіторів інформація про надходження грошових коштів (дебетові відомості до Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2)	розділ 1 балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції». «Поточний рахунок у банку» «Грошові кошти в дорозі» Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
Визначення вибуття (витрачання) грошових коштів (рядки 3255 – 3290) в результаті інвестиційної діяльності може відбуватися: унаслідок придбання необоротних активів; фінансових інвестицій, майнових комплексів та здійснення інших платежів в межах інвестиційної діяльності;	Аналітичні дані до реєстрів з обліку грошових коштів Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2; аналітичні дані до рахунків 75,99 пов'язані з інвестиційною діяльністю	
3 розділ звіту Рух коштів у результаті фінансової діяльності		
надходження грошових коштів (рядки 3300 – 3340) у результаті здійснення фінансової діяльності:	аналітичні дані до рахунків 50, 52, 60, аналітичні дані щодо	у статтях балансу за розділом «Власний

може відбуватися при збільшенні власного капіталу, отриманні позики, кредиту та інших надходжень	обліку грошових коштів Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2	капітал» та статтях, пов'язаних з фінансовою діяльністю, у розділах балансу: «Довгострокові зобов'язання» і «Поточні зобов'язання». «Поточний рахунок у банку»
вибуття грошових коштів (рядки 3345 – 3390) в результаті фінансової діяльності може відбуватися: при поверненні позичкових коштів; сплаті відсотків за користування позичками; виплаті дивідендів; здійсненні інших платежів, фінансовою діяльністю (наприклад, викуп акцій власної емісії)	аналітичні дані до регістрів з обліку грошових коштів Журналу №1, Журналів-ордерів №1,2; аналітичні дані про зміни до рахунків 50, 52,6 0	

Для того, щоб правильно віднести конкретну операцію до того або іншого виду діяльності, необхідно проаналізувати її економічну суть. Наприклад, продаж акцій, акціонерним товариством – це його фінансова діяльність, а продаж акцій фондовою біржею – це її операційна діяльність. Купівля акцій звичайним підприємством – це інвестиційна діяльність, а купівля акцій інвестиційною компанією є операційною діяльністю такої компанії.

Не відображаються у Звіті про рух грошових коштів:

- внутрішній рух грошових коштів. Оскільки надходження грошей з поточного банківського рахунка в касу або з поточного на валютний рахунок не впливає на загальний показник суми грошових коштів, то і відображати такий рух у формі №3 не треба;

- негрошові операції. У пункті 10 П(С)БО 4 було визначено, що не треба відображати у формі №3 отримання активів шляхом фінансової оренди, придбання активів шляхом емісії акцій, а також бартерні операції. Однак, заповнюючи рядки зміни оборотних активів і поточних зобов'язань, доводиться враховувати і залишки на рахунках, що утворилися в результаті бартерних операцій, здійснюваних при операційній діяльності.

Розкриття інформації в Консолідованому Звіті про рух грошових коштів

У примітках до фінансової звітності слід розкрити інформацію про рух грошових коштів:

- а) склад грошових коштів та їх еквівалентів;

- б) склад статей «Інші надходження», «Інші платежі» та інших статей, які об'єднують декілька видів грошових потоків;
- в) негрошові операції інвестиційної і фінансової діяльності;
- г) наявність значного сальдо грошових коштів та їх еквівалентів, які є в наявності у підприємства і які недоступні для використання групою, до якої належить підприємство.

У випадку придбання або продажу майнових комплексів протягом звітного періоду слід розкривати:

- а) загальну вартість придбання або реалізації майнового комплексу;
- б) частину загальної вартості майнового комплексу, яка відповідно була сплачена або отримана у формі грошових коштів та їх еквівалентів;
- в) суму грошових коштів та їх еквівалентів у складі активів майнових комплексів, що були придбані чи реалізовані;
- г) суму активів (крім грошових коштів та їх еквівалентів) та зобов'язань придбаного або реалізованого майнового комплексу в розрізі окремих статей.

Зміст кожної статті звіту про рух грошових коштів відображається в Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності.

1.4. Сучасні інформаційні технології обліку грошових потоків

Досліджуване підприємство використовує програмне забезпечення, 1С:Бухгалтерія 8.0. Як відомо це – універсальна комп'ютерна програма, за допомогою якої всі господарські операції підприємства трансформуються в єдину систему бухгалтерського обліку. Завдяки модулям програми підприємство веде також автоматизований податковий облік та здійснює підготовку обов'язкової фінансової звітності. Працівники бухгалтерії можуть самостійно визначати та налаштовувати методику обліку в межах облікової політики, створювати блоки аналітичного обліку з необхідним рівнем деталізації та відкривати нові субрахунки.

1С:Бухгалтерія 8.0 забезпечує технічні рішення переважної більшості задач, що постають перед бухгалтерською службою підприємства. Оскільки матеріальні оборотні активи підприємства надходять з досить розрізнених

джерел, та зберігаються на складі, то дуже зручним є те що, інформацію про надходження та витрачання, можуть вводити працівники суміжних служб підприємства (відділу постачання, складу, відділу збуту, тощо), які не є бухгалтерами. В такому випадку бухгалтерська служба підприємства здійснює методичне забезпечення, прописує технічні завдання і контроль за налаштуваннями інформаційної бази, що забезпечують автоматичне відображення бухгалтерський і податкових документів.

Дане прикладне рішення також можна використовувати для ведення управлінського обліку. 1С:Бухгалтерія 8.0 є сукупністю платформи «1С:Підприємство 8.0» і конфігурації «Бухгалтерія підприємства для України». У 1С:Бухгалтерії 8.0 закладена можливість сумісного використання з прикладними рішеннями «Управління торгівлею» і «Зарплата і Управління Персоналом», також створеними на платформі «1С:Підприємство 8.0» Основним способом віддзеркалення господарських операцій в обліку є введення документів конфігурації, відповідних первинним документам бухгалтерського обліку. Крім того, допускається безпосереднє введення окремих проводок. Для групового введення проводок можна використовувати типові операції – простій інструмент автоматизації, легко і що швидко налаштовується користувачем.

В бухгалтерії підприємства первинні документи з обліку грошових коштів підлягають обробці, таксуються, проставляються облікові шифри видів операцій, постачальників та ін., групуються за видами операцій, джерелами надходження або за напрямками використання, за кореспондуючими рахунками. На підставі первинних документів у відповідному модулі комп'ютерної програми формується Журнал господарських операцій. З якого формуються записи у реєстри бухгалтерського обліку, підсумкові дані з надходження та витрачання коштів за синтетичними рахунками (субрахунками) записуються у Відомість 1,2 підсумкові кредитові дані Відомості №№1,2 відображаються Журналу №№ 1,2.

З журналів підсумкові записи переносяться в Головну книгу за кожним рахунком окремо.

Документальне оформлення та облік виробничих коштів, як уже зазначалося досить трудомісткий і об'ємний процес. Удосконалення якого

можливе через впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт.

Для вдосконалення обліку грошових коштів доцільне також використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації. Крім того, необхідною умовою також є: удосконалення графіків документообігу з обліку коштів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа; видача розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції і мають право підпису первинних документів; контроль із боку працівників бухгалтерії правильності оформлення первинної документації.

Програмне забезпечення підприємства надає бухгалтерам можливість для налаштування алгоритму формування проводок, порядок виконання якого залежить від наказу про облікову політику й особливостей здійснюваних господарських операцій. При цьому процес моделювання бухгалтерських проводок, як правило, не доступний для рядового бухгалтера користувача, однак їхнє використання не означає, що комп'ютер повністю заміняє працівника на етапах обробки обліково-економічної інформації, хоча це напевно самий раціональний варіант інформаційного забезпечення автоматизованої системи управління. Так, наприклад, при створенні електронної форми прибуткового касового ордера в використовуваній конфігурації «1С: Бухгалтерія» користувачеві необхідно вибрати кореспондуючий рахунок відповідно до характеру операції, об'єкти аналітичного обліку (види субконто), вказати суму операції, вид руху грошових коштів і визначити значення деяких інших реквізитів даного документа. Після цього заповнений прибутковий ордер може бути виведений на друк, записаний і проведений на підставі встановлених раніше налаштувань ведення обліку. При цьому результат обробки залежить від значення окремих показників, які відповідають наказу про облікову політику на сільськогосподарському підприємстві.

Посадові обов'язки між бухгалтерами розподіляються відповідно до форми обліку на підприємстві. Для виконання кожного виду робіт (оформлення

платіжних документів відповідно до інструкції, їх реєстрацію у журналі реєстрації, подання на підпис головному бухгалтеру та керівнику; перевірку, обробку виписок банку та запис операцій до регістрів обліку) призначається бухгалтер, який відповідає за їх своєчасне та правильне здійснення.

Як зазначалося вище в питанні підприємство використовує систему «Клієнт-банк», яка забезпечує автоматизовану підготовку таких документів, як платіжне доручення, меморіальний ордер, заявка на переказ валюти тощо. Шаблони для введення електронних документів використовуються згідно з типовими стандартами, що діють в Україні і максимально наближені до паперових. Як паперові документи, так і електронні підписують посадові особи підприємства, використовуючи ЕЦП директора та бухгалтера.

При використанні системи «Клієнт-банк» збільшується швидкість проходження платежів, забезпечується зв'язок з банком необмеженим в часі, технологічні можливості системи дозволяють цілодобово відправляти документи в банк та засоби захисту інформації в системі «Клієнт-банк» гарантують надійний захист від несанкціонованого доступу та модифікації інформації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

В результаті проведеного дослідження щодо визначення суті поняття «грошових коштів», то можна зробити висновок, що не існує єдиного підходу як в представників вітчизняної наукової школи так і зарубіжної. Ми поділяємо думку вчених, які вважають, що грошові активи є складовими фінансових активів і включають в себе:

- готівкові грошові кошти в національній та в іноземній валюті в касі;
- грошові кошти в національній, та в іноземній валюті на рахунках в банках;
- еквіваленти грошових коштів.

Пропонуємо до складу грошових активів включити складові «електронні гроші».

Грошові активи забезпечують постійну платоспроможність підприємства.

Класифікація грошових коштів має винятково важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства, проведення інвентаризації та максимально раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його діяльності і розвитку шляхом балансування обсягів надходження і витрачення грошових коштів підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків.

Операції на поточному рахунку пов'язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства, яка в свою чергу спричиняє велику кількість розрахунків, обумовлює документооборот, види й методи фінансового та банківського контролю.

Облік грошових коштів в Україні є максимально наближеним до міжнародного. Національне законодавство ґрунтується та розвивається на його засадах, тим самим виключаючи можливість виникнення значних розбіжностей. Але нашому законодавству у сфері обліку коштів є ще куди змінюватися, вивчаючи та ототожнюючи вимоги МСБО та інших нормативно-правових актів міжнародного законодавчого простору. Запозичення досвіду країн зарубіжжя є основою розвитку та вдосконалення обліку грошових коштів у нашій країні.

Побудова належної системи бухгалтерського обліку операцій на поточному рахунку передбачає правильність відображення усіх етапів їх руху, починаючи з дотриманням нормативно-правових документів, заповнення первинних реєстрів, узагальнення та систематизації інформації в зведених документах та складання звітності. Досліджено, що в обліковій практиці ТДВ «Яготинський маслозавод» для обліку коштів на поточному рахунку використовуються бухгалтерські рахунки 31 «Рахунки у банках», 33 «Інші кошти».

Бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві за допомогою програми 1С Підприємство, яка забезпечує синтетичний і аналітичний облік, дозволяє отримувати всю необхідну звітність і різноманітні документи по

синтетичному і аналітичному обліку; її налаштування дають змогу змінювати і доповнювати план рахунків, систему проводок, настройки аналітичного обліку, форми первинних документів, форми звітності.

Звіт про рух грошових коштів разом з балансом і звітом про фінансові результати дає можливість найбільш повно оцінити фінансовий стан і фінансові результати підприємства, його ліквідність, платоспроможність та визначити напрямки та можливості покращення діяльності підприємства.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» ТА ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

2.1. Організаційно-економічна характеристика та організація обліку в ТДВ «Яготинський маслозавод»

Яготинський маслозавод – підприємство харчової промисловості, що розташоване в Київській області, Яготинського району, місто Яготин. Відоме в Україні та за її межами, як виробник молока і молочної продукції. Є одним з лідерів серед виробників вершкового масла в Україні.

ТДВ «Яготинський маслозавод» входить до складу групи компаній «Молочний альянс». АТ «Молочний альянс» – компанія з централізованою структурою управління фінансами, закупівлями, маркетингом, виробництвом, логістикою та продажами, до складу якої входять підприємства з виробництва сирів, цільномолочної та кисломолочної продукції, підприємства зі збору та обробки молока та молочної продукції, а також компанії, які здійснюють реалізацію продукції в Україні та за кордоном.

Таблиця 2.1

Юридична довідка ТДВ «Яготинський маслозавод»

Скорочена назва	ТДВ «Яготинський маслозавод»
Повне найменування	Товариство з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод»
ЄДРПОУ	00446003
Дата реєстрації	25.03.1996
Юридична адреса	07700, Київська обл., Яготинський район, м. Яготин, вул. Шевченка, будинок 213
Керівник	Косяченко Сергій Олександрович
Електронна поштова адреса	ymz_info@milkalliance.com.ua

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

З 2006 року після приєднання до групи компаній «Молочний Альянс» ТДВ «Яготинський маслозавод» значно наростив свої виробничі потужності та асортимент продукції. Створений цех з виробництва сухого знежиреного молока з новітнім високопродуктивним технологічним обладнанням, технологічно оновили маслоробний цех і сирний цех сучасним обладнанням.

Нарощування виробничої потужності та відповідно обсягів виробництва призвело до розширення сировинної зони підприємства, яка сьогодні включає Вінницьку, Київську, Житомирську, Полтавську, Хмельницьку, Чернігівську, та Черкаську області.

В 2012 року група компаній «Молочний Альянс» відрився унікальний завод в Україні «Яготинське для дітей» для виробництва дитячих молочних сумішей.

В 2017 року змінилася організаційно-правова форма підприємства, публічне акціонерне товариство перетворили (шляхом ліквідації) в товариство з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод».

Основні напрямки діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» подані в таблиці (табл.2.2):

Таблиця 2.2

Основні напрямки діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Вид діяльності	Код КВЕД
Основний	
Перероблення молока, виробництво масла та сиру	10.51
Інші	
Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами	46.33
Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами	46.71
Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	47.11
Роздрібна торгівля паливом	47.30
Вантажний автомобільний транспорт	49.41

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Продукція ТДВ «Яготинський маслозавод» сертифікована за інтегрованої системи управління якістю вимогам двох міжнародних стандартів: ДСТУ ISO 22000:2005 та ДСТУ ISO 9001:2009. Ці стандарти призначені для організацій, які хочуть продемонструвати свою здатність систематично виробляти якісну продукцію, що відповідає потребам споживачів.

В ТДВ «Яготинський маслозавод» багаторівнева виробнича структура, яка охоплює заготівельні, обробні, складальні та випускові процеси на підприємстві. Виробнича структура підприємства складається з основних та допоміжних цехів

та обслуговуючих відділів. Наочно виробнича структура підприємства представлена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Виробнича структура ТДВ «Яготинський маслозавод»

Виробнича структура ТДВ «Яготинський маслозавод» оптимальна для підприємства харчового напрямку, оскільки включає повний цикл виробництва.

ТДВ «Яготинський маслозавод» має функціональну організаційну структуру. Особливістю цієї структури є те, що генеральний директор контролює керівництво вищих рівнів і наділяє їх певними повноваженнями, а керівники вищих рівнів, у свою чергу, контролюють ефективність роботи структурних підрозділів (служб), що є дуже ефективним. Відповідальність влади розподілена вертикально, тобто зверху вниз. Іншими словами, функціональні підрозділи (відділи) компанії допомагають головним менеджерам у вирішенні завдань управління. Організаційна структура дозволяє більш ретельно контролювати всі виробничі процеси. Організаційна структура показує, що вона більш ефективна там, де завдання та функції в компанії, швидше за все, повторюються і не часто змінюються. Адаптація старої структури, орієнтованої на виробництво, з допоміжною роллю маркетингу.

ТДВ «Яготинський маслозавод» має лінійно-функціональну організаційну структуру і складається з багатьох вертикальних та горизонтальних зв'язків (рис. 2.2)

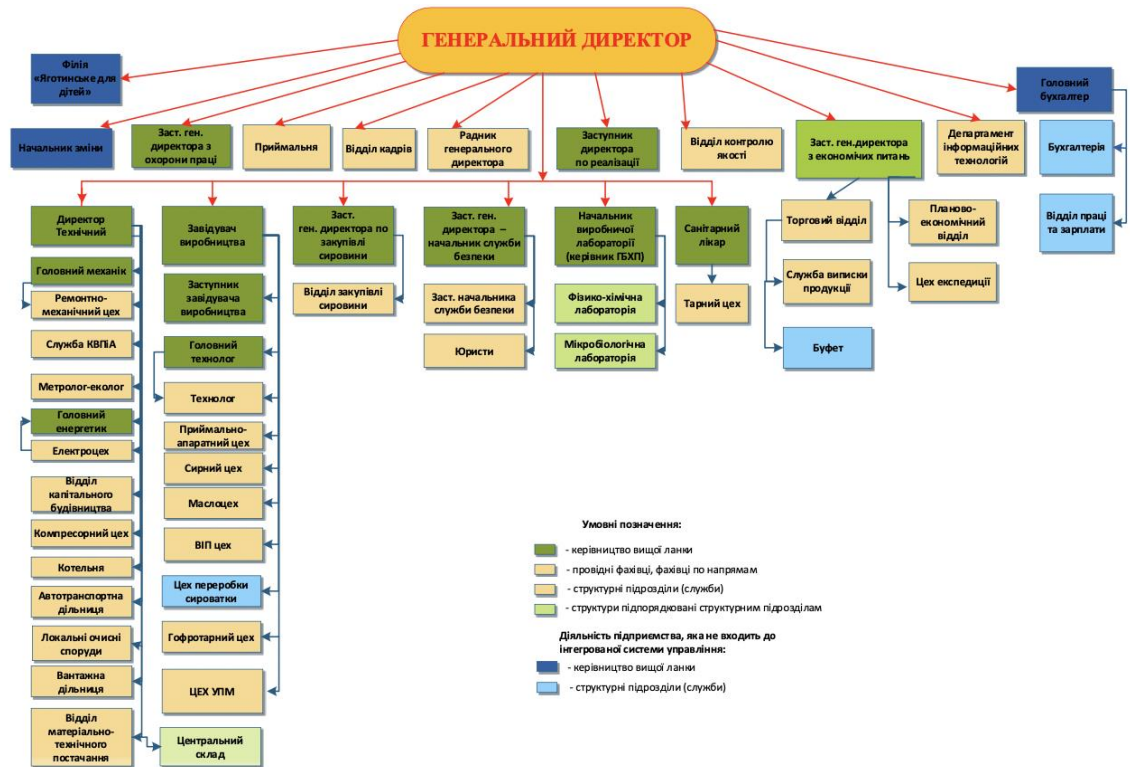

Рис. 2.2. Організаційна структура ТДВ «Яготинський маслозавод»

Стратегія ТДВ «Яготинський маслозавод»:

1. Модернізація виробництва: підприємство постійно вдосконалює технології виробництва та впроваджує новітні обладнання, щоб забезпечити якість продукції та знизити витрати.

2. Розширення асортименту продукції: підприємство розробляє та виробляє нові види продукції, щоб задовольняти потреби ринку та збільшувати обсяги продажів.

3. Вдосконалення маркетингової стратегії: підприємство активно використовує маркетингові інструменти для просування своєї продукції на ринку, зокрема проводить рекламні кампанії та спонсорує спортивні події.

4. Розвиток співпраці з постачальниками сировини: підприємство прагне до партнерських відносин з постачальниками сировини, щоб забезпечити стабільне та якісне постачання сировини для виробництва своєї продукції.

5. Залучення та підвищення кваліфікації персоналу: підприємство надає велику увагу навчанню та підвищенню кваліфікації свого персоналу, щоб забезпечити високу якість продукції та ефективне виробництво.

Середньооблікова чисельність працівників ТДВ «Яготинський маслозавод» складає 759 осіб у 2022 році. З них жінок на керівних посадах – 57 осіб, що становить 7,5%.

Основні економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні техніко-економічні показники ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2020-2022роках

№	Найменування	Од.вим.	Роки			Відхилення відносно	
			2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн	374736	431097	403896	15,04	-6,31
2	Середньорічна вартість оборотних засобів	тис.грн	986355	1062350	1346441	7,70	26,74
3	Середньооблікова чисельність працівників	осіб	918	901	900	-1,85	-0,11
4	Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн	3166323	3103661	3736091	-1,98	20,38
5	Валовий прибуток	тис.грн	508455	319157	645244	-37,23	102,17
6	Віддача основних засобів	грн/грн	8,45	7,20	9,25	-14,79	28,48
7	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	об.	3,21	2,92	2,77	-8,99	-5,02
8	Продуктивність праці	тис.грн/особу	3449,15	3444,68	4151,21	-0,13	20,51
9	Рентабельність продажу	%	16,06	10,28	17,27		
10	Рентабельність виробництва	%	4,09	-2,04	4,17		

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Аналіз показників таблиці 2.2. дозволяє зробити висновки, що середньорічна вартість основних засобів у 2021 році зросла на 15,04%, а у 2022

році – зменшилась на 6,31%. Середньорічна вартість оборотного капіталу в 2021 році зросла на 7,7%, а у 2022 році – на 26,74%.

Середньооблікова чисельність працівників у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зменшилась на 1,96%.

За досліджуваний період чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 17,99%, з 3 166 323 тис. грн до 3 736 091 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком валовий прибуток збільшився у 2,02 рази, також збільшився чистого дохід від реалізації продукції на 20,38%.

Погіршилися показники ефективності використання основних засобів, зокрема віддача у 2021 році зменшилась на 14,79% за рахунок збільшення їх середньорічної вартості. Також погіршився показник, який характеризує ефективність використання оборотних активів. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів в аналізованій період зменшувався з 3,21 оборотів у 2020 році до 2,77 обороти у 2020 році. Покращилася ефективність використання трудових ресурсів, зокрема продуктивність праці у 2022 році збільшилась на 20,51%.

Показники рентабельності погіршилися в 2021 році порівняно з 2020 роком, зокрема рентабельність продажу в 2021 році склала 10,28% проти 16,06% порівняно з 2020 р; рентабельність виробництва в 2021 році мала від'ємне значення, що свідчить про збитковість виробництва.

Чистий фінансовий результат збільшився майже в 3,5 разів у звітному 2022 році відповідно підвищився і результативний показник – рентабельність виробництва склала 4,17 відсоткових пункти.

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності та фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»

Охарактеризуємо фінансово-господарську діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 рік. Проаналізуємо склад та структуру основних засобів, оборотних та нематеріальних активів та ефективність їх використання.

На першому етапі аналізу розглянемо склад активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки за допомогою таблиці 2.3.

Динаміка активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	Абсолютне, (+/-)		Відносне, %	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Необоротні активи	521959	432579	424089	-89380	-8490	-17,12	-1,96
2	Нематеріальні активи	0	2901	1528	2901	-1373	x	-47,33
3	Основні засоби	449730	417251	390541	-32479	-26710	-7,22	-6,40
4	Оборотні активи	1027446	1142041	1604930	114595	462889	11,15	40,53
5	Всього	1549405	1574620	2029019	25215	454399	1,63	28,83

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Проаналізувавши показники таблиці 2.3, можна зробити висновки, що за досліджуваний період загальної вартість активів ТДВ «Яготинський маслозавод» збільшилася, зокрема: у 2021 році на 1,63% порівняно з попереднім роком та на 28,83% у 2022 році проти 2021 року. Збільшення відбулося за рахунок зростання вартості оборотних активів на 40,53% в 2022 році порівняно з 2021 роком.

Для глибшої характеристики активів проаналізуємо структуру майна ТДВ «Яготинський маслозавод» у період 2020-2022 років за допомогою показників аналітичної таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

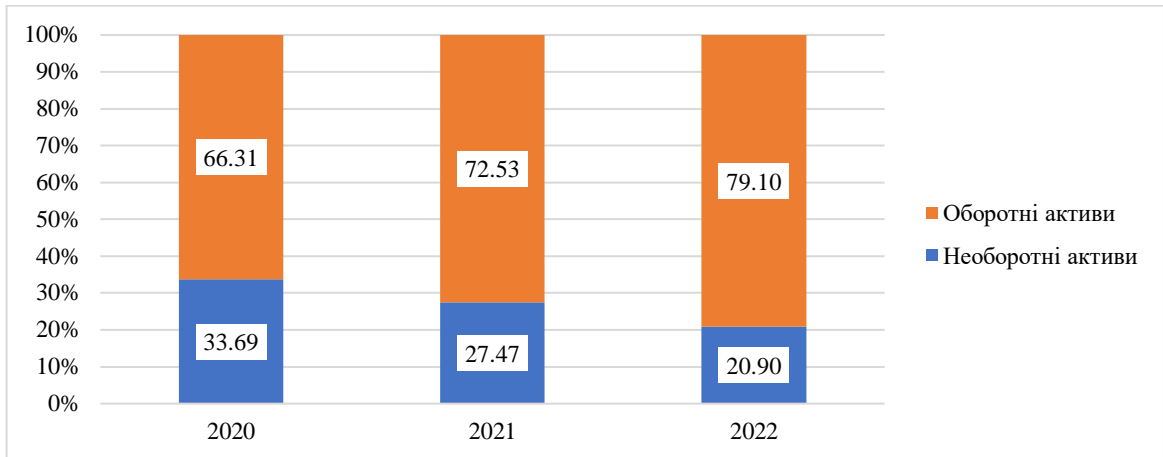
Структура активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Необоротні активи	33,69	27,47	20,90	-6,22	-6,57
2	Нематеріальні активи	0,00	0,18	0,08	0,18	-0,11
3	Основні засоби	29,03	26,50	19,25	-2,53	-7,25
4	Оборотні активи	66,31	72,53	79,10	6,22	6,57
5	Всього	100	100	100	0	0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

В досліджуваний період можна спостерігати зміни в структурі майна ТДВ «Яготинський маслозавод» (табл.2.4.), зменшення питомої ваги основних засобів натомість збільшення активів. Це позитивне явище, скільки оборотні активи впливають на результати діяльності підприємства.

Графічно структуру майна представлено на рис. 2.3.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Рис. 2.3. Динаміка структури майна ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

На наступному етапі аналізу розглянемо динаміку основних засобів, як системоутворюючого чинника формування виробничого потенціалу ТДВ «Яготинський маслозавод» за допомогою аналітичної таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020 - 2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Земля	155	155	155	0	0	0	0
2	Будинки та споруди	99897	98442	93413	-1455	-5029	-1,46	-5,11
3	Машини та обладнання	283615	280427	239703	-3188	-40724	-1,12	-14,52
4	Транспортні засоби та автомобілі	2695	2493	1776	-202	-717	-7,50	-28,76
5	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	5200	3421	1749	-1779	-1672	-34,21	-48,87
6	Інші основні засоби	0	0	0	0	0	0	0
7	Передоплата за ОЗ	9460	319	13697	-9141	13378	-96,63	4193,73

Продовження таблиці 2.4

8	Незавершене будівництво і невстановлене обладнання	45689	31994	40049	-13695	8055	-29,97	25,18
9	Всього	446711	417251	390542	-29460	-26709	-6,59	-6,40

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Як свідчать показники таблиці 2.4, за останні три роки вартість основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» зменшилася на 6,40% в 2022 році порівняно з 2021 роком. Це відбулося за рахунок зменшення майже по всіх групах основних засобів: будинки та споруди на 5,11%, машини та обладнання на 14,52%, транспортні засоби та автомобілі на 28,76%, інструменти, прилади і інвентар – 48,87%. Збільшення відбулося за статтями: незавершене будівництво і невстановлене обладнання на 25,18%. передоплата основних засобів у 42,9 рази, це свідчить про оновлення матеріально - технічної бази маслозаводу.

Проаналізуємо структуру основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки за допомогою показників представлених у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

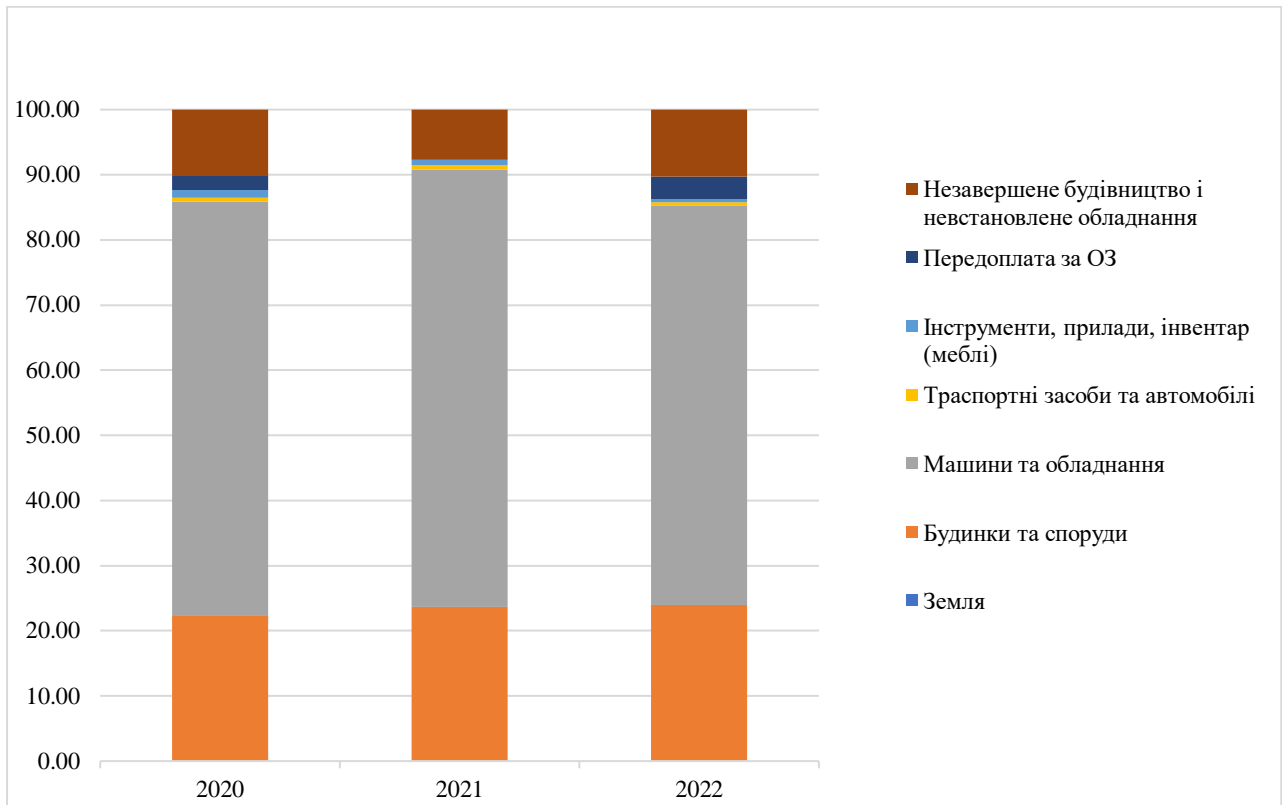
Структура основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 рр.

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Земля	0,03	0,04	0,04	0,00	0,00
2	Будинки та споруди	22,36	23,59	23,92	1,23	0,33
3	Машини та обладнання	63,49	67,21	61,38	3,72	-5,83
4	Транспортні засоби та автомобілі	0,60	0,60	0,45	-0,01	-0,14
5	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	1,16	0,82	0,45	-0,34	-0,37
6	Інші основні засоби	0	0	0	0	0
7	Передоплата за ОЗ	2,12	0,08	3,51	-2,04	3,43
8	Незавершене будівництво і невстановлене обладнання	10,23	7,67	10,25	-2,56	2,59
9	Всього	100	100	100	0	0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Аналіз показників таблиці 2.5 показав, що структура основних засобів є типовою для підприємств харчової промисловості. За досліджуваний період вона не зазнала значних змін, найбільша питома вага у 2022 році належить машинам та обладнанню – 61,38%, найменша інструментам, приладам, інвентарю (меблям) 0,45% від вартості всіх основних засобів підприємства.

Структури основних засобів графічно зображено на рис. 2.4.

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Рис. 2.4. Структура основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

Проаналізуємо показники стану та руху основних засобів за допомогою аналітичної таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники руху та технічного стану основних засобів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Первісна вартість основних засобів, тис.грн	733629	773761	811917	40132	38156

2	Знос основних засобів, тис.грн	286936	365510	421376	78574	55866
3	Залишкова вартість основних засобів, тис.грн	446693	408251	390541	-38442	-17710
4	Коефіцієнт зносу	0,391	0,472	0,519	0,081	0,047
5	Коефіцієнт придатності	0,609	0,528	0,481	-0,081	-0,047

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

У 2022 році основні засоби підприємства були придатними до їх використання лише на 48,1%, що вказує на необхідність оновлення або більш ефективного їх використання, відповідно ступінь зносу основних засобів збільшився за досліджуваний період – з 39,1% до 51,9%.

Охарактеризуємо показники ефективності використання основних засобів на ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання основних засобів ТДВ

«Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Показники	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Чистий дохід від реалізації, тис.грн	3166323	3103661	3736091	-62662	632430	-1,98	20,38
2	Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн	374736	431097	403896	56361	-27201	15,04	-6,31
3	Середньооблікова чисельність ПВП, осіб	918	901	900	-17	-1	-1,85	-0,11
4	Чистий прибуток, тис.грн	129547	-63319	155639	-192866	218958	-148,88	145,80
5	Віддача основних засобів, грн/грн	8,45	7,20	9,25	-1,25	2,05	-14,79	28,48
6	Місткість основних засобів, грн/грн	0,12	0,14	0,11	0,02	-0,03	17,36	-22,17
7	Озброєність праці основними засобами, тис.грн/осіб	408,21	478,47	448,77	70,26	-29,69	17,21	-6,21
8	Рентабельність основних засобів, %	34,57	-14,69	38,53	-49,26	53,22	X	X

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Проведені розрахунки (табл. 2.7), дозволяють зробити висновки, що у 2022 році ефективність використання основних засобів підвищилася, збільшилася віддача основних засобів у 2022 році на 28,48% відносно 2021 року. Відбулося зменшення місткості основних засобів на 0,03 копійок у 2022 році. Ця ситуація є досить позитивною для підприємства, адже на це має вплив збільшення чистого доходу у 2022 році на 20,38%.

Оборотний капітал є більш мобільними порівняно з основним. За умов звичайної фінансово-господарської діяльності оборотні активи безперервно здійснюють кругообіг, від процесу постачання до виробництва та обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий строк.

Розглянемо склад, структуру та динаміку оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод». Спочатку проаналізуємо динаміку оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки та вивчимо їх склад (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Запаси	166210	165657	165465	-553	-192	-0,3	-0,1
2	виробничі запаси	80177	75361	117522	-4816	42161	-6,0	55,9
3	незавершене виробництво	5528	6854	6581	1326	-273	24,0	-4,0
4	готова продукція	75317	80394	37927	5077	-42467	6,7	-52,8
5	товари	5188	3048	3435	-2140	387	-41,2	12,7
6	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	443374	425104	592908	-18270	167804	-4,1	39,5
7	Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	7737	8229	11642	492	3413	6,4	41,5
8	з бюджетом	912	1967	12613	1055	10646	115,7	541,2
9	з нарахованих доходів	19	24	56	5	32	26,3	133,3
10	із внутрішніх розрахунків	389781	495782	806529	106001	310747	27,2	62,7

11	Інша поточна дебіторська заборгованість	7765	9330	2977	1565	-6353	20,2	-68,1
12	Гроші та їх еквіваленти	10217	31692	7818	21475	-23874	210,2	-75,3
13	готівка	2	2	4	0	2	0,0	100,0
14	рахунки в банках	10215	31690	7814	21475	-23876	210,2	-75,3
15	Витрати майбутніх періодів	249	377	452	128	75	51,4	19,9
16	Інші оборотні активи	1182	3879	4470	2697	591	228,2	15,2
17	Усього	1016317	1108382	1584499	92065	476117	9,1	43,0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Показники подані у таблиці 2.7 дозволяють зробити висновки, що за досліджуваний період вартість оборотних активів збільшилася і становить 1584499,00 грн на кінець 2022 року., що на 43,0% більше порівняно з попереднім роком. Це відбулося за рахунок збільшення: дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на 39,5 %; дебіторської заборгованості за розрахунками 41,5%; витрат майбутніх періодів на 19,9%% інших оборотних активів – 15,20 %. Грошові кошти та їх еквіваленти зменшилися в 2022 році на 75,30%.

Проаналізуємо структуру оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Структура оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Запаси	16,35	14,95	10,44	-1,41	-4,50
2	виробничі запаси	7,89	6,80	7,42	-1,09	0,62
3	незавершене виробництво	0,54	0,62	0,42	0,07	-0,20
4	готова продукція	7,41	7,25	2,39	-0,16	-4,86
5	товари	0,51	0,27	0,22	-0,24	-0,06
6	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	43,63	38,35	37,42	-5,27	-0,93
7	Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	0,76	0,74	0,73	-0,02	-0,01
8	з бюджетом	0,09	0,18	0,80	0,09	0,62
9	з нарахованих доходів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

10	із внутрішніх розрахунків	38,35	44,73	50,90	6,38	6,17
11	Інша поточна дебіторська заборгованість	0,76	0,84	0,19	0,08	-0,65
12	Гроші та їх еквіваленти	1,01	2,86	0,49	1,85	-2,37
13	готівка	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	рахунки в банках	1,01	2,86	0,49	1,85	-2,37
15	Витрати майбутніх періодів	0,02	0,03	0,03	0,01	-0,01
16	Інші оборотні активи	0,12	0,35	0,28	0,23	-0,07
17	Усього	100	100	100	0	0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Відповідно до показників розрахованих в таблиці 2.9 можна зробити висновки, що у структурі оборотних активів у 2022 році найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги і 37,42%; дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх рахунків – 50,90% від вартості оборотних активів підприємства.

Менеджменту підприємства необхідно звернути увагу на значну частку та розмір дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги (43,63% у 2020 році; 38,35% у 2021 році; 37,42% у 2022 році), це свідчить про значний товарний кредит підприємства для покупців.

Проаналізуємо показники стану і ефективності використання оборотних коштів в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка основних показників ефективності використання оборотних активів на ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Показники	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Чистий дохід від реалізації, тис.грн	3166323	3103661	3736091	-62662	632430	-1,98	20,38
2	Чистий прибуток, тис.грн	129547	-63319	155639	-	218958	-	-
3	Середньорічна вартість оборотних коштів, тис.грн	986355	1062349,5	1346440,5	75994,5	284091	7,70	26,74
4	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	3,21	2,92	2,77	-0,29	-0,15	-8,99	-5,02
5	Тривалість обороту оборотних коштів, днів	112,15	123,22	129,74	11,08	6,52	9,88	5,29

6	Рентабельність оборотних коштів, %	0,13	-0,06	0,12	-0,19	0,18	X	X
7	Коефіцієнт закріплення оборотних коштів, грн	0,31	0,34	0,36	0,03	0,02	9,88	5,29
8	Коефіцієнт оборотності запасів, грн	19,46	16,78	18,67	-2,68	1,89	-13,78	11,25
9	Тривалість обороту запасів, днів	18,50	21,45	19,28	2,96	-2,17	15,98	-10,11
10	Оборотність дебіторської заборгованості, оборотів	3,77	3,47	3,16	-0,30	-0,31	-8,08	-8,96
11	Період погашення дебіторської заборгованості, днів	95,48	103,87	114,09	8,39	10,22	8,78	9,84
12	Оборотність готової продукції, оборотів	59,57	39,86	63,15	-19,71	23,29	-33,08	58,42
13	Оборотність власного капіталу, оборотів	5,65	5,53	6,15	-0,12	0,62	-2,07	11,23

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

З табл. 2.10 можна зробити висновок про погіршення всіх показників, які характеризують ефективність використання оборотних активів, зокрема зменшення коефіцієнтів оборотності та збільшення тривалості оборотів, що має негативну тенденцію, так як значення показника говорить про кількість оборотів, які здійснили оборотні активи. Фактично, ці показники свідчать про те, що підприємству потрібно більше ресурсів для того, щоб підтримувати поточний рівень активності. Також, спостерігається зниження показника коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості. Значення коефіцієнта показує кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед маслозаводом.

Складно сформулювати однозначний висновок про вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства. З одного боку, дебітори відволікають фінансові ресурси, що може призвести до збільшення фінансових витрат у зв'язку з необхідністю додаткового залучення кредитних коштів. Однак з іншого боку, збільшення товарного кредитування клієнтів дозволяє підвищити рівень збуту, адже в багатьох сферах можливість отримати товар і оплатити його пізніше є важливою. Якщо витрати на залучення додаткових позикових коштів на надання товарних кредитів перевищують прибуток від збільшення продажів,

то в цьому випадку зниження оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії. В інших випадках збільшення оборотності дебіторської заборгованості буде мати позитивний ефект на роботу компанії [23].

Витрати виробництва, витрати на виробництво, собівартість продукції – це найважливіші економічні категорії від яких залежать фінансові результати і економічна ефективність діяльності всього підприємства.

У таблиці 2.11 та 2.12 наведена динаміка та структура витрат ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки.

Таблиця 2.11

Динаміка витрат на ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Собівартість реалізованої продукції	2657868	2784504	3090847	126636	306343	4,76	11,00
2	Адміністративні витрати	33076	33130	37602	54	4472	0,16	13,50
3	Витрати на збут	239378	254742	296742	15364	42000	6,42	16,49
4	Інші операційні витрати	15995	34147	65926	18152	31779	113,49	93,07
5	Фінансові витрати	72302	87142	116777	14840	29635	20,53	34,01
6	Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0	0
7	Інші витрати	24739	57127	0	32388	-57127	130,92	-100
8	Усього	3043358	3250792	3607894	207434	357102	6,82	10,99

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Відповідно до показників розрахованих в таблиці 2.11. можна зробити висновок, що за досліджуваний період витрати ТДВ «Яготинський маслозавод» збільшилися, зокрема у 2022 році на 10,99%. Це відбулося за рахунок зростання всіх складових витрат, собівартість реалізованої продукції також зросла у 2022 році на 11% порівняно з 2021 роком, відповідно витрати на збут на збільшилися на 16,49%, інші операційні витрати на 93,07%. Варто зазначити, що збільшення витрат пропорційне збільшенню виробництва, що безумовно є позитивною тенденцією.

Структура витрат на ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.12

Таблиця 2.12

Структура витрат на ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Собівартість реалізованої продукції	87,33	85,66	85,67	-1,68	0,01
2	Адміністративні витрати	1,09	1,02	1,04	-0,07	0,02
3	Витрати на збут	7,87	7,84	8,22	-0,03	0,39
4	Інші операційні витрати	0,53	1,05	1,83	0,52	0,78
5	Фінансові витрати	2,38	2,68	3,24	0,30	0,56
6	Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0
7	Інші витрати	0,81	1,76	0	0,94	-1,76
8	Усього	100	100	100	0	0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Відповідно інформації представленої в таблиці 2.12 можна зробити висновок, що структура витрат за останні три роки майже не змінилася. У складі витрат традиційно для підприємств товаровиробників, найбільшу питому вагу займає частка собівартості реалізованої продукції, що у 2022 році склала 85,67%, питома вага витрат на збут дещо підвищилася з 7,87% у 2020 році до 8,22% у 2022 році, також незначне зростання частки фінансових витрат підприємства з 2,38 до 2,68 у 2021 році та 3,24% у 2022 році.

Оцінка фінансового стану дозволяє керівництву визначити та спрогнозувати у найближчій перспективі платоспроможність, ліквідність, рентабельність підприємства. Охарактеризуємо показники фінансових результатів діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки за допомогою аналітичної таблиці 2.13.

Показники фінансового результату в 2022 році покращилися. Чистий дохід від реалізації продукції за аналізований період збільшився на 17,99%, з 3 166 323 тис. грн до 3 736 091 тис. грн. Темп зростання витрат менший, адже собівартість реалізованої продукції за досліджуваний період зростала у 2021 році – на 4,76%, у 2020 році – на 11%.

У 2022 році чистий фінансовий результат збільшується порівняно з 2021 роком і становить 155 639 тис. грн.

Динаміка основних показників фінансових результатів діяльності ТДВ
«Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення			
		2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
					2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Чистий дохід від реалізації продукції	3166323	3103661	3736091	-62662	632430	-1,98	20,38
2	Собівартість реалізованої продукції	2657868	2784504	3090847	126636	306343	4,76	11,00
3	Валовий прибуток (збиток)	508455	319157	645244	-189298	326087	-37,23	102,17
4	Інші операційні доходи	3332	23650	47017	20318	23367	609,78	98,80
5	Адміністративні витрати	33076,00	33130,00	37602,00	54	4472	0,16	13,50
6	Витрати на збут	239378,00	254742,00	296742,00	15364	42000	6,42	16,49
7	Інші операційні витрати	15995,00	34147,00	65926,00	18152	31779	113,49	93,07
8	Фінансовий результат від операційної діяльності	223338	20788	291991	-202550	271203	-90,69	1304,61
9	Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0,00	0,00
10	Інші фінансові доходи	2539	1512	1745	-1027	233	-40,45	15,41
11	Інші доходи	24903	58650	882	33747	-57768	135,51	-98,50
12	Фінансові витрати	72302	87142	116777	14840	29635	20,53	34,01
13	Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0	0
14	Інші витрати	24739	57127	0	32388	-57127	130,92	-100,00
15	Фінансовий результат до оподаткування	153739	-63319	177841	-217058	241160	-141,19	180,87
16	Витрати з податку на прибуток	-24192	-22202	0	1990	22202	-8,23	-100,00
17	Чистий фінансовий результат	129547	-63319	155639	-192866	218958	-148,88	245,80

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Проаналізуємо показники фінансового стану, розпочнемо з показників фінансової стійкості, що дозволить оцінити ступінь залежності підприємства від позикового капіталу (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Показники фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Коефіцієнт автономії	0,383	0,336	0,338	-0,046	0,001
2	Коефіцієнт фінансової залежності	8,370	5,468	2,625	-2,902	-2,843
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,119	0,183	0,381	0,063	0,198
4	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,620	0,506	0,510	-0,113	0,003

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Аналіз показників, що представлені в аналітичній таблиці 2.14 свідчить, що підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, оскільки низький рівень коефіцієнта фінансової стійкості, адже з 2021 по 2022 роки даний показник не досягає нормативного значення 0,4-0,7. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) належить до найбільш значущих оскільки показує частку власного капіталу підприємства у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Чим вищим є значення цього показника, тим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства і тим воно є більш незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

Позитивним явищем є зменшення коефіцієнта фінансової залежності з 8,37 у 2020 році до 2,625 у 2022 році, що говорить про зменшення залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу дозволяє визначити частку власного капіталу, що спрямована на фінансування оборотних активів. На підприємстві за 2021 – 2022 роки спостерігаємо збільшення з 0,119 у 2020 році до 0,183 із наступним збільшенням у 2022 до позначки 0,381. Така ситуація свідчить про збільшення фінансової стійкості та зменшення необхідності залучення позикових коштів для фінансування оборотних активів.

Отже, аналіз фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» показав, що підприємство повинно нарощувати розмір власного капіталу, проводити політику щодо зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

2.3. Методологічні та практичні основи аналізу грошових потоків

Аналіз грошових потоків є одним з ключових моментів аналізу фінансового стану підприємства, оскільки завдяки йому вдається з'ясувати, чи спроможне підприємство організувати управління грошовими потоками так, щоб в будь-який момент у його розпорядженні була достатня кількість грошових коштів. Аналіз грошових ТДВ «Яготинський маслозавод» пропонуємо проводити відповідно схеми, що наведена на рис. 2.5.

У результаті аналізу руху грошових коштів можна зробити попередні висновки про причини дефіциту грошових коштів, якими є:

- низька рентабельність продажу, активів і власного капіталу;
- великі капітальні витрати, не забезпечені відповідними джерелами фінансування;
- велике податкове навантаження, а також значні виплати акціонерам;
- надлишкова частка позикового капіталу в пасиві балансу і пов'язані з цим високі витрати на обслуговування капіталу (значні відсоткові платежі);
- зниження показників оборотності оборотних активів, тобто залучення до обороту підприємства додаткових грошових ресурсів.

Ефективність роботи підприємства повністю залежить від організації і системи управління грошовими потоками. Дана система створюється задля забезпечення виконання короткострокових і стратегічних планів підприємства, підтримання платоспроможності і фінансової стійкості, раціональнішого використання активів і джерел їх формування, а також мінімізації витрат на фінансування господарської діяльності. Від якості управління грошовими потоками залежить не тільки стійкість і ефективність роботи підприємства, але і здатність до майбутнього розвитку, досягнення фінансового успіху в довгостроковій перспективі.

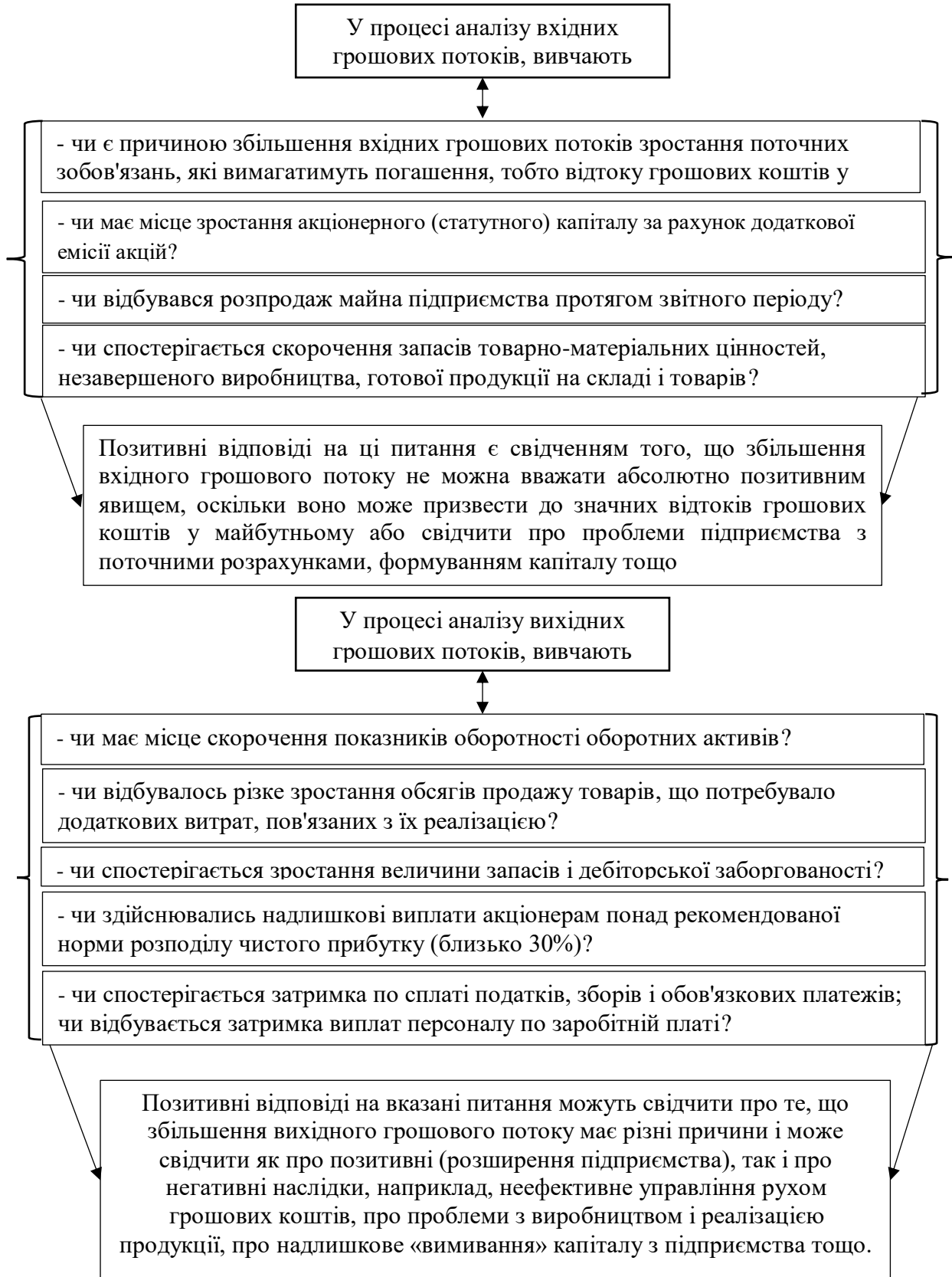

Рис. 2.5. Основні положення аналізу грошових потоків

У ринкових умовах господарювання ліквідність і платоспроможність підприємств вважають одними з найважливіших характеристик їх діяльності. Вони визначають не тільки взаємовідносини підприємства з партнерами, суб'єктами фінансового ринку, державою, а і його успішне функціонування чи

загрозу неплатоспроможності і банкрутства. Результати аналізу ліквідності та платоспроможності цікавлять, передусім, кредиторів підприємства, оскільки це дає відповідь на питання про його здатність погасити свої зобов'язання

Ліквідність – це здатність підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші.

Ліквідність розглядають з двох позицій:

- 1) як час, необхідний для продажу активу;
- 2) як суму, одержану від продажу активу.

Тому ліквідність можна охарактеризувати як здатність підприємства перетворювати свої активи в грошові кошти для покриття своїх необхідних платежів з настанням їх термінів та швидкість здійснення цього. Рівень ліквідності активів визначається тривалістю періоду часу, протягом якого певний актив може бути перетворено на грошові кошти. Чим коротшим є період трансформації активу у грошові кошти, тим вищим є рівень ліквідності активу.

Рівень ліквідності активів підприємства залежить від сфери його діяльності, співвідношення оборотних і необоротних активів, швидкості обертання оборотних активів, їх складу тощо.

Ліквідність є необхідною і обов'язковою умовою платоспроможності підприємства. Платоспроможність головним чином залежить від рівня ліквідності активів, а також від ліквідності балансу.

При дослідженні поточної платоспроможності (ліквідності) порівнюються суми платіжних засобів підприємства зі строковими зобов'язаннями. До платіжних засобів відносяться: грошові кошти, короткострокові цінні папери (які можуть бути швидко реалізовані й перетворені в гроші) та частина дебіторської заборгованості щодо якої є впевненість у надходженні. До складу строкових зобов'язань включаються поточні пасиви, короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, бюджету тощо.

Підприємство, поточні активи якого складаються переважно із грошових коштів, короткострокової дебіторської заборгованості, як правило, вважається більш ліквідним, ніж підприємство, поточні активи якого складаються переважно із запасів.

Наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні борги і зобов'язання, що веде, в свою чергу, до обов'язкового продажу довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку, - до зниження доходності, до неплатежів і банкрутства.

Проаналізуємо показники ліквідності та платоспроможності і їх динаміку за аналізований період на ТДВ «Яготинський маслозавод» в табл. 2.16.

Основними показниками, що визначають ліквідність підприємства з позиції короткострокової перспективи, є коефіцієнт абсолютної, швидкої та поточної ліквідності. Вони вказують на збалансованість поточних зобов'язань та оборотних активів підприємства та свідчать про рівень ризику наявності розривів у платіжному календарі. Значення цих коефіцієнтів, що знаходиться в межах нормативних значень, свідчать про збалансованість структури капіталу, здатність суб'єкта господарювання відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями, тобто вчасно погашати наявні борги та правильно організувати готівкові та безготівкові розрахунки підприємства. Ці показники наведені в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Показники ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2020-2022 роки

№	Найменування	Роки			Відхилення абсолютне	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,014	0,040	0,007	0,026	-0,033
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,154	1,264	1,328	0,110	0,064
3	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,361	1,432	1,472	0,071	0,041
4	Коефіцієнт платоспроможності	0,014	0,040	0,007	0,026	-0,033
5	Коефіцієнт критичної ліквідності	1,074	1,093	1,194	0,019	0,102
6	Коефіцієнт покриття запасів	6,182	6,894	9,700	0,712	2,806

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Аналіз показників наведених в таблиці 2.15, дозволяє зробити висновок, що коефіцієнт загальної ліквідності знаходиться в межах нормативного значення. Щодо коефіцієнта швидкої ліквідності, який показує частку зобов'язань, яку можна погасити не лише за рахунок грошових коштів, але й за рахунок повернення дебіторської заборгованості, можемо зробити висновок, що в підприємства за період 2020-2022 років було достатньо ліквідних оборотних

коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями, адже показник відповідав нормативному значенню і становив 1,328.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності демонструє частку поточних зобов'язань підприємства, яка може бути погашена негайно, тобто за рахунок грошей та їх еквівалентів. За досліджуваний період значення цього показника значно нижче нормативного.

Як було зазначено вище, Звіт про рух грошових коштів може бути складено прямим і непрямим методами. Позитивною стороною використання прямого методу є те, що він дає змогу оцінити загальні суми припливу і відпливу грошових коштів підприємства, зробити висновки про достатність коштів для сплати за поточними зобов'язаннями, виділити статті, які формують найбільший приплив і відтік грошових потоків у розрізі трьох видів діяльності. Перевагою цього методу є конкретизація складових чистого операційного грошового потоку, що створює для користувачів базис оцінки і прогнозування майбутніх грошових потоків підприємства. У зв'язку з цим Рада з Міжнародних стандартів IFRS і Рада зі стандартів US GAAP надають перевагу саме прямому методу подання грошових потоків від операційної діяльності.

Проаналізуємо Консолідований Звіт про рух грошових коштів від операційної діяльності, ТДВ «Яготинський маслозавод» складеного за прямим методом (табл. 2.16).

Аналізуючи показники таблиці 2.16 можна зробити висновки, що в 2022 році на ТДВ «Яготинський маслозавод» спостерігається незначне зростання надходжень грошових коштів від реалізації продукції в абсолютному воно становить 679440 тис. грн. і 16,27% відносному значенні. Саме це зростання є головним чинником збільшення загального вхідного грошового потоку від операційної діяльності, який за звітний 2022 рік зріс на 12,00%. Також збільшились вхідний грошові потік від банків, але за сумою він є незначними.

В 2022 році зріс вихідний грошовий потік в цілому на 14,28%. Це відбулося за рахунок стрімкого зростання витрачання грошових коштів на погашення зобов'язань з податку на прибуток майже в 35 разів, витрат на оплату товарів, робіт, послуг на 13,45%.

Аналіз руху грошових коштів ТДВ «Яготинський маслозавод» від операційної діяльності за 2021-2022 рр. (прямий метод тис. грн.)

Показники	2021	2022	відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне %,
Надходження від:				
реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4176191	4855631	679440	116,27
покупців і замовників авансів				
повернення авансів	259493	181264	-78229	69,85
повернення інших податків і зборів (обов'язкових платежів)		16	16	
цільового фінансування	8298	3105	-5193	37,42
відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	257	682	425	265,37
боржників неустойки (штрафів, пені)	41	35	-6	85,37
інші надходження	58805	2591	-56214	4,41
Разом вхідний грошовий потік від операційної діяльності	4503085	5043324	540239	112,00
Витрачання на оплату:				
товарів (робіт, послуг)	4169760	4730617	560857	113,45
авансів		375	375	0,00
повернення авансів			0	0,00
працівникам	141702	161536	19834	114,00
зобов'язань з податків і зборів	117726	171939	54213	146,05
зобов'язань з податку на прибуток	499	17521	17022	3511,22
відрахувань на соціальні заходи	38271	43471	5200	113,59
зобов'язань з податку на додану вартість	80189	112244	32055	139,97
зобов'язань з інших податків і зборів (обов'язкових платежів)	37038	42174	5136	113,87
цільових внесків			0	0,00
інші витрачання	8044	6938	-1106	86,25
Разом витрат	4475503	5114501	638998	114,28
Чистий рух коштів від операційної діяльності	27582	-71177	-98759	-258,06

Також зросли видатки на оплату праці з нарахуваннями, податкові зобов'язання. В цілому приріст вихідного грошового потоку перевищує приріст вхідного, що є спричинило зменшення чистого операційного грошового потоку та призвели до його від'ємного значення. Зменшення чистого грошового потоку від операційної діяльності є негативними змінами, оскільки свідчить про зниження інвестиційних можливостей підприємства.

Аналіз грошових потоків від операційної діяльності і розрахунок чистого грошового потоку від операційної діяльності дозволяє з'ясувати, чи здатне підприємство самостійно фінансувати свою основну діяльність, чи генерує воно надлишкові грошові кошти для фінансування інших потреб, а також розкриває відмінності між прибутком і чистим грошовим потоком.

Чистий операційний грошовий потік є менш схильним до спотворень, ніж чистий прибуток. Причиною цього є те, що метод нарахувань, який дає величину прибутку, покладається на відстрочки та оцінювання (визнання чи невизнання доходів), що спричиняє вищий рівень суб'єктивізму, ніж при визначенні чистого грошового потоку. В зв'язку з цим, аналітики порівнюють величину чистого прибутку і чистого грошового потоку від операційної діяльності. Деякі фахівці вважають, що якщо у підприємства існує дуже велика відмінність між чистим прибутком і чистим грошовим потоком від операційної діяльності, то методи визнання доходів і витрат, що застосовуються в обліку, варто взяти під сумнів.

Аналіз руху коштів від інвестиційної діяльності дає змогу отримати уявлення про інвестиційну активність підприємства.

Операції, які відносяться до інвестиційної діяльності, але не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів (негрошові операції), у Звіті про рух грошових коштів не відображаються. Але інформація про такі операції повинна бути обов'язково розкрита в примітках до звіту.

В процесі аналізу Звіту про рух грошових коштів в розрізі інвестиційної діяльності, аналітик має отримати відповіді на наступні питання:

- чи отримує підприємство надходження від інвестиційної діяльності, чи навпаки, інвестиційна діяльність призводить до споживання грошових коштів;
- за рахунок яких джерел підприємство здійснює придбання необоротних активів;
- чи здійснює підприємство діяльність в сфері фінансового інвестування (тобто чи має воно можливості заробляти прибутки на фінансових ринках);
- з чим пов'язане придбання акцій інших компаній.

Проаналізуємо грошові потоки від інвестиційної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» за допомогою показників аналітичної таблиці 2.17

Таблиця 2.17

Аналіз динаміки грошових потоків ТДВ «Яготинський маслозавод» від інвестиційної діяльності

Показник	2021	2022	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне, %
Надходження коштів від реалізації:				
необоротних активів				
фінансових інвестицій				
Надходження від погашення позик	7000	8000	1000	114,29
Витрачання на придбання:				
фінансових інвестицій				
необоротних активів	44589	37742	-6847	84,64
Витрачання на надання позик	7000	59626	52626	851,80
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-44589	-89368	-44779	200,43

З показників таблиці 2.17 видно, що інвестиційна діяльність підприємства протягом звітного періоду полягала у реалізації та придбанні необоротних активів фінансових інвестицій. За досліджуваний період інвестиційна діяльність полягала лише в споживанні грошових коштів, що призвело до негативного грошового потоку даного виду діяльності.

Сума чистого грошового потоку від операційної і інвестиційної діяльності отримала назву «Вільного грошового потоку» (Free cash-flow). Наявність на підприємстві позитивного вільного грошового потоку свідчить про високу здатність підприємства до самофінансування, а отже і про його стійкість, про здатність до розширення діяльності за рахунок власних коштів, про здатність виплачувати дивіденди акціонерам, про високу кредитоспроможність тощо.

Від'ємне значення вільного грошового потоку свідчить про потребу підприємства в додатковому фінансуванні за рахунок зовнішніх джерел. Аналіз цих джерел може бути виконано на основі третьої частини Звіту про рух грошових коштів «Рух коштів від фінансової діяльності».

Рух грошових коштів у розрізі фінансової діяльності пов'язаний з такими потоками:

- надходження коштів: отримання позик, випуск акцій;

– вибуття коштів: погашення позик, викуп акцій власної емісії, виплати дивідендів.

Для визначення чистого грошового потоку від фінансової діяльності використовуються дані про кожне надходження або використання грошових коштів, що мали місце в результаті емісії цінних паперів, викупу власних акцій, виплати дивідендів, погашення зобов'язань за борговими цінними паперами.

У процесі аналізу руху грошових коштів від фінансової діяльності мають бути отримані відповіді на наступні питання:

- з чим пов'язані коливання грошового потоку від фінансової діяльності;
- як впливає емісія акцій і отримання кредитів на грошові потоки підприємства.

Проаналізуємо рух коштів від фінансової діяльності за 2021-2022 роки ТДВ «Яготинський маслозавод» за допомогою показників таблиці 2.18

Таблиця 2.18

Аналіз динаміки грошових потоків ТДВ «Яготинський маслозавод» від фінансової діяльності за 2021-2022 рр.

Показник	2021	2022	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне, %
Отримані позики	9023849	5583619	-3440230	61,88
Погашення позик	8749790	5388029	-3361761	61,58
Витрачання на сплату відсотків	24433	59059	34626	241,72
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	37443	136531	99088	364,64

Інформація подана в таблиці 2.18 дозволяє зробити висновки, що чистий рух коштів від фінансової діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» протягом двох років був позитивним, тобто фінансова діяльність була пов'язана більше з отриманням капіталу, ніж з його витрачанням. В 2022 році спостерігається скорочення грошових видатків, пов'язаних з фінансовою діяльністю, що є позитивним явищем. Підприємство не сплачує дивіденди, що може свідчити про відсутність суттєвого контролю з боку власників.

Кінцевою частиною Звіту про рух грошових коштів за період є визначення чистого руху коштів за звітний період як суми чистих грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також визначення залишку грошових коштів на кінець періоду з урахуванням впливу зміни валютних курсів.

Слід зазначити, що залишок коштів на кінець року, який наведений у рядку 3415 Звіту про рух грошових коштів, повинен дорівнювати сумі залишків грошових коштів та їх еквівалентів на кінець звітного періоду, наведених у Балансі у рядку 1165.

Проаналізуємо чисті грошові потоки ТДВ «Яготинський маслозавод» від різних видів діяльності (табл. 2.19)

Таблиця 2.19

Аналіз чистих грошових потоків ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2022 рр.

Показник	2021	2022	Відхилення	
			абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий рух коштів від операційної діяльності	27582	-71177	-98759	-258,06
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-44589	-89368	-44779	200,43
Вільний грошовий потік	-17007	-160545	-143538	943,99
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	37443	136531	99088	364,64
Чистий рух коштів за звітний період	21436	-24389	-45825	-113,78
Залишок коштів на початок року	10217	31692	21475	310,19
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	39	515	476	1320,51
Залишок коштів на кінець року	31692	7818	-23874	24,67

Розраховані показники в таблиці 2.19 свідчать, що в русі грошових коштів підприємства в переважній більшості відбулися негативні зміни. У 2021 році підприємство було здатне фінансувати всю фінансову і інвестиційну діяльність за рахунок залишку коштів від операційної діяльності, що свідчить про високу ефективність останньої. Негативною тенденцією є значне зменшення чистого операційного грошового потоку в 2022 році, але незважаючи на це, «Вільний грошовий потік» підприємства на кінець 2022 року залишається додатнім числом (351 039 тис. грн.), що свідчить про здатність підприємства до розширення діяльності за рахунок власних коштів, а також про здатність погашати фінансову заборгованість. Незважаючи на позитивний «вільний грошовий потік» у 2021

році, у підприємства виникла потреба у кредитних ресурсах, що може вказувати на розбалансування в часі вхідних і вихідних грошових потоків. Позитивною тенденцією є зменшення негативного чистого грошового потоку від фінансової діяльності і зростання залишку грошових коштів на кінець року.

Таким чином, аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел були отримані грошові кошти, що надійшли; які основні напрями їх використання; чим пояснюється розбіжність величини отриманого прибутку і наявності грошових коштів. Дані можуть порівнюватися в динаміці за ряд періодів на основі одного або декількох звітів.

Звіт про рух грошових коштів є надзвичайно важливою інформацією як для керівництва підприємства, так і для інвесторів і кредиторів. Для керівництва підприємства Звіт про рух грошових коштів є необхідним для того, щоб визначити, чи буде в нього достатньо грошових коштів для погашення зобов'язань з поточної діяльності, якими є можливості фінансування інвестицій, якою є здатність до збільшення виплат персоналу, чи може підприємство погашати кредити в майбутньому. Отже, звіт допомагає планувати інвестиційну і фінансову політику підприємства.

Інвестори і кредитори використовують дані Звіту про рух грошових коштів для вирішення питання про здатність менеджменту підприємства керувати ним так, щоб генерувати на рахунках достатню кількість грошових коштів для погашення боргів і виплати дивідендів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Аналіз діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» дозволяє зробити висновки, що середньорічна вартість основних засобів у 2022 році зменшилась на 6,31% порівняно з 2021 роком, а середньорічна вартість оборотних коштів в навпаки зросла у 2022 році – на 26,74%. На 1,96% зменшилась середньооблікова чисельність працівників у 2022 році порівняно з 2021 роком

За останні три роки чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 17,99%, з 3 166 323 тис. грн до 3 736 091 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021

роком валовий прибуток збільшився у 2,02 рази, також збільшився чистого дохід від реалізації продукції на 20,38%.

Дещо знизилися показники ефективності використання основних засобів, зокрема віддача у 2022 році зменшилась на 14,79% за рахунок збільшення їх середньорічної вартості. Також погіршився показник, який характеризує ефективність використання оборотних активів. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів в аналізованій період зменшувався з 3,21 оборотів у 2021 році до 2,77 обороти у 2021 році. Покращилася ефективність використання трудових ресурсів, зокрема продуктивність праці у 2022 році збільшилась на 20,51%.

Чистий фінансовий результат збільшився майже в 3,5 разів у звітному 2022 році відповідно підвищився і результативний показник – рентабельність виробництва склала 4,17 відсоткових пункти.

Протягом звітного періоду в русі грошових коштів підприємства в переважній більшості відбулися негативні зміни. У 2022 році підприємство було здатне фінансувати всю фінансову і інвестиційну діяльність за рахунок залишку коштів від операційної діяльності, що свідчить про високу ефективність останньої. Негативною тенденцією є значне зменшення чистого операційного грошового потоку в 2022 році та збільшення негативного чистого грошового потоку і зменшення залишку грошових коштів на кінець року

РОЗДІЛ III

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

3.1. Теоретичні аспекти контролю та аудиту грошових потоків

Система внутрішнього контролю має забезпечити контроль за тим, щоб весь персонал підприємства чесно і сумлінно працював для досягнення основної мети без зайвих витрат і врахування інтересів інших сторін. Внутрішній контроль має забезпечувати надання достовірної звітності та іншої інформації, як для внутрішнього, так і для зовнішнього використання. Інформація має бути якісною та цілісною. Система внутрішнього контролю має гарантувати, що вся діяльність здійснюється згідно чинного законодавства, професійних стандартів, нормативних актів, а також внутрішніх положень, наказів, розпоряджень та процедур.

Слід зазначити, що нині питання налагодження ефективно діючої системи внутрішнього контролю на багатьох підприємствах далекі від рішення, не дивлячись на актуальність. Господарюючі суб'єкти, що мають вади в організації системи внутрішнього контролю, зумовлюють помітні фінансові втрати, а підприємства, які надають важливу увагу внутрішньому контролю, мають ліпший результат у діяльності. Чимало керівників підприємств розпочинають розуміти важливість та необхідність добре налагодженої системи внутрішнього контролю.

Внутрішній контроль – вимагає певної координації, оскільки це складна діяльність. Багатогранність об'єктів і предметів контролю, вимагають необхідність пошуку універсальної структури та організації контрольної діяльності. В дослідженнях науковців до сьогодні немає визначення поняття форми внутрішнього контролю й загально визнаної класифікації його форм, у порівнянні, наприклад, з формами бухгалтерського обліку.

З точки зору М.В. Мельник, внутрішній контроль може здійснюватися у двох організаційних формах:

1) контроль, здійснюваний безпосередньо на кожному робочому місці. Прикладом такої форми організації внутрішнього контролю можуть бути:

контроль при виконанні операцій обліку, здійснюваний паралельно з обліковою діяльністю й органічно з нею пов'язаний; самоконтроль або сумісний контроль на виробничих ділянках; контроль у функціональних відділах; контроль за реалізацією управлінських рішень;

2) контроль, здійснюваний спеціально створеним контрольним апаратом. Прикладом такої форми організації внутрішнього контролю можна назвати: контроль облікових документів, виконуваний спеціально створеними методичними центрами контролю; проведення внутрішніх ревізій спеціально створеним на підприємстві контрольньо-ревізійним апаратом [16].

На думку В.В. Бурцева, слід виділяти такі форми внутрішнього контролю: внутрішній аудит і структурно-функціональна форма внутрішнього контролю [18].

Вибирання форми внутрішнього контролю підприємства залежить від складності структури управління, видів і масштабів діяльності, організаційно-правової форми, ставлення керівництва до контролю, доцільності охоплення контролем різних напрямів діяльності тощо.

Як зазначає Новик І.В., організація внутрішнього контролю у формі внутрішнього аудиту властива великим (холдинговим об'єднанням або транснаціональним корпораціям) і деяким середнім підприємствам, яким притаманні такі особливості:

- наявність іноземного капіталу;
- ускладнена організаційна структура;
- численні філії, дочірні компанії;
- розмаїтість видів діяльності;
- прагнення органів управління одержувати об'єктивну й незалежну

оцінку дій менеджерів всіх рівнів управління [11].

Вважаємо, що створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві доволі ускладнено. Це стосується, передусім організаційних труднощів; по-друге, це стосуються високих професійних вимог, що висувуються до працівників системи внутрішнього контролю, що мають мати певну кваліфікацію.

Як зазначає Новик І.В., з точки зору багатьох фахівців, залучення до цього процесу працівників підрозділів підриває незалежність перевірок і знижує їхню якість. Водночас великий інформаційний потенціал і знання про всі тонкощі діяльності підприємства вигідно виділяє керівників підрозділів, дозволяючи їм орієнтуватися в діяльності підприємства з більшою точністю. Автор вважає, система внутрішнього контролю має більше можливостей для ефективного здійснення із залученням керівників різних підрозділів, оскільки:

- по-перше, саме вони більше за інших зацікавлені в досягненні цілей підприємства й результативності його діяльності;
- по-друге, для них немає необхідності вникати у специфічні питання організації виробництва й реалізації продукції – вони професійно інформовані про це [11].

Таким чином, під час здійснення контрольних процедур власними силами підприємство може вирішити усі проблеми швидко й оперативно. Звичайно, що працівники підрозділів підприємства адаптовані до його внутрішнього середовища, що є негативним моментом, оскільки вони можуть не звернути уваги на деякі істотні недоліки. Відповідно до цього, можемо зауважити, що найбільш оптимальним способом уникнути подібної «звичності» і сформувати ефективно діючу систему внутрішнього контролю є косорсинг, який припускає розподіл функцій між відповідальними особами підприємства й зовнішньою спеціалізованою організацією, що залучається на стадії постановки системи внутрішнього контролю, а також для вирішення окремих завдань у процесі її функціонування [19].

З метою забезпечення належної впевненості керівництва у досягненні достатнього рівня економії та ефективності діяльності; достовірності статистичної, фінансової та управлінської звітності, рекомендовано на підприємствах створювати спеціальний підрозділ – службу внутрішнього контролю. Головною метою створення даної служби є перевірка результативності роботи підприємства та контролю за його діяльністю. Слід зазначити, що провідною умовою її створення й ефективного функціонування має бути абсолютна незалежність від других підрозділів, що дістається шляхом

прямого підпорядкування цієї служби керівнику підприємства. Це надасть керівництву змогу ефективно контролювати відповідні підрозділи, розкривати резерви виробництва та найбільш далекосяжні напрямки розвитку, а також надавати рекомендації іншим відділам щодо покращення результатів їх роботи.

За результатами дослідження виявлено чинники, які рекомендовано враховувати при організації служби внутрішнього контролю на підприємствах:

- виконання контрольних функцій необхідно доручати особам, котрі мають достатній досвід роботи у питаннях контролю, щоб вони на високому професійному рівні оцінили причини можливих відхилень, передбачили їх наслідки та внесли доцільні пропозиції з усунення виявлених недоліків і помилок;

- працівники, керівники, які здійснюють контроль, не повинні бути пов'язані єдиними матеріальними інтересами з підконтрольними підрозділами для забезпечення принципності та об'єктивності;

- визначення кількості функцій і чисельності відділу, якісна перебудова його роботи повинна виходити з концепції внутрішньогосподарського контролю, що визначається для кожного підприємства його цілями і завданнями;

- розроблення та впровадження вдосконалених способів, прийомів і методів контролю, найбільш адаптованих до завдань контрольної перевірки;

- при здійсненні господарської діяльності на підприємстві, процесу планування, при реалізації планів обов'язково повинен бути наявним самоконтроль [20].

Процес створення та діяльності на підприємстві служби внутрішнього контролю здійснюється в п'ять етапів (табл. 3.1).

Представлена послідовність організації служби внутрішнього контролю може використовуватись будь-якими підприємствами, що бажають поліпшити та вдосконалити свою діяльність нині та в перспективі.

Втім, необхідно зазначити, що питання функціонування та організації діяльності внутрішнього контролю на підприємстві не регламентовано законодавством, що є одним з основних недоліків. У результаті внутрішній контроль здійснюється та регламентується інтуїцією та досвідом фахівців, які

здійснюють контрольні функції на власний розсуд, адже реально відсутні необхідні методичні матеріали та вказівки щодо його здійснення, немає основного закону, який містив би поняття, пов'язані зі сферою організації та здійснення внутрішнього контролю, визначав завдання, функції й обов'язки контролюючих органів і керівництва. Через це виникає потреба в удосконаленні нормативно-правової бази щодо внутрішнього контролю.

Таблиця 3.1

Етапи створення та діяльності служби внутрішнього контролю на підприємстві

1. Дослідницький	Дослідження діяльності підприємства, виявлення всіх наявних порушень, причин їх виникнення, оцінювання переваги і недоліків упровадження служби внутрішньогосподарського контролю та прийняття відповідного рішення щодо її організації
2. Підготовчий	Пошук висококваліфікованого персоналу, матеріального забезпечення, відповідних приміщень та необхідних для створення служби контролю засобів
3. Організаційний	Організація роботи служби внутрішнього контролю, створення відповідних положень її діяльності
4. Здійснення контрольної діяльності	Проведення діяльності відповідно до встановлених обов'язків та планів перевірок
5. Результативний	Складання звітів про проведені перевірки, виявлені порушення, пропозиції щодо вдосконалення діяльності

Необхідно зазначити, що точна організація внутрішнього контролю на підприємстві допускає ефективно використовувати ресурси підприємства. На основі класифікації головних засад внутрішнього контролю, які розміщуються у законах, інших нормативних документах та рекомендаціях, враховуючи досвід ринкової економіки, Пантелеєвим В.П. запропоновано досить детальний перелік основних засад організації внутрішнього контролю (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Основні засади організації внутрішнього контролю підприємства

№ з\п	Перелік засад
1	Наявність та дотримання етичних цінностей працівниками підприємства
2	Компетентність співробітників підприємства
3	Зацікавленість керівництва у функціонуванні внутрішнього контролю підприємства
4	Стиль управління та політика керівництва підприємства
5	Правила розподілу керівництвом підприємства відповідальності і повноважень

6	Персональна відповідальність суб'єктів внутрішнього контролю підприємства (підрозділів та служб підприємства)
7	Ідентифікація та оцінювання ризиків
8	Аналіз ризиків та управління ризиками
9	Адекватне реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства
10	Контроль поточної діяльності підприємства та проведення перевірок
11	Видача дозволів на здійснення операцій, наявність санкцій та підтверджень
12	Належна регламентація внутрішнього контролю
13	Своєчасне реагування на інформацію отриману зі звітів
14	Гарантія безпеки активів та файлів
15	Формування системи планів, норм, правил та звітів про діяльність персоналу та підрозділів підприємства
16	Виконання встановлених норм, правил, планів
17	Ефективний обмін (циркуляція) інформації про діяльність підприємства
18	Ідентифікація та реєстрація всіх правомірних операцій підприємства
19	Суцільна реєстрація всіх фактів господарського життя підприємства
20	Функціонування прикладних інформаційних систем
21	Управління та нагляд керівництва підприємства за дотриманням своєчасності та повноти контрольних заходів
22	Здійснення відповідних коригуючих заходів через зміни умов діяльності підприємства
23	Підтвердження результатів внутрішнього контролю
24	Стан документування внутрішнього контролю
25	Потенційне заміщення суб'єктів внутрішнього контролю підприємства

Загалом, характеризуючи стан внутрішнього контролю на підприємствах, слід відзначити, що він незадовільний. Про це свідчать численні дослідження науковців та вислови практиків.

Найчастіше зустрічаються такі порушення:

- зловживання службовим становищем (неоприбуткування і привласнення грошей; надлишкове списання грошей по касі; привласнення основних засобів, що обліковуються на балансі підприємства на ін.);

- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків (формально підписують документи, не вникаючи в їх зміст, інвентаризація проводиться лише на папері, закупівлі проводяться не там, де вигідно підприємству, а там, де відповідальна за це посадова особа отримує особисту вигоду та ін.);

- неправильна оцінка операцій із заготівлі, виробництва чи реалізації з точки зору доцільності й економічності [13].

Основною причиною виникнення всіх проблем, зазначає автор, є те, що власники підприємств, не розуміючи сутності, мети і завдань внутрішнього контролю, не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення. Ці порушення повинні виявлятися на рівні внутрішнього контролю, а зараз вони виявляються на рівні державного контролю. Це зумовлено не тільки поганою організацією внутрішнього контролю на підприємствах, а і наявністю певних проблем на державному рівні, які створюють тенденції щодо зростання кількості та обсягів основних фінансових порушень [13].

Поряд із існуючим методичним та організаційним підґрунтям організації внутрішнього контролю на підприємстві необхідно здійснювати заходи направлені на його поліпшення та вдосконалення.

Автори Яценко В.М. та Пронь Н.О. рекомендують створити відділ внутрішнього аудиту. Доцільність створення такого відділу на підприємствах може бути доведена тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль за окремими підрозділами, виявити резерви виробництва і найбільш перспективні напрями розвитку, а також давати рекомендації фінансово-економічним та бухгалтерським відділам стосовно покращення результатів їх роботи. На кожному підприємстві має бути гарантія того, що внутрішній аудит належним чином контролюється [13].

З метою перевірки захисту та збереженості грошових коштів підприємства визначено основні завдання, які поставлені перед перевіряючими. Перелік завдань перевірки захисту та збереженості грошових коштів, направлений на поглиблення та удосконалення цієї перевірки (табл. 3.3).

Невід'ємною частиною системи управління грошовими коштами є їх аудит. Адже ця процедура дає можливість здійснювати додатковий контроль за належною організацією їх обліку, своєчасним переміщенням та раціональним використанням у виробничо-господарській діяльності підприємства. Аудит операцій з грошовими коштами повинен зосереджуватися на грошових надходженнях та видатках, а також мати підтвердження правильності організації та методів обліку, що відповідають чинному законодавству.

Завдання внутрішнього контролю грошових коштів

Вид перевірки	Завдання контролю	Питання, які слід перевірити
перевірка забезпеченості захисту та збереженості грошових коштів	<ul style="list-style-type: none"> – перевірка забезпеченості умов для захисту та збереженості грошових коштів; – перевірка забезпеченості контролю за збереженістю та наявністю грошових коштів 	<ul style="list-style-type: none"> – чи прийняті заходи по забезпеченню збереження грошових коштів (для цього необхідно встановити, чи призначені наказом керівника підприємства матеріально відповідальні особи, що відповідають за збереження грошових коштів і чи є письмові договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність); – чи відповідають посади матеріально відповідальних осіб переліку посад і робіт підприємства; – чи створені матеріально відповідальним особам умови для забезпечення збереження грошових коштів (чи є приміщення, що закриваються і охороняються, для зберігання, шафи, сейфи і т.п.); – чи обладнані приміщення пожежно-охоронною сигналізацією; – чи оформлений документально порядок транспортування грошових коштів (чи передбачені запобіжні заходи); – чи організований порядок оформлення документів у разі вибуття грошових коштів
Перевірка здійснення захисту та збереженості грошових коштів	<ul style="list-style-type: none"> – перевірка збереженості грошових коштів; – перевірка правильності документального оформлення і своєчасності відображення в обліку операцій з грошовими коштами з їх надходження, внутрішнього переміщення (руху) і вибуття; – підтвердження законності і достовірності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами 	<ul style="list-style-type: none"> – чи правильно оформлені і відображенні в обліку операції надходження і вибуття грошових коштів; – чи правильно і доцільно використовуються грошові кошти
Відображення результатів контролю (перевірка своєчасності, достовірності)	<ul style="list-style-type: none"> – перевірка своєчасності і правильності проведення інвентаризації і відображення результатів на рахунках бухгалтерського обліку 	<ul style="list-style-type: none"> -чи проводилися інвентаризації в термін і на протязі часу, який зазначений в обліковій політиці підприємства

Розглядаючи організацію внутрішнього аудиту, слід враховувати низку процедур, що дадуть змогу зробити його більш результативним.

Виділимо такі:

- своєчасний та різносторонній аналіз результатів раніше проведених контрольних заходів;
- перевірка на підприємстві системи внутрішнього контролю;
- на підставі даних перевірки системи внутрішнього контролю створення плану та програми аудиту грошових коштів;

– своєчасне й ефективне проведення контрольних заходів для уникнення можливості виникнення правопорушень;

– розумна економічність і простота дій під час проведення контролю.

Виконуючи планування етапів аудиторської перевірки грошових коштів аудиторю треба розпочинати з такої послідовності.

На першому етапі, ознайомитись з діяльністю підприємства, установчими документами, напрямками перевірки, заключити договір на проведення дій;

На другому етапі провести ретельний аналіз результативності роботи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві;

На третьому етапі провести фактичну перевірку активів підприємства, аудит фінансової звітності та документальну перевірку рахунків бухгалтерського обліку.

Більш того, аудитор також може проводити вибіркові перевірки, для того щоб власні результати потім можливо було порівняти з даними підприємства.

На четвертому (заключному) етапі складається звіт про проведену аудиторську перевірку.

Внутрішній аудит обліку грошових коштів – обов'язкова умова формування думки про достовірність бухгалтерської звітності, оскільки в бухгалтерському балансі міститься сума найбільш ліквідних активів.

Планування аудиту грошових коштів було б раціонально розпочати з тесту внутрішнього контролю готівково-розрахункових операцій на підприємстві, який наведений в табл. 3.4. та використовується для каси.

Таблиця 3.4.

Тест внутрішнього контролю готівково-розрахункових операцій

№ з/п	Зміст питання	Оцінка результатів (варіанти відповідей)		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	Наявність договору з касиром про повну матеріальну відповідальність	+		
2	Наявність металеві шафи (сейфа) для зберігання коштів і їхніх еквівалентів	+		
3	Надання права підпису прибуткових і видаткових ордерів іншим особам, крім головного бухгалтера і керівника підприємства	+		

4	Наявність помилки пропуску або задвоєння у нумерації прибуткових і видаткових ордерів		+	
5	Наявність на підприємстві наказу керівника про періодичність перевірки готівки в касі	+		
6	Чи мали місце факти накладання на підприємство стягнень за порушення Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні?			+
7	Своєчасно та в повному обсязі оприбуткована готівка в касу підприємства	+		
8	Звіти по касі в національній валюті формуються: автоматизовано; вручну касиром	+		
9	Касові книги пронумеровані, прошнуровані й опечатані у встановленому порядку	+		
10	Дотримано ліміт залишку готівки в касі	+		

Оцінивши на підприємстві систему внутрішнього контролю, аудитор переходить до складання плану та програми аудиту готівково-розрахункових операцій.

Після чого для перевірки обирає який саме методичний прийом організації буде використано (комбінований, суцільний, вибіркового, аналітичний), а також надає перевагу тому методичному прийому проведення, який потрібен для аудиту, заповнюючи програму аудиту готівково-розрахункових операцій, яка наведена в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Програма аудиту готівково-розрахункових операцій

№ з/п	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Методичні прийоми проведення	Методичні прийоми організації	Примітки аудитора
1	Перевірка готівки у касі підприємства		Інвентаризація, перерахунок	Суцільний	
2	Перевірка дотримання правил та розмірів розрахунків готівкою (встановленим законодавством)		Звірка, співставлення, документальна перевірка	Вибірковий	
3	Перевірка дотримання ліміту залишку готівки в касі підприємства		Звірка, документальна перевірка	Суцільний	
4	Контроль та перевірка відкритих рахунків у банках		Формальна перевірка, опитування	Суцільний	

5	Перевірка заповнення касових ордерів, первинних документів		Формальна перевірка, документальна перевірка	Комбінований	
6	Перевірка ведення обліку коштів у банках		Звірка, співставлення, документальна перевірка	Суцільний	
7	Перевірка показників фінансової звітності про наявність та рух грошових коштів		Документальна перевірка, арифметична	Комбінований	

Підприємства як правило використовують у своїй діяльності кошти як у безготівковій так і у готівковій формі, тому аудит грошових коштів потрібно проводити за двома напрямками: це аудит касових операцій (готівки у касі), та аудит операцій на поточних рахунках.

Аудит грошових коштів зазвичай починається із спостереження аудитором за фактичною наявністю коштів, а саме інвентаризацією каси. Цей процес дає можливість перевірити своєчасно та чи в повному обсязі оприбутковані кошти, порівняти результати актів інвентаризації з даними бухгалтерського обліку, а також виявити факти розкрадання коштів.

Аудитору слід звернути особливу увагу на правильність з оформлення надходження готівки до каси. Перевіряючи звіт касира та додані до нього документи, аудитор порівнює нумерацію останніх надходжень та видатків із записами у журналі реєстрації, для забезпечення цілісності обліку останніх операцій з готівкою. Якщо є різниця по сумі або нумерації в касових ордерах, з'ясовується причина розбіжності.

Правильність та своєчасність оформлення касових документів, також дотримання ліміту залишків готівки в касі підприємства можна перевірити за допомогою робочих документів аудитора табл. 3.6, табл. 3.7, табл. 3.8, які будуть свідченням проведення перевірки аудиту готівки у касі підприємства.

При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках у банках об'єктами аудиту є:

- наявність поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів;

- законність операцій, здійснених за цими рахунками;
- цілісність та послідовність сплачених коштів відповідно рахунків-фактур;
- відповідність зазначеної у виписці банку суми, відображеної в основному розрахунковому документі.

Таблиця 3.6.

**Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення
прибуткових касових ордерів (комбінований)**

Наявність реквізитів у Прибутковому касовому ордері									
	Дата складання документа	Сума, грн.	Код цільового призначення	Від кого прийнято кошти	Печатка підприємства	Наявність підпису		Кореспондуючі рахунки	
						Головного бухгалтеря	Касира	Дебет рахунку	Кредит рахунку

Таблиця 3.7

**Робочий документ аудитора з перевірки правильності оформлення
видаткових касових ордерів (вибірковий)**

Наявність реквізитів у Видатковому касовому ордері										
№ документа	Дата складання документа	Сума, грн.	Код цільового призначення	Кому видано кошти	Наявність підпису				Кореспондуючі рахунки	
					Керівника	Головного бухгалтеря	Касира	Одержувача	Дебет рахунку	Кредит рахунку

Таблиця 3.8.

**Робочий документ аудитора з перевірки дотримання ліміту залишків готівки в
касі підприємства**

Дата	Залишок готівки на початок дня	Надходження готівки до каси	Видача готівки з каси	Залишок готівки на кінець дня	Ліміт каси, грн.	Понад лімітні залишки за кожний день

Під час аудиту необхідно переконатися, що всі банківські виписки є в наявності у підприємства. Якщо буде виявлено, що деяких банківських виписок не має в наявності, то потрібно замовляти у банку завірену копію.

По-перше, необхідно порівняти залишок коштів, відображений у банківській виписці із залишком коштів, зазначеним у облікових даних. При цьому необхідно не тільки перевірити суму залишку, а й перевірити відповідність між оборотом за випискою та обліковим реєстром. Дуже важливо перевірити повноту та достовірність виписки з банку та доданих до неї документів. Повнота визначається нумерацією на сторінці та співставленням залишку коштів на рахунку. Кінцевий залишок коштів в останній виписці банку повинен дорівнювати залишку коштів на початку наступної виписки.

Загальне уявлення про використання основних джерел інформації для проведення обліку та аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку наведені на рис. 3.1.

Джерела інформації для аудиту грошових коштів
Наказ про облікову політику підприємства в частині обліку операцій у касі та на рахунках у банках
«Положення про ведення касових операцій у національній валюті України» прибуткові й видаткові касові ордери (Типова форма № КО-1, Типова форма № КО-2)
журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів (Типова форма № КО-3) квитанції на внесок готівки до банку або на оплату послуг інших організацій
розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги, стипендій та інших виплат працюючим трудові угоди на виконання й оплату певних робіт
акти інвентаризації готівки в касі
договори про матеріальну відповідальність з особами, які ведуть касові операції касова книга (Типова форма № КО-4)
звіти касира
виписки банків з рахунків підприємства
облікові реєстри аналітичного й синтетичного обліку про рух грошових коштів у касі та банках
матеріали внутрішнього аудиту, висновки різних експертів
«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (форма №1)
«Звіт про рух грошових коштів» (форма № 3, 3-н)

Рис. 3.1. Основні джерела інформації для здійснення обліку та аудиту операцій у касі та на рахунках у банках

Результати перевірки правильності оформлення безготівкових коштів можна оформити за допомогою робочого документа аудитора табл. 3.9, які стануть обґрунтованими доказами аудиту коштів на рахунках у банку.

**Робочий документ аудитора з перевірки інформації про наявність
рахунків у банках**

№ з/п	Назва поточного рахунка (який перевіряється)	IBAN № рахунка	Банк, у якому відкрито рахунок	Підстава Договору		Банківська виписка підприємства	Банківська виписка банку
				№	Дата		

Аудитор перевіряє відповідність консолідованого та проаналізованого залишку готівки та обороту в національній валюті в обліковому реєстрі та записує інформацію до робочих документів. Перевірити відповідність залишку готівки та обороту в національній валюті можливо за обліковими регістрами, як показано в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

**Робочий документ аудитора щодо перевірки відповідності залишку
готівки та обороту в національній валюті за обліковими регістрами**

№ з/п	Місяць перевірки	Залишок на початок місяця		Обороти коштів по дебету		Обороти коштів по кредиту		Залишок на кінець місяця		Відхилення	
		За банківським и виписками	У журналі-ордері	За банківським и виписками	У журналі-ордері	За банківським и виписками	У журналі-ордері	За банківським и виписками	У журналі-ордері	Сума, грн	примітки
Поточний розрахунковий рахунок у національній валюті, грн											

До робочих документів аудитора, можуть також входити різні документи, в залежності від особливостей перевірки та їх цілей.

3.2. Організація проведення контролю та аудиту грошових потоків в ТДВ «Яготинський маслозавод»

Ефективною вважатиметься система внутрішнього контролю лише тоді, коли вона зможе своєчасно виправити виявлену недостовірну інформацію та заздалегідь попередити її виникнення.

В Положенні також визначені основні етапи внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами (табл. 3.11). Передбачено, що внутрішній контроль проводиться в три етапи:

- підготовчо-організаційний етап;
- методичний етап (основна стадія перевірки);
- результативна (завершальна) стадія.

Таблиця 3.11.

Основні етапи внутрішнього контролю грошових коштів

Підготовчо-організаційний етап	
Перевіряючий з'ясовує склад грошових коштів, їх види, рівень забезпеченості підприємства грошовими коштами. Важливою проблемою є оцінка надійності внутрішнього контролю грошових коштів і системи організації бухгалтерського на підприємстві	
Система збереженості та захисту ГК	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення належних умов зберігання і грошових коштів на підприємстві; – забезпечення порядку збереження чекових книжок, контроль за випискою чеків та отримання за ними грошей; – наявність договорів про повну матеріальну відповідальність з касиром; – право підпису на видачу грошових коштів на сторону, наявність та склад комісії: постійно діючої по обліку грошових коштів; – наявність необхідних дозволів керівництва на здійснення операцій з грошовими коштами; – застосування на підприємстві РРО та внутрішній контроль за їх використанням; – забезпеченість обліку касових операцій електронно-обчислювальною технікою
Система організації бухгалтерського облік	<ul style="list-style-type: none"> – облікова політика: оцінка наказу про облікову політику, графік документообігу, субрахунки та аналітичні рахунки в робочому плані рахунків; графік інвентаризацій; форми реєстрів податкового обліку; – забезпечення організації бухгалтерського обліку у відповідності з діючими вимогами; – забезпечення розподілу функціональних обов'язків посадових осіб, які відповідають за стан і рух грошових коштів; – забезпечення періодичним проведенням інвентаризації грошових коштів; – перевірка наявності форм первинної документації по всіх господарських операціях з грошовими коштами; – наявність на підприємстві наказу керівника, який встановлює періодичність перевірок; – перевірка бухгалтерської комп'ютерної програми на предмет ймовірності допущення нею помилок в обліку; – перевірка дотримання вимог щодо виведення результатів проведених інвентаризацій; – дотримання діючих норм ведення готівкових операцій
Методичний етап (Основна стадія перевірки)	
Контроль грошових коштів, перевірка достовірності облікових записів з грошових коштів і залишків в балансі. Для вирішення завдань перевірки на основному етапі перевірки перевіряючий здійснює:	

<ul style="list-style-type: none"> – перевірку первинних даних з грошових коштів; – контроль дотримання чинного законодавства за операціями з грошовими коштами; – перевірку правильності документального оформлення оприбутковування і видачі грошових коштів; – перевірку правильності перенесення початкових залишків по грошовим коштам; – контроль зіставності даних аналітичного, синтетичного обліку, Головної книги і Балансу; – встановлення джерел фінансування придбання (створення) основних засобів. – перевірку стану грошових коштів на рахунках на день проведення перевірки за даними виписок банку і за балансом підприємства; – перевірка законності відкриття підприємством рахунків у банку, своєчасності одержання і обробки виписок банку по всіх рахунках; – оцінка правильності проведення взаємозаліків з кредитною установою
Результативна (Завершальна) стадія
<p>На основі складених робочих документів перевіряючий складає звіт (надає висновок) про стан бухгалтерського обліку грошових коштів і робить висновок щодо достатності забезпечення підприємством заходів по збереженню та захисту грошових коштів та результатів таких дій</p>

Результат проведеного дослідження підтверджує те, що на досліджуваному підприємстві створена й функціонує система внутрішнього контролю, що виявляє та попереджає недоліки у стані безпеки, надійності й ефективності роботи підприємства, підвищує якість діяльності на всіх етапах виробничого циклу економічного суб'єкта, ефективно забезпечує процес виробництва продукції (товарів, робіт, послуг).

На досліджуваному підприємстві створений структурний підрозділ: служба внутрішнього аудиту, на який покладені функціональні обов'язки з проведення внутрішнього контролю, в тому числі і за грошовими коштами на поточному рахунку в банку.

На ТДВ «Яготинський маслозавод» впроваджена система якості та контролю НАССР (Hazard Analysis Critical Control Points) – система аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках – міжнародно визнаний метод виявлення та управління ризиками, пов'язаними із безпечністю харчових продуктів. Це система управління, в якій безпечність харчових продуктів досягається шляхом аналізу та контролю небезпечних факторів біологічного, хімічного та фізичного походження, починаючи від сировини до обігу та споживання готової продукції.

Введення НАССР необхідне для зниження ризиків, які пов'язані з харчовими отруєннями споживачів, для удосконалення харчових продуктів та процесів їх виробництва, а не тільки для дотримання вимог законодавства.

НАССР – це організація процесів таким чином, щоб обладнання працювало правильно, а приміщення не становило загрози безпечності харчових продуктів. Не достатньо розробити документацію, бо це є допомога для правильної організації процесів. Потрібно налагодити процеси таким чином, щоб їх описати і надати докази того, що ці процеси дозволяють випускати безпечну продукцію. Розробка документів, не підкріплених лабораторними дослідженнями чи контрольними заходами, спрямованими на процес – це лише ілюзія впровадження системи НАССР.

Система контролю НАССР стосується тільки якості продукції, але важливими складовими вимог щодо сертифікації є документальний супровід процесів постачання, виробництва, зберігання та реалізації продукції. При її впровадженні проводився інженіринг всіх бізнес-процесів підприємства, висувалися суворі вимоги до організації роботи структурних підрозділів, завдяки цьому на підприємстві діяльність всіх структурних підрозділів провадиться на підставі внутрішніх регламентаційних документів. Зокрема, служба внутрішнього аудиту у своїй діяльності керується внутрішнім нормативним документом «Положення про службу внутрішнього аудиту». В цьому положенні зазначені функціональні обов'язки працівників служби аудиту, залежно від об'єктів контролю та аудиту визначені періоди та конкретні дати їх перевірок, сформовані методичні вказівки, об'єкти, завдання та вимоги формування висновків перевірки. та

Об'єктами контролю аудитором грошових коштів на ТДВ «Яготинський маслозавод» - грошові кошти у касі підприємства у національній та іноземній валюті;

- грошові кошти на рахунках у банках у національній та іноземній валюті;
- грошові кошти у дорозі у національній та іноземній валюті;
- грошові документи.

Щорічно для керівництва та власників ТДВ «Яготинський маслозавод», а також для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку незалежні аудитори проводять аудит його фінансової звітності. Незалежний аудит в 2022 році провели аудитори товариства з обмеженою відповідальністю аудиторська компанія «Кроу Україна» (Crowe Ukraine), яке є членом міжнародної аудиторської мережі Crowe Global, 8-ї у світі за величиною, що складається з незалежних фірм, що надають аудиторські та консультаційні послуги у більш ніж 150 країнах світу через 798 офісів. АС Crowe Ukraine спеціалізується на наданні професійних послуг - аудит, податки, консалтинг.

Аудит фінансової звітності Товариства з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод» (далі – Товариство), що складається зі звіту про фінансовий стан на 31 грудня 2022 року, звіту про сукупний дохід, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до фінансової звітності, включаючи стислий виклад значущих облікових політик.

Звіт щодо аудиту фінансової звітності складається із розділу «Думки із застереженням» де зазначено, що фінансова звітність за 2022 рік ТОВ «Яготинський маслозавод» відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Товариства на 31 грудня 2022 року, та його фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) та відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», щодо складання фінансової звітності.

У Розділі «Основа для думки із застереженням» зазначено, що провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (далі – МСА). Відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» цього звіту. Зазначається, що аудитори є незалежними по відношенню до Товариства згідно з Міжнародним кодексом етики професійних бухгалтерів (включно з Міжнародними стандартами незалежності) Ради з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (Кодекс РМСЕБ) та етичними вимогами, застосовними в

Україні до аудиту фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Аудитори вважають, що отримані аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки із застереженням.

У розділі «Суттєва невизначеність, що стосується безперервності діяльності» аудитори звертають увагу на Примітку 2 «Плани щодо безперервної діяльності» в фінансовій звітності, у якій зазначено, що діяльність Товариства, відбувалась та відбувається в умовах фінансової нестабільності, безпрецедентного росту цін на енергоносії та розкривається інформація про військове вторгнення Російської Федерації в Україну. Хоча подальші перспективи геть невизначені, економічні наслідки вже зараз дуже серйозні. Як зазначено в Примітці 2, ці події або умови разом із іншими питаннями, викладеними в цій Примітці, вказують, що існує суттєва невизначеність, що може поставити під значний сумнів здатність Товариства продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

У розділі «Ключові питання аудиту» зазначено, що професійне судження аудитора, були найбільш значущими під час аудиту фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядались у контексті фінансової звітності в цілому та враховувались при формуванні думки щодо неї. Крім питань, викладених у розділах «Основа для думки із застереженням» та «Суттєва невизначеність щодо безперервності діяльності», аудитори визначили, що немає інших ключових питань аудиту, інформацію щодо яких слід надати у звіті.

У розділі «Інша інформація» управлінський персонал Товариства відповідно до вимог законодавства України несе відповідальність за подання разом з фінансовою звітністю іншої інформації:

1) Звіту про управління - відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» - який отримано аудитором до дати цього звіту;

2) Регулярної річної інформації емітента цінних паперів - відповідно до вимог Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», яка на дату цього звіту не надана аудитору.

У розділі «Відповідальність управлінського персоналу та Наглядової ради за фінансову звітність» зазначено, що управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання фінансової звітності відповідно до МСФЗ та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та за систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

При складанні фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Товариства продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовано, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, крім випадків, якщо управлінський персонал або планує ліквідувати Товариство чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому.

Наглядова рада, несе відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Товариства.

У розділі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» зазначено, що цілями аудитора є отримання обґрунтованої впевненості, що фінансова звітність у цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, якщо воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї фінансової звітності.

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, аудиторі використовують професійне судження та професійний скептицизм протягом усього завдання з аудиту.

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційних та контрольних аспектів об'єкту облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків

Важливою складовою підвищення ефективності управління грошовими потоками на підприємствах є побудова ефективної обліково-інформаційної та контрольної системи облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків. Від того на скільки якісно організовано обліково-інформаційна складова та контроль грошових потоків підприємства в значній мірі залежать його платоспроможність та фінансова рівновага як в поточному так і в довгостроковому періоді. На нашу думку, в процесі організації обліково-інформаційної та контрольної системи облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків на підприємстві потрібно враховувати його основні властивості та характеристики.

Процес організації обліково-інформаційної та контрольної системи облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків в першу чергу пов'язаний із рухом грошових коштів і повинен забезпечувати їх організоване надходження та вибуття. Таким чином обліково-аналітичне та контрольне забезпечення грошових потоків органічно пов'язане з організаційною структурою управління підприємством. З інституційної точки зору контроль грошових потоків пов'язаний із наявністю повноважень і відповідальності окремих структурних підрозділів щодо організації руху грошових коштів. З функціональної позиції контроль грошових потоків – це сукупність методів, інструментів та специфічних прийомів цілеспрямованого, неперервного впливу з боку структурних підрозділів підприємства на рух грошових коштів задля досягнення поставленої мети.

Обліково-аналітичне та контрольне забезпечення грошових потоків в контексті організації руху грошових коштів підприємства проявляється через швидкість виконання платежів. Проте на практиці досить часто можуть виникати технічні проблеми під час руху грошових коштів такі як: закінчення терміну повноважень підписантів; проблеми в роботі програмного забезпечення, яке відповідає за проведення платежів як з боку підприємства так і з боку банківської

установи (наприклад збої в роботі програмного забезпечення, його несвоєчасне оновлення під час проведення платежів та ін.); людський фактор виникає в ситуації, коли порушення під час здійснення платежів зумовлені діями працівників як самого підприємства так і банківської установи; затримки у виконанні платежів банками; зміни у часі та умовах інкасації готівки. У зв'язку з цим, на підприємствах необхідно розробити ефективну систему контролю грошових потоків, яка органічно буде пов'язана з організаційною структурою підприємства.

Основними структурними підрозділами, які відповідають за управління грошовими потоками є, як правило, фінансова дирекція. Для прикладу, до складу ТДВ «Яготинський маслозавод» входять:

- фінансовий відділ – основне його завдання полягає у оптимізації грошового обороту і підтримці постійної платоспроможності підприємства;
- бюджетний відділ – займається впровадженням бюджетування та фінансово–економічного планування;
- відділ цінової політики та планування – відповідає за розрахунок цін на готову продукцію;
- відділ організації і заробітної плати – займається розробкою і реалізацією політики у сфері оплати праці та системи мотивації;
- бухгалтерія – відповідає за ведення бухгалтерського обліку підприємства.

З наведеного бачимо, що основними структурними підрозділами, які беруть безпосередню участь в управлінні грошовими потоками є фінансовий та бюджетний відділи, зокрема до їх компетенцій можна віднести розробку бюджету руху грошових коштів, аналіз його виконання та затвердження. Проте, як видно з наведеної інформації, у ТДВ «Яготинський маслозавод», як і у більшості інших підприємств харчової промисловості, відсутній спеціальний структурний підрозділ, який би займався контролем за грошовими потоками.

На нашу думку, доцільним є з одного боку створення «центрів грошової відповідальності», а з іншого – формування спеціалізованих структурних підрозділів, які будуть займатись контролем грошових потоків в межах наданих

їм функціональних повноважень. Ми вважаємо, що такий підхід дозволить розробити цілісну систему контролю грошових потоків підприємства.

На підприємствах доцільно створити центри грошової відповідальності, зокрема доцільно виділити: центри витрачання грошових коштів (здійснюють контроль виплат по окремим видам діяльності), центри надходження грошових коштів (забезпечують контроль за надходженням грошових коштів від окремих господарських операцій), центри чистого грошового потоку (забезпечують контроль за величиною чистого грошового потоку).

Для створення центрів грошової відповідальності на практиці, на нашу думку, доцільно спочатку виокремити найбільш суттєві статті надходження та витрачання грошових коштів. До центру грошової відповідальності можуть входити декілька структурних підрозділів, які беруть участь у формуванні однотипного виду грошового потоку. Найважливішим аспектом контролю грошових потоків є відповідальність центрів надходження та витрачання грошових коштів за формування планової величини грошового потоку та наявні функціональні повноваження для цього, які фіксуються в регламентах, посадових інструкціях та інших нормативних документах. З іншого боку необхідним є забезпечення контролю грошових потоків на рівні усього підприємства в цілому. На нашу думку, доцільним є створення спеціальних структурних підрозділів, які відповідатимуть за контроль грошових потоків. Одним із таких підрозділів, які відповідають за оперативний контроль грошових потоків має бути казначейство. Воно відповідає за дотримання лімітів по статтям витрат, працює з реєстрами платежів та контролює відповідальних працівників підрозділів.

Операціоністи єдиного розрахункового центру опрацьовують усі платежі, погоджують виплати, якщо усі необхідні поля коректно заповнені, а сума не перевищує ліміт по статті витрат. Також доцільною, на нашу думку, в складі казначейства є посада фінансового контролера. До його функціональних обов'язків входить: перевірка правильності віднесення витрат на статтю бюджету, відповідності суми платежу раніше погодженій заявці на виплату. У випадку виявлення фактів невідповідності платіж передається на розгляд

фінансовому директору, який приймає рішення щодо того акцептувати заявку на оплату або ж дочекатись відповідних роз'яснень від її ініціаторів. За необхідності проведення платежу при вичерпанні ліміту по статті витрат повинна бути передбачена можливість використання грошових коштів іншої групи при проходженні відповідної процедури погодження. За спробу проведення неакцептованих в казначействі платежів повинні бути передбачені дисциплінарні стягнення для працівників з метою забезпечення належної платіжної дисципліни.

Частина функціональних обов'язків по контролю грошових потоків за пропонованою концептуальною схемою перекладається з фінансового відділу на центри грошової відповідальності. За цих умов вони повинні дотримуватись встановлених лімітів по статтях доходів чи витрат, що з одного боку дозволяє обмежувати понадлімітне витрачання грошових коштів, а з іншого – відслідковувати дотримання показників бюджету руху грошових коштів.

В процесі контролю операційних грошових потоків, на нашу думку, важливе місце посідає контроль за погашенням дебіторської заборгованості, яка може бути конвертована у надходження грошових коштів від операційної діяльності при правильній побудові системи управління та контролю за нею.

Превентивний контроль дебіторської заборгованості доцільно проводити до моменту настання дати платежу по договору поставки товару, виконання робіт чи надання послуг в той же час як поточний – у процесі управління дебіторською заборгованістю. З метою формування ефективної системи контролю дебіторської заборгованості можна запропонувати наступні заходи:

- проведення моніторингу інформаційного поля контрагента – потрібно постійно відстежувати ключову інформацію щодо фінансового стану контрагентів-дебіторів;
- розроблення системи мотивації за своєчасну оплату заборгованості – потрібно сформувавши у контрагента-дебітора реальний економічний інтерес у своєчасному погашенні заборгованості. Система мотивації, на нашу думку, повинна включати як стимули (наприклад, знижки за дострокову оплату) так і

санкції (наприклад пеня, штраф або ж припинення співпраці з контрагентом взагалі);

- забезпечення контролю за «старінням» дебіторської заборгованості – під контролем повинна знаходитись структура дебіторської заборгованості за строками погашення з метою недопущення появи простроченої дебіторської заборгованості;

- стягнення простроченої дебіторської заборгованості – потрібно забезпечити конвертацію простроченої дебіторської заборгованості у грошові кошти.

Для забезпечення контролю над дебіторською заборгованістю доцільним, на нашу думку, є запровадження у складі фінансового відділу (або казначейства) посади кредитного контролера (бухгалтер або економіст по роботі з дебіторською заборгованістю). Основним завданням такого працівника є підвищення рівня платіжної дисципліни контрагентів.

Основним інструментарієм, який повинен використовувати у своїй роботі кредитний контролер, на нашу думку, є:

- абсолютна та відносна (по відношенню до всього обсягу дебіторської заборгованості) величини простроченої дебіторської заборгованості;

- коректно оформлені, підтверджені та підписані акти–звірки;

- баланс структури дебіторської заборгованості за термінами погашення в розрізі контрагентів, сегментів діяльності та ін.;

- розсилка контрагентам електронних листів щодо майбутніх платежів та про виникнення простроченої заборгованості;

- регулярна комунікація з менеджером контрагента, який відповідає за виділення/перерахування грошових коштів.

На нашу думку, більш детально варто зупинитись на специфіці побудови комунікації між кредитним контролером та менеджером контрагента, відповідальним за погашення заборгованості, оскільки саме в результаті такої комунікації дебіторська заборгованість конвертується у грошовий потік від операційної діяльності. Комунікацію варто будувати з урахуванням досвіду співпраці, динаміки платежів та специфічних умов укладених контрактів. Вона

забезпечується через телефонні дзвінки, інтернет-спілкування, персональні переговори та зустрічі. В ході розмови варто поінформувати менеджера контрагента про виникнення простроченої дебіторської заборгованості, вияснити причину прострочки, уточнити очікувану дату повного або часткового погашення. Під час наступних комунікацій необхідно вияснити причину невиконання раніше досягнутих домовленостей, отримати нову інформацію про погашення боргу, закріпити досягнені домовленості у вигляді гарантійного листа та (або) графіку погашення заборгованості, тобто перевести домовленості у документарну форму.

На практиці критичною вважається прострочка погашення заборгованості понад 90 днів. В цьому випадку крім телефонних дзвінків, інтернет-комунікацій необхідним є проведення переговорів щодо узгодження порядку погашення боргу. Якщо ж досягти компромісу не вдається або домовленості не виконуються, то в цьому випадку кредитний контролер займається підготовкою позову до Господарського суду щодо стягнення заборгованості у судовому порядку. В процесі розгляду справи в суді можливим є підписання мирової угоди, яка врегульовує погашення заборгованості на основі домовленостей. У випадку неукладання мирової угоди заборгованість погашається на основі рішення суду.

Інноваційною управлінською парадигмою сучасних корпоративних фінансів, яка може бути використана в процесі контролю грошових потоків є концепція контролінгу. В основі концепції контролінгу лежить методологія синтезу в єдину систему функцій планування, бухгалтерського обліку, аналізу і контролю шляхом інформаційної та організаційної інтеграції.

Як зазначає Н. Хахонова, виділяють американську і європейську моделі контролінгу. У американській моделі контролінгу основні завдання переважно відповідають питанням обліку, планування, інформування та аналізу. Вона включає: складання, координація планів підприємства в цілому і його структурних підрозділів; контроль за реалізацією запланованого, аналіз та інформування про результати діяльності на всіх рівнях управління; оцінку різних сфер менеджменту як процесу вирішення проблем; оцінку дієвості обраної

підприємством політики та його організаційних структур; роботу у сфері оподаткування; контроль та складання зовнішньої звітності; страхове забезпечення; дослідження та оцінку факторів, які прямо чи опосередковано впливають на діяльність; умови функціонування підприємства [111, с.4].

В той же час європейська концепція контролінгу сконцентрована на питаннях консультування, координування, бюджетування при генеральному і стратегічному плануванні, включає питання стратегічного і оперативного планування.

До основних завдань контролінгу в межах європейської концепції відносять: проведення розрахунку виробничого результату (витрат і виручки); балансового результату (витрат і доходів); фінансового результату (виплат та надходжень); питання зустрічного планування; керівництво внутрішньою інформаційною службою; консультування і координацію при плануванні інвестування; проведення спеціальних економічних досліджень.

Найбільшу цінність з позиції контролю грошових потоків підприємства має концепція фінансового контролінгу. На думку Н. Хахонової, фінансовий контролінг – це, в першу чергу планування та контроль грошових потоків, які рухаються між підприємством та зовнішніми суб'єктами, облік обсягів грошових коштів з позиції підвищення ефективності платежів, а також гарантія ліквідності [111, с.7]. Як зазначають В. Коваленко та О. Сергєєва, фінансовий контролінг грошових потоків поєднує їх планування, контроль та аналітичне забезпечення і являє собою дієвий інструмент збалансування критеріїв ефективності, ліквідності і ризиків, пов'язаних з генеруванням [47, с.109].

В. Генкіна під контролінгом грошових потоків пропонує розуміти специфічну систему, яка забезпечує при оптимізації інформаційно–аналітичних потоків контроль і регулювання руху грошових коштів на базі принципу «управління за відхиленнями» для їх оперативної нормалізації і балансування.

Як зазначають О. Терещенко та Н. Бабяк, у широкому розумінні фінансовий контролінг – це система інформаційної підтримки фінансово–економічних рішень, що передбачає використання методів і процедур з бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової

діагностики, інвестор–рілейшнз, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в сукупності забезпечують координацію окремих підсистем управління та зорієнтовані на оптимізацію фінансових рішень і збільшення вартості компанії.

В складі системи контролінгу вони виділяють наступні підсистеми: планування, контролю, інформаційно–аналітичну, організаційну, управління персоналом [106, с.18].

В той же час контролінг грошових потоків, на думку І. Бланка, являє собою контролюючу систему, яка забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках їх розвитку, своєчасне виявлення відхилень фактично досягнутих результатів їх формування від передбачених і прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують їх нормалізацію.

Основними функціями контролінгу грошових потоків на думку І. Бланка є: спостереження за ходом реалізації фінансових завдань по їх формуванню, встановлених системою планових фінансових показників і нормативів; вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів розвитку грошових потоків від передбачених; діагностування по розмірам відхилень серйозних порушень в плановому розвитку грошових потоків підприємства і пов'язаного з цим зниження темпів його економічного розвитку; розробка оперативних управлінських рішень по нормалізації грошових потоків підприємства у відповідності з передбаченими цілями і показниками; коригування за необхідності окремих цілей і показників розвитку грошових потоків у зв'язку зі зміною зовнішнього економічного середовища, кон'юнктури фінансового і товарного ринків і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності підприємства [6, с.179].

Як видно з цих функцій, контролінг грошових потоків не обмежується здійсненням лише внутрішнього контролю за ходом їх розвитку, він є ефективною координуючою системою, яка забезпечує взаємозв'язки між формуванням інформаційної бази, аналізом, плануванням і внутрішнім контролем на підприємстві.

Контролінг грошових потоків підприємства згідно запронованої організаційної моделі контролінгу грошових потоків підприємств здійснюється по наступним етапам рис.3.1.

1. Визначення суб'єкта контролінгу грошових потоків. Суб'єктом контролінгу грошових потоків підприємств є спеціально створена служба контролінгу до складу якої входять фінансові контролери, які безпосередньо організують і забезпечують реалізацію контролінгу грошових потоків на підприємстві. Важливою функціональною підсистемою контролінгу грошових потоків є інформаційно–аналітичне забезпечення, яке повинне забезпечувати фінансових контролерів своєчасною, достовірною та повною інформацією щодо об'єкта управління через побудову спеціальних інформаційних каналів.

2. Визначення видів контролінгу грошових потоків. У відповідності з концепцією побудови системи контролінгу він поділяється на наступні основні види: стратегічний контролінг, поточний контролінг, оперативний контролінг. На практиці досить часто виділяють лише оперативний та стратегічний контролінг грошових потоків. Як правило, стратегічний контролінг грошових потоків спрямований на забезпечення досягнення довгострокових цілей підприємства, в той час як оперативний – спрямований на вирішення поточних завдань і досягнення поточних цілей (забезпечення високого рівня ліквідності і прибутковості).

На нашу думку, основною метою стратегічного фінансового контролінгу грошових потоків є максимізація обсягу чистого операційного грошового потоку у довгостроковому періоді, що забезпечить підприємству стабільне внутрішнє джерело фінансування власного розвитку та створить передумови для досягнення його фінансової рівноваги і зростання вартості.

3. Визначення методів контролінгу грошових потоків. Для досягнення мети, цілей та завдань контролінгу грошових потоків необхідною є розробка Обліково-інформаційно забезпечення

1. Визначення суб'єкта контролінгу грошових потоків.. Фінансові контролери

2. Деталізація об'єкта контролінгу грошових потоків практичного інструментарію, який дозволяє забезпечити ефективне планування, аналіз, облік, моніторинг і контроль грошових потоків

Рис. 3.2. Організаційна модель котролінгу грошових потоків підприємства

підприємства та сформувати ефективне інформаційне забезпечення. З цією метою можуть використовуватись ті методи та інструменти, які дозволяють впливати на рух грошових коштів.

4. Розробка кількісних індикаторів контролінгу грошових потоків. При розробці кількісних індикаторів, на нашу думку, на стратегічному рівні найважливішим має бути критерій створення (поглинання) вартості підприємством. В якості таких індикаторів можуть виступати вартісно-орієнтовані показники, які базуються на грошових потоках. До них можна віднести вартість підприємства, визначена на основі моделей дисконтованих грошових потоків, залишковий грошовий потік (Residual Cash Flow, RCF), додана грошова вартість (Cash Value Added, CVA), грошова дохідність на інвестиції (Cash Flow Return on Investments, CFROI) та інші вартісно-орієнтовані показники, що базуються на грошових потоках. Щодо індикаторів оперативного контролінгу грошових потоків, то тут, на нашу думку, варто виділити величину вільного грошового потоку підприємства, грошового потоку для кредиторів та акціонерів, структурні коефіцієнти, коефіцієнти достатності, коефіцієнти ефективності, коефіцієнти рівномірності та синхронності грошових потоків.

Також важливим кількісним індикатором, який виражає платоспроможність підприємства з позиції грошових потоків є коефіцієнт достатності грошових потоків, який, може бути декомпонований на сукупність фінансових коефіцієнтів, що на нашу думку, дозволяє інтегрувати контролінг фінансового стану підприємства із контролінгом грошових потоків.

5. Формування системи моніторингу індикаторів грошових потоків.

Система моніторингу складає основу контролінгу і є найбільш активною частиною його механізму. Система моніторингу грошових потоків, на думку І. Бланка, являє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за контрольованими показниками їх формування, визначення розмірів відхилень фактичних результатів від передбачених і виявлення причин цих відхилень. Побудова системи моніторингу контрольованих показників функціонування грошових потоків охоплює наступні основні етапи. Побудова системи інформативних звітних показників по кожному виду контролінгу

грошових потоків базується на даних фінансового та управлінського обліку. Ця система являє собою так звану «первинну інформаційну базу спостереження», яка необхідна для подальшого розрахунку агрегованих по підприємству окремих аналітичних абсолютних і відносних фінансових показників, які характеризують результати формування грошових потоків підприємства. Розробка системи узагальнюючих (аналітичних) показників, які відображають фактичні результати досягнення передбачених кількісних стандартів контролю, здійснюється у чіткій відповідності. При цьому забезпечується повна співставність кількісного вираження встановлених стандартів і контрольованих аналітичних показників. В процесі розробки такої системи будуються алгоритми розрахунку окремих узагальнюючих (аналітичних) показників з використанням первинної інформаційної бази спостереження і розглянутих методів фінансового аналізу.

Визначення структури і показників форм контрольних звітів виконавців. Для забезпечення ефективності контролінгу така форма звіту повинна бути стандартизована і містити наступну інформацію: фактично досягнуте значення контрольованого показника (в співставленні з передбаченим), розмір відхилення фактично досягнутого значення контрольованого показника від передбачуваного, факторний розподіл розміру відхилення (якщо контрольований показник піддається кількісному розподілу на окремі складові), пояснення причин негативних відхилень по показнику в цілому і по окремим його складовим, зазначення осіб, які винні у від'ємному значенні показника, якщо це відхилення спричинено внутрішніми факторами діяльності підприємства.

Форма стандартного контрольного звіту диференціюється у відповідності зі змістом доведеного йому бюджету (плану).

Визначення контрольних періодів по кожному виду контролінгу грошових потоків і кожній групі контрольованих показників в цілому. Конкретизація контрольного періоду по видам контролінгу і групам показників визначається «терміновістю реагування», яка необхідна для ефективного управління грошовими потоками на даному підприємстві. З урахуванням даного принципу

виділяють: тижневий (декадний) контрольний звіт, місячний контрольний звіт, квартальний контрольний звіт.

6. Виявлення відхилень фактичних значень індикаторів від планових та нормативних. Встановлення розмірів відхилення фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів здійснюється як в абсолютних так і відносних показниках. Оскільки кожен показник міститься в контрольних звітах виконавців на даному етапі він агрегується в рамках підприємства в цілому. При цьому, по відносним показникам всі відхилення поділяють на 3 групи: позитивне відхилення, негативне допустиме відхилення, негативне критичне відхилення. Для проведення такої градації на кожному підприємстві повинен бути визначений критерій критичних відхилень, який може бути диференційованим по контрольним періодам.

Виявлення основних причин відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів проводиться по підприємству в цілому і по окремим центрам відповідальності. В процесі такого аналізу виділяються і розглядаються ті показники контролінгу грошових потоків, по яким спостерігаються критичні відхилення від цільових параметрів, завдань поточних планів і бюджетів. По кожному критичному відхиленню повинні бути виявлені причини його виникнення. В процесі здійснення такого аналізу в цілому по підприємству використовуються відповідні розділи контрольних звітів виконавців. Розроблена система моніторингу повинна коригуватися при зміні цілей контролінгу грошових потоків і системи показників поточних планів і бюджетів [6, с.183–186].

7. Розробка порядку дій щодо впливу на виявлені відхилення є завершальним етапом побудови контролінгу грошових потоків на підприємстві.

Принципова система дій менеджерів підприємства в цьому випадку полягає в трьох алгоритмах:

– «нічого не робити». Ця форма реагування передбачається в тих випадках, коли розмір негативних відхилень значно нижче передбаченого «критичного» критерію.

– «ліквідувати відхилення». Така система дій передбачає процедуру пошуку і реалізації резервів для забезпечення виконання цільових, планових чи нормативних показників. При цьому резерви розглядаються в розрізі різних аспектів господарської діяльності і окремих фінансових операцій. В якості таких можливостей може бути розглянута доцільність запровадження посиленого режиму економії, використання системи фінансових резервів та ін.

– «змінити систему планових або нормативних показників». Така система дій застосовується в тих випадках, якщо можливості нормалізації окремих аспектів формування грошових потоків обмежені або взагалі відсутні. В цьому випадку за результатами моніторингу грошових потоків вносяться пропозиції по коригуванню системи цільових параметрів їх розвитку, показників поточних фінансових планів або окремих бюджетів [6, с.187]. Запровадження системи контролінгу грошових потоків, на нашу думку, дозволить суттєво підвищити ефективність всього процесу управління господарською діяльністю підприємства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що контроль має зайняти одну з основних складових у його структурі управління підприємством. Він покликаний забезпечити систему управління достовірною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства, сформувавши пакет інформації для управлінського персоналу з метою прийняття ним ефективних управлінських рішень. Залежно від організаційно правових форм підприємств можуть бути такі суб'єкти внутрішньогосподарського контролю: власник, ревізійна комісія, керівник, служба внутрішнього аудиту, головні спеціалісти підприємства, бухгалтерсько-економічна служба, інженерно-технологічна служба, інвентаризаційна комісія, керівники структурних підрозділів.

Процес аудиту направлений на досягнення підприємством власних цілей, і його сутність як функції управління складається з вироблення певних правил, стандартів, показників і критеріїв діяльності; вимірювання її поточних результатів; виявлення відхилень від встановлених параметрів діяльності і їх

причин; застосування заходів щодо усунення відхилень по підприємстві в цілому або окремих його підрозділів та працівників.

Результат проведеного дослідження підтверджує те, що на досліджуваному підприємстві створена й функціонує система внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що виявляє та попереджає недоліки у стані безпеки, надійності й ефективності роботи підприємства, підвищує якість діяльності на всіх етапах виробничого циклу економічного суб'єкта, ефективно забезпечує процес виробництва продукції (товарів, робіт, послуг).

Щорічно для керівництва та власників ТДВ «Яготинський маслозавод», а також для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку незалежні аудитори проводять аудит його фінансової звітності. Незалежний аудит в 2022 році провели аудитори товариства з обмеженою відповідальністю аудиторська компанія «Кроу Україна» (Crowe Ukraine), які визначили, що фінансова звітність за 2022 рік ТОВ «Яготинський маслозавод» відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Товариства на 31 грудня 2022 року, та його фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі - МСФЗ) та відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», щодо складання фінансової звітності

З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками на підприємствах необхідна побудова ефективної обліково-інформаційної та контрольної системи облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків. На нашу думку, доцільним є з одного боку створення «центрів грошової відповідальності», а з іншого – формування спеціалізованих структурних підрозділів, які будуть займатись контролем грошових потоків в межах наданих їм функціональних повноважень. Ми вважаємо, що такий підхід дозволить розробити цілісну систему контролю грошових потоків підприємства.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження щодо визначення суті поняття «грошових коштів», то можна зробити висновок, що не існує єдиного підходу як в представників вітчизняної наукової школи так і зарубіжної. Ми поділяємо думку вчених, які вважають, що грошові активи є складовими фінансових активів і включають в себе: готівкові грошові кошти в національній та в іноземній валюті в касі, грошові кошти в національній, та в іноземній валюті на рахунках в банках, еквіваленти грошових коштів.

Пропонуємо до складу грошових активів включити складові «електронні гроші».

Грошові активи забезпечують постійну платоспроможність підприємства.

Класифікація грошових коштів має винятково важливе значення при аналізі фінансового стану підприємства, проведення інвентаризації та максимально раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його діяльності і розвитку шляхом балансування обсягів надходження і витрачення грошових коштів підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків.

Операції на поточному рахунку пов'язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства, яка в свою чергу спричиняє велику кількість розрахунків, обумовлює документооборот, види й методи фінансового та банківського контролю.

Облік грошових коштів в Україні є максимально наближеним до міжнародного. Національне законодавство ґрунтується та розвивається на його засадах, тим самим виключаючи можливість виникнення значних розбіжностей. Але нашому законодавству у сфері обліку коштів є ще куди змінюватися, вивчаючи та ототожнюючи вимоги МСБО та інших нормативно-правових актів міжнародного законодавчого простору. Запозичення досвіду країн зарубіжжя є основою розвитку та вдосконалення обліку грошових коштів у нашій країні.

Побудова належної системи бухгалтерського обліку операцій на поточному рахунку передбачає правильність відображення усіх етапів їх руху, починаючи з дотриманням нормативно-правових документів, заповнення первинних реєстрів, узагальнення та систематизації інформації в зведених документах та складання звітності. Досліджено, що в обліковій практиці ТДВ «Яготинський маслозавод» для обліку коштів на поточному рахунку використовуються бухгалтерські рахунки 31 «Рахунки у банках», 33 «Інші кошти».

Бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві за допомогою програми 1С Підприємство, яка забезпечує синтетичний і аналітичний облік, дозволяє отримувати всю необхідну звітність і різноманітні документи по синтетичному і аналітичному обліку; її налаштування дають змогу змінювати і доповнювати план рахунків, систему проводок, настройки аналітичного обліку, форми первинних документів, форми звітності.

Звіт про рух грошових коштів разом з балансом і звітом про фінансові результати дає можливість найбільш повно оцінити фінансовий стан і фінансові результати підприємства, його ліквідність, платоспроможність та визначити напрямки та можливості покращення діяльності підприємства.

Аналіз діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» дозволяє зробити висновки, що середньорічна вартість основних засобів у 2022 році зменшилась на 6,31% порівняно з 2021 роком, а середньорічна вартість оборотних коштів в навпаки зросла у 2022 році – на 26,74%. На 1,96% зменшилась середньооблікова чисельність працівників у 2022 році порівняно з 2021 роком

За останні три роки чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 17,99%, з 3 166 323 тис. грн до 3 736 091 тис. грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком валовий прибуток збільшився у 2,02 рази, також збільшився чистого дохід від реалізації продукції на 20,38%.

Дещо знизилися показники ефективності використання основних засобів, зокрема віддача у 2022 році зменшилась на 14,79% за рахунок збільшення їх середньорічної вартості. Також погіршився показник , який характеризує ефективність використання оборотних активів. Коефіцієнт оборотності

оборотних коштів в аналізованій період зменшувався з 3,21 оборотів у 2021 році до 2,77 обороти у 2021 році. Покращилася ефективність використання трудових ресурсів, зокрема продуктивність праці у 2022 році збільшилась на 20,51%.

Чистий фінансовий результат збільшився майже в 3,5 разів у звітному 2022 році відповідно підвищився і результативний показник – рентабельність виробництва склала 4,17 відсоткових пункти.

Протягом звітного періоду в русі грошових коштів підприємства в переважній більшості відбулися негативні зміни. У 2022 році підприємство було здатне фінансувати всю фінансову і інвестиційну діяльність за рахунок залишку коштів від операційної діяльності, що свідчить про високу ефективність останньої. Негативною тенденцією є значне зменшення чистого операційного грошового потоку в 2022 році та збільшення негативного чистого грошового потоку і зменшення залишку грошових коштів на кінець року

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що контроль має зайняти одну з основних складових у його структурі управління підприємством. Він покликаний забезпечити систему управління достовірною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства, сформувавши пакет інформації для управлінського персоналу з метою прийняття ним ефективних управлінських рішень. Залежно від організаційно правових форм підприємств можуть бути такі суб'єкти внутрішньогосподарського контролю: власник, ревізійна комісія, керівник, служба внутрішнього аудиту, головні спеціалісти підприємства, бухгалтерсько-економічна служба, інженерно-технологічна служба, інвентаризаційна комісія, керівники структурних підрозділів.

Процес аудиту направлений на досягнення підприємством власних цілей, і його сутність як функції управління складається з вироблення певних правил, стандартів, показників і критеріїв діяльності; вимірювання її поточних результатів; виявлення відхилень від встановлених параметрів діяльності і їх причин; застосування заходів щодо усунення відхилень по підприємстві в цілому або окремих його підрозділів та працівників.

Результат проведеного дослідження підтверджує те, що на досліджуваному підприємстві створена й функціонує система внутрішнього

контролю та зовнішнього аудиту, що виявляє та попереджає недоліки у стані безпеки, надійності й ефективності роботи підприємства, підвищує якість діяльності на всіх етапах виробничого циклу економічного суб'єкта, ефективно забезпечує процес виробництва продукції (товарів, робіт, послуг).

Щорічно для керівництва та власників ТДВ «Яготинський маслозавод», а також для Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку незалежні аудитори проводять аудит його фінансової звітності. Незалежний аудит в 2022 році провели аудитори товариства з обмеженою відповідальністю аудиторська компанія «Кроу Україна» (Crowe Ukraine), які визначили, що фінансова звітність за 2022 рік ТОВ «Яготинський маслозавод» відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Товариства на 31 грудня 2022 року, та його фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі - МСФЗ) та відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», щодо складання фінансової звітності

З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками на підприємствах необхідна побудова ефективної обліково-інформаційної та контрольної системи облікового спостереження процесів оптимізації руху грошових потоків. На нашу думку, доцільним є з одного боку створення «центрів грошової відповідальності», а з іншого – формування спеціалізованих структурних підрозділів, які будуть займатись контролем грошових потоків в межах наданих їм функціональних повноважень. Ми вважаємо, що такий підхід дозволить розробити цілісну систему контролю грошових потоків підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардаш С.В. Контроль діяльності суб'єктів господарювання: гіпотези та версії порушень: монографія. К.: КНТЕУ, 2008. 312 с.
2. Бондар М.І. Фінансовий облік: Підручник. К.: КНЕУ, 2012. 553 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. Ж: Рута, 2008. 224с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
5. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: елементи організації системи. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2008. № 1 (43).
6. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2008. 532 с.
7. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 К.:2009. 24 с.
8. Височан О.С. Облік руху грошових коштів як інформаційна база системи аналізу ліквідності підприємства. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: економіка. 2004. №17. С.192-197.
9. Воробець Т. І. Економічна сутність фінансового інвестування на фондовому ринку України. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2011. №2. С. 72 – 77.
10. Галушка Є.О. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку. 2017. «Молодий вчений» № 4 (44) квітень С. 634 – 638.
11. Гладких Т.В. Фінансовий облік: [навч. посібник] / Т. В. Гладких. –К. :- ЦУЛ, 2007. – 480 с.
12. Голубнича Г.П. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення суспільних потреб в умовах глобалізації бізнесу URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/NVUU/Ekon/2010-29_1/statti/48.htm. 113
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg436-5>

14. Гусєва І.І. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. К. 2017. 48-50 с.
15. Гуцаленко Л.В., Мулик Т.О. Внутрішній аудит та діагностика в системі державного фінансового контролю та управління діяльністю бюджетної установи. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. № 4. 2018 (32). С. 31–45.
16. Дереза З.П. Внутрішньогосподарський контроль: економічний зміст та значення в умовах трансформаційної економіки України. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». Житомир. 2005. С. 228 – 242.
17. Дерій М. В. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 60 – 64.
18. Живко З.Б., Основи бухгалтерського обліку: навч. посіб.: ДУВС, 2010. 384 с.
19. Заводовський М. Український фондовий ринок залишається на вулиці. Економічна правда. 2009. №14. С. 22.
20. Задорожний З.В., Облік і звітність за міжнародними стандартами: навч. посібник (навчально-методичний комплекс) (2-е видання) Тернопіль: Економічна думка, 2015 р. 340 с.
21. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 20 вересня 2001 р. № 5-6 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2121> (дата звернення 22.10.2021)
22. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 року № 28 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 18.10.2021)
23. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-XII (зі змінами і доповненнями) URL:

<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-2&print=1>

звернення 14.10.2021)

24. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 2001р.№ 29 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення 18.10.2021)

25. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 1999 р. № 40 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed20100607> (дата звернення 11.10.2021)

26. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу : навч.-метод. посібн. [для самост. вивч. дисц.]. – К.: Вид-во КНЕУ, 2000. 263 с.

27. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» від 30.11.1999 № 291 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/sh-ow/z0893-99> (дата звернення 13.10.2021)

28. Інструкція «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» від 12.11.2003 № 492 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (дата звернення 11.11.2021)

29. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.

30. Комаринський Я., Яремчук І., Фінансово-інвестиційний аналіз: навч. пос. К.: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, Агентство «Книга пам'яті України», 1996. 298с.

31. Коноплицький В.А. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний, К.: КНТ, 2007. 580 с.

32. Косміна Р. М. Бухгалтерський облік : навч. пос. К. Вища школа, 2006. 174 с.

33. . Косміна Р.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік: навч. пос. К. : Вид-во «Вища школа», 2008. 255 с.

34. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: монографія. К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2007. 429 с.
35. Крупка Я. Д. Фінансовий облік. Підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.
36. Крупка Я.Д. Облік міжнародних операцій: навч. пос. Тернопіль: «Крок», 2016. 216 с.
37. Крупка Я.Д. Про масштаби та способи розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. 2009. № 7. С.144-149.
38. Кузьмінська О .Е. Аналіз інформаційного навантаження Звіту про рух грошових коштів підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 17. Частина 2. 2016, с. 143- 146.
39. Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський облік: навч. пос. К. : Алерта, 2004. 303 с.
40. Лазаришина І.Д. Методологія та організація економічного аналізу: монографія. Рівне: Вид-во УДУВГП, 2004. 112 с.
41. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К. : Центр навч. літ-ри, 2003. 624 с.
42. Лучко М.Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. пос. К.: Знання, 2006. 311 с.
43. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: принципи, проблеми і політика 14-е видання. М: ІНФРА, 2013. 972 с.
44. Мельник Т.І Фінансова звітність та первинна документація українських підприємств при застосуванні МСФЗ. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2013. № 150. С. 29-34.
45. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006р. URL: <http://www.uazakon.com/big/text892/pg1.htm> (дата звернення 12.09.2021)

46. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433 URL: <http://dtkr.com.ua/show/2cid010035> (дата звернення 19.10.2021)

47. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік (теорія): навч. пос. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 248с.

48. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 01.01.2012 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_022. (дата звернення 10.09.2021).

49. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» від 01.01.2012 URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_048. (дата звернення 10.09.2021)

50. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 01.01.2012 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929019> (дата звернення 10.10.2021)

51. Мних Є. В. Економічний аналіз: Підручник. К: ЦУЛ, 2008. 412 с.

52. Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними. Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 7. С. 8-12.

53. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.13 № 73 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 01.11.2021)

54. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09nisvpt.zip> (дата звернення 11.11.2021)

55. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: навч. пос. К.: Алерта, 2010. 584 с.

56. Осовська Г.В. економічний словник. К. : Кондор, 2007. 358 с.

57. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Серія Економіка. Спецвипуск 33. Частина 2. С. 215-220.

58. Петрик О. Методика аудиторської перевірки Звіту про рух грошових коштів. Вісник податкової служби України. № 30. 2003. С. 57-64.

59. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>. (дата звернення 10.09.2021)

60. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» від 30.11.2001р. № 559 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>. (дата звернення 07.11.2021)

61. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000р. № 193(зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення 22.09.2021)

62. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні від 29.12.2017 р. № 148 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення 19.09.2021)

63. Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 04.11.2010 р. №481. URL: - <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72246> (дата звернення 10.09.2021)

64. Порді С.Р. Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова.2013. Т. 18. Вип. 2 /1. С. 82 – 86.

65. Постанова «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 19 липня 2017 р. № 265/95-вр (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/231-2017-%D0%BF/page>. (дата звернення 15.09.2021)

66. Постанова «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» від 21.01.2004 № 22 (зі змінами і доповненнями

редакція від) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення 14.10.2021)

67. Постанова Правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку» від 06 червня 2013 року № 210 (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення 18.10.2021)

68. Пушкар М.С. Фінансовий облік. Підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.

69. Романенко Л.Ф. Особливості використання українськими комерційними банками пластикових карток у зарплатних проектах. Фінанси України. 2002. № 6. С 6–12.

70. Романишин М.І. Економічна стабільність підприємства: сутність та її складові. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: Зб. наук.-техн. пр. 2009. Вип. 19. С. 248-253.

71. Скоробогатова В. В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології: монографія: Житомир : ЖДТУ, 2012. 520 с.

72. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу Підручник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с.

73. Сопко В. Бухгалтерський облік: навч. пос. К.: КНЕУ, 2010. 500 с.

74. Степова С.В., Санагян С.О. Електронні гроші в Україні: сутність та проблеми використання. URL <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=34153> (дата звернення 10.09.2021)

75. Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. К.: Каравела, 2009. 624 с.

76. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. Підручник. К.: Алеута, 2006. 1080 с.

77. Узгодження правил використання електронних грошей. НБУ офіційне Інтернет-представництво URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66296&cat_id=6622 (дата звернення 17.10.2021)

78. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навч.-метод. пос.. К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2005. 253 с. 69.
79. Хайлова Т.В., Кувшинчікова А.С. Деякі питання безготівкових розрахунків і шляхи їх вирішення. Економіка та право. 2014. № 1. С. 103-107.
80. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: монографія. Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. 1220 с..
81. Хом'яка Р. Л . Бухгалтерський облік в Україні: навч. пос. Львів, 2008 1088 с.
82. Чкан І. О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2014. № 27. С. 121 – 124.
83. Чорна С. Грошові кошти як об'єкт бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2005. №3. С.46–54.
84. Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово-кредитної політики. Фінанси України. 2007. № 1. С. 3 – 16.
85. Шамова І.В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: навч. пос. К.: КНЕУ, 2011. 195 с.
86. Що таке біткоїн? Invest-Program – прибуткове інтернет URL <http://invest-program.com.ua/sh-ho-take-bitkoin/> (дата звернення 10.10.2021)
87. Яценко В.М., Пронь Н.О. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2009. № 22. С. 3–7.

ДОДАТКИ

Додаток А

4. Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції

№ з/п	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Молоко питне	50029	867421	58,3	52012	922546	49,9
2	Кисломолочна продукція	29258	896808	34,1	35595	1138449	34,2
3	Сирно-творожна продукція	4001	340753	4,7	4396	400821	4,2

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2020 р.
Форма №1

				Код за ДКУД	1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду		
1	2	3	4		
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	0	0		
первісна вартість	1001	0	0		
накопичена амортизація	1002	(0)	(0)		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0		
Основні засоби	1010	299 742	449 730		
первісна вартість	1011	555 394	745 525		
знос	1012	(255 652)	(295 795)		
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0		
первісна вартість	1016	0	0		
знос	1017	(0)	(0)		
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0		
первісна вартість	1021	0	0		
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)		
Довгострокові фінансові інвестиції:					
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0		
інші фінансові інвестиції	1035	77 225	52 495		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	115	0		
Відстрочені податкові активи	1045	0	0		
Гудвіл	1050	0	0		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0		
Інші необоротні активи	1090	23 633	19 734		
Усього за розділом I	1095	400 715	521 959		

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	106 923	166 210
Виробничі запаси	1101	68 487	80 177
Незавершене виробництво	1102	4 990	5 528
Готова продукція	1103	30 989	75 317
Товари	1104	2 457	5 188
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	414 886	443 374
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	8 394	7 737
з бюджетом	1135	13 105	912
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	19
із внутрішніх розрахунків	1145	386 072	389 781
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7 416	7 765
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	19 270	10 217
Готівка	1166	19	2
Рахунки в банках	1167	19 251	10 215
Витрати майбутніх періодів	1170	197	249
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	130	1 182
Усього за розділом II	1195	956 393	1 027 446
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 357 108	1 549 405

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 166 323	3 160 485
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 657 868)	(2 566 752)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	508 455	593 733
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	3 332	5 869
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(33 076)	(33 139)
Витрати на збут	2150	(239 378)	(246 123)
Інші операційні витрати	2180	(15 995)	(22 961)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	223 338	297 379
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	2 539	3 503
Інші доходи	2240	24 903	19
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(72 302)	(79 520)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(24 739)	(3)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	153 739	221 378
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-24 192	-36 637
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	129 547	184 741
збиток	2355	(0)	(0)

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	3 111 347	2 068 674
Витрати на оплату праці	2505	163 734	147 942
Відрахування на соціальні заходи	2510	35 183	29 646
Амортизація	2515	62 277	56 513
Інші операційні витрати	2520	641 210	545 613
Разом	2550	4 013 751	2 848 388

тис.грн

Найменування номенклатурної групи	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Масло	571 572	573 574
Сирно-творожна	314 630	290 352
Молоко	829 450	776 198
Вершки	142 669	121 096
Сметана	432 234	342 428
Кисломолочна	475 380	495 407
Дитяче харчування	293 125	389 436
Інша молочна продукція	107 263	171 994
Усього	3 166 323	3 160 485

4. Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції

№ з/п	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Молоко питне	44025	816023	56	45297	839334	42,6
2	Кисломолочна продукція	25307	833581	32,2	28051	914323	26,9
3	Сирно-творожна продукція	3333	312038	4,2	3954	408894	3,7

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2021 р.
Форма №1

			Код за ДКУД	
			1801001	
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	4 784	2 901	
первісна вартість	1001	11 896	11 532	
накопичена амортизація	1002	(7 112)	(8 631)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	
Основні засоби	1010	444 946	417 251	
первісна вартість	1011	733 629	773 761	
знос	1012	(288 683)	(356 510)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	52 495	0	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	936	
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	
Гудвіл	1050	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	
Інші необоротні активи	1090	19 734	11 491	
Усього за розділом I	1095	521 959	432 579	

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	166 210	165 657
Виробничі запаси	1101	80 177	75 361
Незавершене виробництво	1102	5 528	6 854
Готова продукція	1103	75 317	80 394
Товари	1104	5 188	3 048
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	443 374	425 104
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	7 737	8 229
з бюджетом	1135	912	1 967
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	19	24
із внутрішніх розрахунків	1145	389 781	495 782
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7 765	9 330
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 217	31 692
Готівка	1166	2	2
Рахунки в банках	1167	10 215	31 690
Витрати майбутніх періодів	1170	249	377
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1 182	3 879
Усього за розділом II	1195	1 027 446	1 142 041
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 549 405	1 574 620

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	Код за ДКУД	
		1801003	
1	2	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
3	4		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 106 661	3 166 323
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 784 504)	(2 657 868)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	319 157	508 455
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	23 650	3 332
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(33 130)	(33 076)
Витрати на збут	2150	(254 742)	(239 378)
Інші операційні витрати	2180	(34 147)	(15 995)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	20 788	223 338
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1 512	2 539

Інші доходи	2240	58 650	24 903
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(87 142)	(72 302)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(57 127)	(24 739)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	153 739
збиток	2295	(63 319)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0	-24 192
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	129 547
збиток	2355	(63 319)	(0)

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 237 345	2 208 944
Витрати на оплату праці	2505	168 573	163 734
Відрахування на соціальні заходи	2510	38 327	35 183
Амортизація	2515	79 243	62 277
Інші операційні витрати	2520	197 946	194 806
Разом	2550	2 721 434	2 664 944

тис.грн

Найменування номенклатурної групи	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Масло	592 229	571 572
Сирно-творожна	379 215	314 630
Молоко	752 070	829 450
Вершки	131 225	142 669
Сметана	398 737	432 234
Кисломолочна	449 156	475 380
Дитяче харчування	333 728	293 125
Інша молочна продукція	67 301	107 263
Усього	3 103 661	3 166 323

4. Інформація про обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції

№ з/п	Основні види продукції	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична одиниця виміру)	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Молоко питне	44959	965719	54,8	44827	962838	55
2	Кисломолочна продукція	33912	1267970	41,4	33631	1257312	41,2
3	Сирно-творожна продукція	3123	360301	3,8	3088	356273	3,8

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.
Форма №1

		Код за ДКУД		1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	2 901	1 528	
первісна вартість	1001	11 532	11 581	
накопичена амортизація	1002	(8 631)	(10 053)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	
Основні засоби	1010	417 251	390 541	
первісна вартість	1011	773 761	811 917	
знос	1012	(356 510)	(421 376)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	936	0	
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	
Гудвіл	1050	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	
Інші необоротні активи	1090	11 491	32 020	

Усього за розділом I	1095	432 579	424 089
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	165 657	165 465
Виробничі запаси	1101	75 361	117 522
Незавершене виробництво	1102	6 854	6 581
Готова продукція	1103	80 394	37 927
Товари	1104	3 048	3 435
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	425 104	592 908
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	8 229	11 642
з бюджетом	1135	1 967	12 613
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	24	56
із внутрішніх розрахунків	1145	495 782	806 529
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9 330	2 977
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	31 692	7 818
Готівка	1166	2	4
Рахунки в банках	1167	31 690	7 814
Витрати майбутніх періодів	1170	377	452
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	3 879	4 470
Усього за розділом II	1195	1 142 041	1 604 930
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 574 620	2 029 019

Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
Форма №2
I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	Код за ДКУД 1801003	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 736 091	3 106 661
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 090 847)	(2 784 504)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	645 244	319 157
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	47 017	23 650
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(37 602)	(33 130)
Витрати на збут	2150	(296 742)	(254 742)
Інші операційні витрати	2180	(65 926)	(34 147)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	291 991	20 788
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1 745	1 512

Інші доходи	2240	882	58 650
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(116 777)	(87 142)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(57 127)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	177 841	0
збиток	2295	(0)	(63 319)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	22 202	0
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	155 639	0
збиток	2355	(0)	(63 319)

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 634 094	2 237 345
Витрати на оплату праці	2505	195 918	168 573
Відрахування на соціальні заходи	2510	47 339	38 327
Амортизація	2515	75 141	79 243
Інші операційні витрати	2520	200 416	197 946
Разом	2550	3 152 908	2 721 434

Структура доходів за сегментами (за напрямками діяльності) в розрізі номенклатурних груп:

	2022	2021
Масло	648 695	592 229
Сирно-творожна	410 330	379 215
Молоко	900 481	752 070
Вершки	170 324	131 225
Сметана	494 840	398 737
Кисломолочна	613 464	449 156
Дитяче харчування	410 435	333 728
Інша молочна продукція	87 522	67 301
Всього	3 736 091	3 103 661